

Nr 191.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen med förslag till förordning om vissa ändringar i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker m. m.; given Stockholms slott den 10 mars 1922.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen antaga härvid fogade förslag till

- 1) förordning om vissa ändringar i förordningen den 14 juni 1917 (nr 340) angående försäljning av rusdrycker; samt
- 2) förordning om ändrad lydelse av 9 § i förordningen den 11 oktober 1907 (nr 86) angående tillverkning av brännvin.

GUSTAF.

F. V. Thorsson.

Förslag

till

förordning om vissa ändringar i förordningen den 14 juni 1917 (nr 340) angående försäljning av rusdrycker.

Härigenom förordnas, att nedannämnda paragrafer och moment i förordningen den 14 juni 1917 angående försäljning av rusdrycker skola erhålla följande ändrade lydelse:

I KAP.

Allmänna bestämmelser.

---

4 §.

3. Den, som till avsalu äger tillverka rusdrycker, må ej tilldelas rättighet till detaljhandel med sådana drycker.

8 §.

1. Tillverkare av rusdrycker, så ock partihandelsbolag, som i 12 § sägs, må ej i samband med rörelsens bedrivande annorledes än genom försäljning avhända sig rusdrycker till annan.

10 §.

1. Rusdrycker må till riket införas blott av partihandelsbolag, som i 12 § sägs, samt, efter tillstånd av den i 19 § omförmälda pris- och inköpsnämnd, av bolag, som äger rätt till detaljhandel med rusdrycker.

II KAP.

Om partihandel med rusdrycker.

12 §.

1. Partihandel inom riket med rusdrycker må, där fråga ej är om försäljning, som i 13 eller 14 § sägs, bedrivas allenast av för sådant

ändamål bildat, i den ordning här nedan sägs antaget aktiebolag (*parti-handelsbolag*).

Försäljning för export må bedrivas uteslutande av partihandelsbolag samt av tillverkare, som avses i 13 §.

2. Konungen antager efter därom gjord ansökan partihandelsbolag för viss tid, minst fem högst tio år. Ansökan skall före september månads utgång året innan försäljningen är avsedd att taga sin början skriftligen göras hos Konungen. Dylig ansökan skall vara åtföljd av den för bolaget antagna bolagsordningen.

Missbrukar bolaget sin försäljningsrätt, må densamma av Konungen återkallas att upphöra å tid, som av Konungen bestämmes.

3. Partihandelsbolag må icke avse att bereda delägarna vinning utöver skälig ränta å de av delägarna tillskjutna kontanta medel.

4. Av den vinst, som å partihandelsbolags rörelse årligen uppstår, må bolaget enligt Konungens medgivaude använda viss del till avskrivningar och avsättning till fonder. Vad därefter, och sedan utdelning till bolagets delägare ägt rum, kan återstå av vinsten, skall bolaget efter varje kalenderårs slut inom påföljande juni månads utgång insätta å statsverkets giroräkning i riksbanken.

5. Ej må partihandelsbolag antagas, där ej genom bestämmelse i bolagsordningen eller på annat sätt, som finnes betryggande, åt staten beretts övervägande inflytande å bolagets ledning; och skall bolaget därutöver vid verksamhetens bedrivande vara underkastat den särskilda kontroll från statens sida, som Konungen prövar nödig.

6. Närmare bestämmelser i de i 4 och 5 mom. angivna hänseenden ävensom de ytterligare föreskrifter i avseende å partihandelsbolags verksamhet och drift, som finnas erforderliga, skola intagas i avtal, som upprättas vid bolagets antagande.

13 §.

1. Den, som till avsalu äger tillverka spritdrycker, vare skyldig att av det tillverkade till partihandelsbolag försälja vad som icke utföres ur riket eller enligt stadgande i förordningen angående handel med skattefri sprit användes i tillverkarens egen rörelse eller enligt samma förordning försäljes till där avsedd partihandlare.

2. Inom riket tillverkat vin, som icke utföres ur riket, må försäljas allenast till partihandelsbolag.

3. Öl, som icke utföres ur riket, må av tillverkare försäljas allenast till partihandelsbolag eller till bolag, som äger rätt till detaljhandel med rusdrycker.

14 §.

Bolag, som äger rätt till detaljhandel med rusdrycker, må försälja sådana drycker till annan innehavare av rätt till detaljhandel i och för dennes rörelse.

15 §.

Tillverkare, varom i 13 § förmåles, vare skyldig hålla sina handelsböcker med tillhörande verifikationer tillgängliga för av kontrollstyrelsen särskilt förordnat ombud och har att vid utövande av försäljningsrätten ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, kontrollstyrelsen för tillsyn å försäljningen kan meddela.

16 §.

Efter ansökning äger kontrollstyrelsen medgiva, att för konkursbos eller stärbhus räkning eller där eljest särskilda omständigheter föreligga, rusdrycker må för visst fall utan hinder av de i denna förordning givna föreskrifter försäljas till partihandelsbolag eller till bolag, som äger rätt till detaljhandel med rusdrycker.

III KAP.

Om rättigheter till detaljhandel med rusdrycker.

19 §.

2. Vid utövande av sin verksamhet står bolag under överinseende av kontrollstyrelsen och har att ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, kontrollstyrelsen i avseende å inköp av, försäljningspris för samt alkoholstyrka hos rusdrycker ävensom angående räkningsförande och i övrigt beträffande bolagets förvaltning eller eljest i de i denna förordning särskilt angivna hänseenden kan meddela.

För tillsyn och övervakande av bolags inköp av andra rusdrycker än inom riket tillverkat öl tillsätter kontrollstyrelsen en pris- och inköpsnämnd av högst sju personer. Instruktion för nämnden fastställs av kontrollstyrelsen.

Närmare bestämmelser angående kontrollstyrelsens verksamhet uti de hänseenden, som i detta mom. avses, meddelas av Konungen.

IV KAP.

Särskilda föreskrifter om utminuteri av rusdrycker.

---

46 §.

Bolag äger överenskomma med den, som tillverkar öl, att hos bolaget inköpt öl jämväl må, med iakttagande av de av kontrollstyrelsen för sådant fall meddelade föreskrifter, av tillverkaren försändas direkt till köpare.

50 §.

Anhåller någon å honom anvisat utminuteringsställe att få inköpa visst slags rusdryck, som därstädes må till honom försäljas men ej hålles i lager av vederbörande detaljhandelsbolag, vare detaljhandelsbolaget, därest det eljest finner utminuteri till sökanden kunna äga rum och han som säkerhet för betalningens fullgörande nedsätter det belopp, bolaget kan fordra, pliktigt söka till skäligt pris anskaffa varan.

VII KAP.

Ansvarsbestämmelser m. m.

---

75 §.

Överskrider den, som enligt 12 eller 13 § äger rätt till partihandel med rusdrycker, honom tillkommande försäljningsrättighet, straffes med böter från och med trettio till och med fem tusen kronor. Äro omständigheterna försvårande eller beträdes någon andra gången eller oftare med sådan förbrytelse, må ock dömas till fängelse.

83 §.

1. Rusdrycker, som till riket införas av annan än den, vilken enligt 10 § är berättigad till införsel av sådana drycker, må, därest varan i behörig ordning angivits till tullbehandling, åter utföras. Sker ej åter-

utförsel inom fyra månader, efter det angivning enligt tullstadgan senast skolat ske, hemfaller varan till kronan, och skall för dess räkning med varan förfaras på sätt i 90 § är stadgat.

85 §.

Den, som i följd av bestämmelserna i 15 § undfått del av där avsedd tillverkares räkenskaper och verifikationer, så ock den, som haft eller har att taga betattning med tillsyn å försäljning av rusdrycker, som bedrivs av innehavare av överlåten rättighet, vare förbjudet att, där det ej kan anses påkallat av tjänstens intresse, yppa affärsförhållanden, varom han fått kunskap. Gör han detta och framgår ej av omständigheterna, att han om de affärsförhållanden erhållit kännedom å tid, då han ej innehaft dylik befattning, straffes med böter från och med trettio till och med ett tusen kronor. Sker det för att göra skada eller begagnar han sig av sin kännedom till egen eller annans fördel, må dömas till fängelse.

90 §.

2. Rusdrycker, som enligt denna förordning eller annan författning förklarats förbrutna, skola, därest de äro i försäljningsdugligt skick, hembjudas till bolag, som äger rätt till detaljhandel med rusdrycker, eller till partihandelsbolag. Kunnat förbrutna rusdrycker på grund av sin beskaffenhet ej tillhandahållas allmänheten, skola de hembjudas till partihandelsbolag, som till avsalu bedriver rening av brännvin, att av bolaget för tekniskt bruk avyttras. Bolag, till vilket rusdrycker sålunda hembjudits, vare skyldigt att till skäligt pris inköpa den hembjudna varan. Är värdet så ringa, att det ej kan anses motsvara förslingskostnaderna, skall varan bevisligen förstöras.

Lag samma vare i fråga om försäljning på grund av bestämmelser i tullstadgan eller andra författningar av rusdrycker, som ej förklaras förbrutna.

Med den erlagda köpesumman för rusdrycker, som försålts på grund av stadgande i 83 § 1 mom. eller bestämmelser i tullstadgan, skall i tillämpliga delar förfaras på sätt i tullstadgan föreskrives beträffande köpesumman för gods, som enligt samma stadga blivit genom tullverkets försorg försålt å auktion; skolande, därest enligt tullstadgan viss tid skall räknas från auktionsdagen, tiden i stället räknas från den dag, då betalning kommit tullverket tillhanda.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1923; dock skall vad i 12 § 2 mom. stadgas angående ordningen för partihandelsbolags antagande omedelbart lända till efterrättelse. Utan hinder av vad i denna förordning stadgas, skall den, som av kontrollstyrelsen erhållit tillstånd till detaljhandel med rusdrycker, där ej annan uppgörelse träffas, bibehållas vid den honom jämlikt 13 § i förordningen angående försäljning av rusdrycker enligt dess nuvarande lydelse tillkommande uppsägningstid samt vid övriga honom enligt samma förordning tillförsäkrade rättigheter.

Förslag

till

förordning om ändrad lydelse av 9 § i förordningen den 11 oktober 1907 (nr 86) angående tillverkning av brännvin.

Härigenom förordnas, att 9 § i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin skall erhålla följande ändrade lydelse:

1. Angående rätt till rening av brännvin gäller vad därom är särskilt stadgat.

2. För bestämmande av priset å det brännvin, tillverkare enligt 13 § i förordningen angående försäljning av rusdrycker är skyldig att sälja till där avsett partihandelsbolag, tillsättes årligen en prisnämnd av nio ledamöter. Tre av ledamöterna, däribland nämndens ordförande, utses av Kungl. Maj:t, tre av vederbörande partihandelsbolag och tre av tillverkarna. Kostnaden för prissättningen bestrides till hälften av vederbörande partihandelsbolag och till hälften av tillverkarna. Kungl. Maj:t utfärdar närmare föreskrifter om ordningen för tillsättande av prisnämndens ledamöter samt om nämndens verksamhet.

Denna förordning träder i kraft den 1 januari 1923.

---

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 10 mars 1922.*

Närvarande:

Statsministern och ministern för utrikes ärendena BRANTING, statsråden
LINDQVIST, THORSSON, OLSSON, SANDLER, NOTHIN, SVENSSON, HANSSON,
ÅKERMAN, LINDERS, SCHLYTER, ÖRNE.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Thorsson anför:

I skrivelse den 17 juni 1921, nr 408, anhöll riksdagen, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning, på vad sätt det allmännas inflytande inom den nuvarande faktiska organisationen av partihandeln med rusdrycker bäst kunde ordnas.

*1921 års
riksdags-
skrivelse.*

Vid anmälan av denna skrivelse i statsrådet den 12 september 1921 anförde dåvarande chefen för finansdepartementet i anslutning härtill följande:

»Jämlikt 12 § av gällande rusdrycksförsäljningsförfordning tillkommer rätt till partihandel med rusdrycker — förutom tillverkare och detaljhandelsbolag — annan, som därtill erhållit tillstånd av kontrollstyrelsen.

*Utdrag ur
statsråds-
protokollet
den 12 sep-
tember 1921*

Dylikt tillstånd till partihandel med rusdrycker har lämnats — utom till en enskild person — allenast till aktiebolaget Vin- & Spritcentralen samt fyra dess dotterbolag; och har följden härav blivit, att nämnda handel numera i stort sett koncentrerats hos sagda företag.

Det torde icke vara av nöden att här ingå på frågan, huruvida den utveckling, som sålunda försiggått, varit från början av lagstiftaren avsedd. Jag inskränker mig till att konstatera, att riksdagen såväl i sin berörda skrivelse som ock i det däri återgivna yttrandet av år 1918 såsom sin mening framhållit, att den koncentration av partihandeln till ett fåtal bolag med begränsad utdelning, som ägt rum, varit till gagn och väsentligt underlättat genomförandet av den nya rusdryckslagstiftningen.

I detta sammanhang ber jag att, vad angår aktiebolaget Vin- & Spritcentralens organisation, få erinra, att bolaget, som bildades under år 1917, numera har ett aktiekapital av 19,400,000 kronor, därav 400,000 kronor stamaktier och 19,000,000 kronor preferensaktier, att stamaktierna, vilka äro utrustade med röstövertikt å bolagsstämmorna, ägas av ett konsortium av tio personer, vilka förbundet sig, bland annat, ej mindre att icke överlåta stamaktierna till annan än statsverket eller den Kungl. Maj:t på förslag av styrelsen för bo-

Bihang till riksdagens protokoll 1922. 1 saml. 162 häft. (Nr 191.)

laget godkänner såsom innehavare av aktierna, än även att, närhelst statsmakterna så påfordra, till statsverket överlåta samtliga stamaktier till pari jämte ränta, under förbehåll att statsverket åtager sig att av preferensaktieägare, som så påkalla, inlösa preferensaktier med det belopp, som skulle tillfalla dem vid bolagets upplösning enligt i ordningen för bolaget föreskrivna regler, *att* stamaktieägarnas rätt till andel i vinsten är på visst i bolagsordningen angivet sätt begränsad, *att* återstående vinst skall, efter det avsättningar till reservfond och pensionsfond blivit gjorda, i den mån den ej användes för inlösen av preferensaktier eller avsättes för sådant ändamål, inlevereras till statskontoret för statsverkets räkning, *att* av bolagets styrelse, vilken består av åtta ledamöter med fyra suppleanter för dem, Kungl. Maj:t utser fyra ledamöter, därav en såsom ordförande och en såsom vice ordförande, samt två suppleanter, *samt att* Kungl. Maj:t äger att — utöver de två revisorer jämte två suppleanter, som utses av bolagsstämman — utse lika många revisorer och suppleanter.

Under framhållande av de fördelar, som den genomförda koncentrationen av partihandeln med spritdrycker medfört, har riksdagen i meranämnda skrivelse avvisat tanken på en återgång till en mera fri näringsutövning på partihandelns område, samt uttalat, att det fastmera syntes böra i författningen fastslås, att partihandel icke må kunna utövas i privatekonomiskt intresse. Till denna mening ber jag att få ansluta mig.

Ett godkännande från statsmakternas sida av den utveckling på partihandelns område, som faktiskt ägt rum, förutsätter emellertid ovillkorligen, att det allmänna tillförsäkras tillfyllestgörande inflytande och kontroll över partihandeln. Att de nuvarande förhållandena härutinnan äro i åtskilliga hänseenden otillfredsställande låter sig svårligen förneka och är för övrigt i betraktande av utvecklingens gång endast naturligt. Jag anser fördenskull synnerligen angeläget, att åtgärder träffas för igångsättande av den av riksdagen begärda utredningen, på vad sätt det allmännas inflytande inom den nuvarande faktiska organisationen av partihandeln med rusdrycker bäst må ordnas.

Vid frågans utredning torde böra undersökas förutsättningarna för och lämpligheten av att inrätta ett statligt monopol i huvudsaklig överensstämmelse med vad som gäller för tobakstillverkningen inom landet. Det torde dock icke vara riktigt att binda utredningen genom bestämt direktiv i denna riktning. Även andra lösningar kunna nämligen tänkas, exempelvis i form av avtal mellan statsmakterna och vederbörande enskilda företag. Det synes mig vara önskvärt, att de skäl av olika slag, som kunna åberopas för anlitan av den ena eller andra utvägen, noga utredas och vägas emot varandra.

Självfallet bör jämväl upptagas spörsmålet om den blivande partihandelsorganisationens ställning till den tillverkning av spritdrycker, som drives inom landet, ävensom till importen från utlandet av olika slag av spritdrycker. Vad sistberörda fråga beträffar, torde det i varje fall böra sörjas för att viss möjlighet hålles öppen för enskild person att från namngiven firma utom riket förskaffa sig viss önskad vara, och detta till skäligt pris.

Vad utredningen i övrigt angår, vill jag i anslutning till riksdagens skrivelse påpeka, att, vilken form för partihandelns ordnande än må komma att föreslås, statsmakterna böra tillförsäkras ej blott en fortlöpande och fullt

effektiv kontroll över affärsverksamheten utan även ett avgörande inflytande över företagens medelsförvaltning. För sistnämnda ändamål torde bestämmelser bli erforderliga bland annat rörande avskrivningar samt avsättningar till fonder. Tillika torde vid utredningen böra uppmärksammas spörsmålet, huruledes förhållandet mellan den ifrågasatta partihandelsorganisationen och detaljhandlarna, särskilt i avseende å prissättning, närmare skall utformas.

Det faller av sig självt, att utredningen jämväl bör innefatta uppgörande av förslag till de ändringar i rusdrycksförsäljningsförordningen eller till de andra författningsbestämmelser, som kunna finnas påkallade.

Då frågan om ordnandet av partihandeln med rusdrycker synes böra föreläggas redan 1922 års riksdag, bör utredningens resultat föreligga i så god tid, att proposition i ämnet må kunna till nämnda riksdag avlätas.»

I enlighet med av departementschefen gjord hemställan bemyndigade Kungl. Maj:t chefen för finansdepartementet att tillkalla fyra sakkunniga personer med uppdrag att verkställa ifrågavarande utredning.

Samma dag tillkallades för ändamålet justitierådet A. G. S. Borgström, ledamöterna av riksdagens första kammare, kammarherren C. A. E. von Hofsten och riksgäldsfullmäktigen S. H. Kvarnzelius samt generaltulldirektören N. H. R. Themptander, varjämte uppdrogs åt Borgström att i egenskap av ordförande leda de sakkunnigas arbete.

*Utsedda
sakkunniga.*

Med skrivelse den 23 november 1921 hava de sakkunniga överlämnat ett i anledning av uppdraget utarbetat förslag, vilket jämte av två utav de sakkunniga, herrar von Hofsten och Kvarnzelius, avgivna särskilda yttranden torde såsom bilaga I få fogas till statsrådsprotokollet. Under hänvisning beträffande detaljerna till de sakkunnigas utlåtande torde jag här endast behöva göra en kort sammanfattning av förslaget.

*Sakkunnigas
utlåtande.*

Beträffande den nuvarande organisationen av partihandeln med rusdrycker hava de sakkunniga hänvisat till kontrollstyrelsens till riksdagens bevillningsutskott den 19 april 1921 avgivna utlåtande, vilket såsom bilaga finnes fogat vid bevillningsutskottets betänkande nr 39 vid sistnämnda års riksdag.

I enlighet med vad riksdagen i sådant avseende uttalat, hava de sakkunniga vid sin utredning utgått från den grundsatsen, att partihandel med rusdrycker icke må lå utövas i privatekonomiskt intresse. För genomförande av detta syfte borde enligt de sakkunniga den enskild person eller firma nu enligt rusdrycksförsäljningsförordningen förbehållna

möjligheten att erhålla tillstånd till partihandel med rusdrycker inskränkas.

De sakkunniga hava till en början avisat tanken på att staten skulle, efter partihandelsverksamhetens monopolisering, själv taga hand om densamma. Ej heller hava de sakkunniga funnit skäl förorda bildande av ett i anslutning till principerna för aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet organiserat bolag, däri staten skulle ingå såsom huvuddelägare och åt vilket ensamrätten till partihandeln med spritdrycker och vin skulle upplåtas. Såsom huvudskäl mot en dylik anordning hava de sakkunniga anfört nödvändigheten för staten att i sådant fall tillskjuta ett avsevärt kapitalbelopp, något som under nu rådande förhållanden syntes böra ifrågakomma endast i nödfall. Vidare hava de sakkunniga pekat på uppkommande svårlösta ersättningsfrågor vid ett tillämpande av monopolprincipen.

Den utväg till lösning av den föreliggande frågan, som de sakkunniga funnit sig böra förorda, går ut på åvägabringande av ett avtal mellan staten och vederbörande redan existerande företag, varigenom partihandelsrätten upplåtes uteslutande till detta företag, samtidigt som önskvärda förändringar i dess organisation genomfördes och statsmakterna tillförsäkrades avgörande inflytande på företagets skötsel.

Jämte det de sakkunniga utarbetat förslag till de ändringar i rusdrycksförsäljningsförordningen, vilka skulle erfordras vid den av dem ifrågasatta anordningen, hava de sakkunniga inriktat sitt arbete på att undersöka möjligheten av att staten med det företag, aktiebolaget Vin- & Spritcentralen — i det följande benämnt Spritcentralen —, hos vilket partihandeln faktiskt för närvarande är koncentrerad, träffade ett avtal av angiven innebörd. Förslag till sådant avtal har ock framlagts av de sakkunniga.

De sakkunniga hava vid behandlingen av frågan om avtalets innehåll först berört spørsmålet, om det kunde anses önskvärt, att staten övertog stamaktierna i Spritcentralen, vilka aktier medföra majoritet vid bolagsstämman. På anförda skäl hava de sakkunniga icke ansett sig böra förorda en sådan lösning.

Vad angår de fyra dotterbolag till Spritcentralen, som för närvarande innehåva tillstånd till partihandel med rusdrycker, hava de sakkunniga ansett, att de två bolag, vilka endast tillverka och försälja punsch, borde upplösas och uppgå i moderbolaget. Beträffande de båda övriga dotterbolagen — aktiebolaget J. D. Grönstedt & Co. samt aktiebolaget Tegnér & Wilcken —, som bedriva partihandel med rusdrycker samt

import av vin, hava de sakkunniga funnit tillräckliga skäl ej föreligga att för närvarande frångå den nuvarande organisationen.

Vidare hava de sakkunniga framhållit, att såsom förutsättning för avtalet borde uppställas, att Spritcentralen, så snart sådant kunde ske utan avsevärdare ekonomisk förlust, borde söka avveckla sitt mellanhavande med dotterbolagen aktiebolaget Nya Grand Hotell, Porterbryggeriaktiebolaget D. Carnegie & Co., aktiebolaget Astra, Apotekarnes kemiska fabriker samt aktiebolaget Svanens droghandel. De sakkunniga hava föreslagit, att uttrycklig bestämmelse härom skulle inryckas i det eventuella avtalet med Spritcentralen.

Då staten redan för närvarande genom sina representanter i Spritcentralens styrelse har avgörande inflytande på styrelsens beslut, hava de sakkunniga ej ansett sig böra ifrågasätta någon förstärkning av statens representation i styrelsen.

För tillsyn över den dagliga skötseln av bolagen hava emellertid de sakkunniga föreslagit, att Kungl. Maj:t skulle, i likhet med vad fallet är i aktiebolaget Svenska tobaksmonopolet, utse en jourhavande direktör. Vidare hava de sakkunniga förordnat, att i de fall, då enligt bolagsordningen i dotterbolag skulle utses mer än en revisor, en av de av Kungl. Maj:t förordnade revisorerna i Spritcentralen skulle utses till revisor jämväl hos dotterbolaget.

För tillgodoseende av det av riksdagen i meranämnda skrivelse framställda önskemålet, att det allmänna borde tillförsäkra sig rätt till kontroll i fråga om bolagsstämmans avsättningar till fonder, hava de sakkunniga jämväl i förslaget till avtal intagit detaljerade bestämmelser om disposition av eventuellt uppkommande vinst.

Härvid hava de sakkunniga ingått på frågan, i vad mån parti-handelsbolags verksamhet borde gå ut på att bereda bolaget och därmed statsverket största möjliga vinst. Sedan de sakkunniga betonat, att enligt deras förmenande parti-handelsbolag i främsta rummet borde inrikta sig på att söka tillhandahålla varor av tillfredsställande beskaffenhet under riktiga ursprungsbe-teckningar och att vinstfrågan borde komma i andra rummet, hava de sakkunniga framhållit, att, därest statsverket ville ur rusdryckshanteringen uttaga inkomst, detta kunde på enklare sätt ske i form av brännvinstillverknings-skatt, omsättnings-skatt eller utskänknings-skatt.

Detaljhandelsbolagens rätt till import av spritdrycker och vin är enligt förslaget avsedd att alltjämt kvarstå, ehuru import icke skulle få äga rum, utan att tillstånd därtill lämnats av en av kontrollstyrelsen för ett rationellt ordnande av detaljhandelsbolagens inköp tillsatt pris- och

inköpsnämnd. Föreskrifter angående dylik nämnd borde enligt de sakkunnigas förmenande inryckas i rusdrycksförsäljningsförordningen. Genom en dylik anordning skulle erhållas kontroll över att partihandelsbolagen levererade oförfälskade varor till skäligt pris.

De sakkunniga hava vidare, under påvisande att för närvarande rening av brännvin endast bedrivs av Spritcentralen och vissa dess dotterbolag, ansett det vara lämpligt, att i lagstiftningen intoges uttryckligt stadgande om att rätt till rening av brännvin för förbrukning inom riket skulle förbehållas de under offentlig kontroll stående partihandelsbolagen.

I sammanhang härmed hava de sakkunniga föreslagit, att brännvinstillverkare skulle vara skyldig att med vissa angivna undantag till partihandelsbolag försälja allt det tillverkade råbrännvinet. För att skydda tillverkarna hava de sakkunniga funnit det erforderligt att, i likhet med vad som ägde rum vid införande av tobaksmonopolet i fråga om prissättningen av inom riket odlad tobak, i lagstiftningen intoges föreskrifter om tillsättande av en särskild prisnämnd för bestämmande av råbrännvinspriset.

Slutligen hava de sakkunniga, i enlighet med det av min företrädare i statsrådsämbetet gjorda, förutberörda uttalandet, vid sin utredning sökt sörja för att viss möjlighet hålles öppen för enskild person att från firma utom riket förskaffa sig viss önskad vara och detta till ett skäligt pris.

Till vissa av de återgivna punkterna i de sakkunnigas förslag ber jag att strax få närmare återkomma i samband med granskningen av de särskilda detaljerna i förslaget.

Kontroll-
styrelsen.

I infortrat yttrande har kontrollstyrelsen erinrat, att styrelsen tidigare förordat vidtagande av åtgärder, i syfte att stamaktierna i Spritcentralen måtte inlevereras till statsverket. Vad de sakkunniga anfört till stöd för det föreliggande förslaget hade icke inneburit anledning för kontrollstyrelsen att uppgiva den av styrelsen sålunda tidigare hävdade uppfattningen. Enär det emellertid vore föga sannolikt, att partihandeln, åtminstone under de närmaste åren, komme att ordnas enligt de av kontrollstyrelsen angivna riktlinjerna, hade styrelsen ansett sig icke böra avstyrka det föreliggande förslaget.

Kontrollstyrelsen, vars yttrande torde såsom bilaga II fogas vid protokollet, har emellertid framställt vissa erinringar mot förslaget. Av mera principiell räckvidd är styrelsens anmärkning mot att de sakkunniga föreslagit bibehållande av två dotterbolag till Spritcentralen,

vilka skulle erhålla rätt till partihandel. Kontrollstyrelsen har såsom skäl för sin uppfattning i denna del anfört angelägenheten av att alla administrationsförenklingar, som kunde medföra besparingar, verkligen bleve vidtagna.

Till de av kontrollstyrelsen gjorda detaljanmärkningarna i övrigt torde jag få tillfälle återkomma i samband med granskningen av de sakkunnigas författningsförslag.

Min allmänna uppfattning i den föreliggande frågan har jag redan för tre år sedan haft tillfälle att beröra inför riksdagen, nämligen vid besvarandet av en till mig i andra kammaren riktad interpellation angående vissa förhållanden inom partihandeln med vin och spritdrycker. *Departements-
chefen.*

Vid detta tillfälle framhöll jag, efter en utförlig redogörelse för partihandelsorganisationens utveckling, att jag för fullföljandet av nykterhetsreformen av år 1917 ansåge det vara betydelsefullt och fördelaktigt, att särskilt genom Spritcentralens tillkomst en koncentration skett inom branschen. Ehuru jag hyste den uppfattningen, att garantier föreläge för att de allmänna intressena skulle bliva vederbörligen tillvaratagna i Spritcentralens verksamhet, framhöll jag, att riktigast syntes vara, att riksdagen bereddes tillfälle att pröva, huruvida statsverkets kontrollerande ställning till detta bolag borde på annat sätt, än för det dåvarande skedde, komma till uttryck. Därvid borde riksdagen givetvis ock få tillfälle att fatta beslut angående de frågor, som berörde partihandelns organisation.

Jag angav vidare i interpellationssvaret min avsikt att söka få hela frågan förelagd 1920 års riksdag. Jag blev emellertid icke i tillfälle att till sagda riksdag framföra annat än frågan om ersättning till vissa näringsidkare i anledning av genomförandet av 1917 års rusdrycksförsäljningsförordning.

Genom den av de sakkunniga nu framlagda utredningen har frågan om partihandelsorganisationen bragts i det läge, att densamma bör kunna upptagas till avgörande.

I anslutning till de synpunkter, jag år 1919 utvecklade, kan jag givetvis biträda de sakkunnigas principiella uppfattning angående formerna för det företag, som i huvudsak bör handhava partihandeln med rusdrycker. Jag anser alltså, att man bör fortgå på den väg, på vilken man redan är inne, och följaktligen upplåta partihandeln åt enskilt företag med avlägsnande ur detta av privat vinstintresse och under effektiv kontroll från statens sida. Att, på sätt förslaget upptar, parti-

handelsbolag bör antagas av Kungl. Maj:t, finner jag principiellt riktigt. De ändringar i rusdrycksförsäljningsförordningen, vilka de sakkunniga i sådant avseende funnit nödiga, kan jag ock i stort sett tillstyrka.

Det av de sakkunniga gjorda uttalandet rörande partihandelsbolagets prispolitik vinner min anslutning. I enlighet med vad jag i inkomstberäkningen till årets statsverksproposition förutsatt, har jag ock för avsikt att förelägga Kungl. Maj:t förslag till höjning i omsättningskatten, varigenom skulle motvägas den minskning i inkomst från partihandeln, som skulle följa av de nya principerna för prisberäkningen.

De av de sakkunniga föreslagna ändringarna i rusdrycksförsäljningsförordningen äro givetvis oberoende av vilket bolag, som kommer att erhålla partihandelsrätten. De sakkunniga hava emellertid — i anslutning till riksdagens år 1921 gjorda uttalande — utgått från att den nu existerande organisationen av partihandeln åtminstone i väsentliga delar borde komma att utnyttjas under den första period om fem till tio år, för vilken enligt de nya bestämmelserna partihandelsrätt skulle upplätas, och att alltså Spritcentralen av Kungl. Maj:t borde antagas till utövare av verksamheten.

Med anledning härav torde jag nu böra något beröra vissa frågor, som kunna uppkomma vid partihandelsrättens upplåtande till nämnda bolag.

Till att börja med tillåter jag mig framhålla, att jag med föranledande av vissa erinringar angående Spritcentralens ekonomiska ställning låtit genom revisorerna i bolaget — av vilka ju två utses av Kungl. Maj:t — verkställa en särskild utredning i sådant hänseende. Den avgivna berättelsen över denna undersökning, vilken torde få såsom bilaga III fogas vid statsrådsprotokollet, ger vid handen, att ställningen torde kunna betecknas såsom god, vadan följaktligen ur denna synpunkt hinder icke bör anses möta mot att partihandelsrätt upplätas åt Spritcentralen.

Redan i detta sammanhang vill jag beröra frågan, huruvida jämte det bolag, som är avsett att handhava den huvudsakliga partihandeln, bör få finnas partihandelsbolag med mera begränsade uppgifter.

De sakkunniga hava åt sitt förslag beträffande 12 § givit en sådan formulering, att därigenom lämnas åt Kungl. Maj:t att bestämma bolagens antal. Med utgångspunkt från de nuvarande förhållandena hava, såsom nämnt, de sakkunniga uttalat sig för att två av Spritcentralens dotterbolag, vilka huvudsakligen bedriva handel med viner, jämväl skulle

erhålla partihandelsrätt. De sakkunniga hava emellertid ansett det vara förtjänt att undersökas, huruvida icke i framtiden dessa bolag — liksom vissa andra dotterbolag — borde uppgå i Spritcentralen. Kontrollstyrelsen däremot har ansett, att allenast ett bolag borde få för framtiden bedriva partihandel, men att såsom en övergångsanordning ytterligare två bolag borde få under de närmaste åren bedriva sådan handel.

Ehuru det enligt min uppfattning måste anses uteslutet att inrätta flera med varandra konkurrerande partihandelsföretag, lär det med hänsyn till vinimporten föreligga vissa skäl, att ett särskilt bolag, vilket lämpligen torde bära vara dotterbolag till det bolag, som utövar partihandeln i allmänhet, handhar den väsentliga handeln med viner. Det kan även tänkas, att man kan vilja bilda ett mer eller mindre fristående bolag för utövande av partihandel med spritdrycker och viner, avsedda att användas för särskilda ändamål. Alldeles oavsett vilket bolag, som kommer att erhålla rätt till partihandel med rusdrycker, vill det därför synas, att det icke kan vara lämpligt att i rusdrycksförsäljningsförordningen begränsa antalet partihandelsutöfvare.

Vad särskilt angår de till Spritcentralen anslutna dotterbolagen, har enligt erhållen uppgift Spritcentralen redan vidtagit åtgärd i syfte att sammanslå aktiebolaget Tegnér & Wilcken, som därför skulle träda i likvidation, med aktiebolaget J. D. Grönstedt & Co.

Av dotterbolagen aktiebolaget Astra, Apotekarnes kemiska fabriker och aktiebolaget Svanens droghandel har det sistnämnda redan likviderat. Då Spritcentralen vid sitt engagement i dessa företag torde hava förutsatt, att mellanhavandet allenast skulle vara av mera eller mindre tillfällig karaktär, lär det även från Spritcentralens sida en snar avveckling av de två återstående av dessa företag anses önskvärd. Enligt vad jag erfarit, har vid de förhandlingar, som under den senaste tiden förts om en dylik avveckling, ett förslag varit under diskussion om att det företag, som eventuellt komme att övertaga dessa dotterbolags verksamhet, skulle kunna få rätt att bedriva partihandel med sådana rusdrycker, som aningen äro att betrakta såsom läkemedel i och för sig eller ock nödvändiga för läkemedels tillverkning.

Vad slutligen angår de till Spritcentralen anslutna dotterbolagen aktiebolaget Nya Grand Hotell och Porterbryggeriaktiebolaget D. Carnegie & Co., torde den av de sakkunniga föreslagna avvecklingen av dessa företag bära äga rum först efter sorgfällig prövning och allenast under förutsättning, att densamma kan ske utan nämnvärd förlust.

Jag övergår härefter till de särskilda detaljbestämmelserna.

Förordningen angående försäljning av rusdrycker.

4, 8 och
10 §§.

De ändringar i förordningens 4 och 8 §§, vilka de sakkunniga förordnat och vilka jag, med viss formell jämkning, finner mig böra tillstyrka, hava ansetts böra följa av de föreslagna ändringarna i andra paragrafer, vilka jag senare vill beröra. Den föreslagna ändringen i 10 §, vilken paragraf innehåller bestämmelserna angående rätt till införsel till riket av rusdrycker, innebär en nyhet endast därutinnan, att i förordningen uttryckligen föreskrives, att för rätt för detaljhandelsbolag att importera spritdrycker och vin skall erfordras tillstånd av den av kontrollstyrelsen tillsatta pris- och inköpsnämnd, som omförmäles i 19 § och till vilken jag återkommer vid behandlingen av sistnämnda paragraf. Då redan nu detaljhandelsbolagen verkställa all import av spritdrycker och vin genom den nu bestående nämnden, innebär förändringen i verkligheten icke något nytt band på detaljhandelsbolagen. En konsekvens av den åt partihandelsbolagen tillärnade ställningen har ansetts vara, att importen av spritdrycker och vin i regel går genom dem, varemot de sakkunniga icke funnit samma anledning förefinnas att koncentrera även ölimporten hos partihandelsbolag. Enligt min mening finnas icke tillräckliga skäl att i detta avseende göra skillnad mellan öl och andra rusdrycker, och jag tillstyrker därför sådan ändring i paragrafen, att även för detaljhandelsbolags rätt att importera öl skall erfordras tillstånd av pris- och inköpsnämnden. Såsom jag senare vid 12 § vill beröra, har jag ansett, att icke heller ifråga om partihandeln med i landet tillverkat öl särskilda bestämmelser böra meddelas.

12 §.

12 § i de sakkunnigas förslag innehåller de för hela förslaget grundläggande bestämmelserna därom, att rätten till partihandel inom riket med rusdrycker, med undantag av inom riket tillverkat öl, skall förbehållas för sådant ändamål bildat bolag, som av Konungen genom särskilt avtal för viss tid antages. I fråga om de principer, för vilka stadgandet är uttryck, har jag redan yttrat mig. Det återstår att något beröra paragrafens olika delar.

Enligt 12 § 1 mom. i förslaget skulle partihandelsbolag äga uteslutande rätt till partihandel. Meningen har emellertid uppenbarligen icke varit, att rätten till försäljning för export skulle förbehållas partihandelsbolagen. I 13 och 14 §§ i förslaget regleras vidare tillverkarens rätt till rusdrycksförsäljning. Av bestämmelserna i 21 § 1 mom., 24 och 25 §§, i vilka någon ändring icke ifrågasatts, framgår slutligen, att detaljhandelsbolag

i en del fall skola äga rätt att sälja rusdrycker till vissa slag av återförsäljare. Av 12 paragrafens lydelse synes böra framgå, att här nämnda tre slag av partihandel icke äro förbehållna partihandelsbolagen. Därjämte lärer ett uttryckligt stadgande erfordras angående detaljhandelsbolagens rätt till dylik återförsäljning. Detta stadgande synes lämpligast böra införas som en 14 § i förordningen — i samband med att den föreslagna 14 § inflyttas som ett 3 mom. i 13 § — samt avfattas enligt det nuvarande stadgandet för motsvarande fall, 12 § 2 mom., enligt vilket detaljhandelsbolag må försälja rusdrycker till annan innehavare av rätt till detaljhandel med sådana drycker i och för dennes rörelse. Den omständigheten, att genom denna formulering viss möjlighet formellt beredes detaljhandelsbolag att sälja rusdrycker till andra sådana bolag, synes icke vara ägnad att väcka betänkligheter, då denna möjlighet på grund av pris- och inköpsnämndens övervakande verksamhet sannolikt icke kommer att erhålla praktisk betydelse.

I 1 mom. av 12 § hava vidare gjorts de ändringar, som föranletts av min nyss uttalade uppfattning, att det icke lärer vara lämpligt att utestänga partihandelsbolag från rätten att driva handel även med inhemskt öl. Av 13 § 3 mom., som i samband härmed undergått viss jämkning, framgår, att öllilverkare alltjämt skola vara berättigade att sälja sin tillverkning till detaljhandelsbolagen. 12 § 1 mom.

Andra momentet i 12 § innehåller bestämmelserna om partihandelsbolags antagande ävensom rörande återkallande av partihandelsbolags försäljningsrätt. I förstnämnda hänseende innehåller förslaget, att bolag skall antagas av Konungen för viss tid, minst 5 högst 10 år. De sakkunnigas förslag i denna del torde böra kompletteras med bestämmelse därom, att bolag, som vill förvärva partihandelsrätt, skall därom göra ansökan hos Konungen. Det i detta avseende föreslagna stadgandets innehåll överensstämmer i huvudsak med vad som enligt förordningen den 1 juli 1918 gäller i fråga om partihandelsbolag för handel med skattefri sprit. 12 § 2 mom.

Vad angår bestämmelserna om återkallande av försäljningsrätt, har av de sakkunniga föreslagits stadgande därom, att, därest bolag missbrukat sin försäljningsrätt, densamma skulle kunna återkallas att upphöra med utgången av det kalenderår, varunder uppsägning skett. Då det icke kan anses lämpligt med en, alltefter den tid på året då återkallande sker, så ojämnt verkande uppsägningstid som den föreslagna, har jag i stället ansett mig böra föreslå, att det överlämnas åt

Konungen att i samband med återkallandet bestämma, när rättigheten skall upphöra. Det av de sakkunniga föreslagna stadgandet, att partihandelsbolag ej skulle få utan Kungl. Maj:ts medgivande före avtalstidens slut frånträda försäljningsrätten, synes mig vara av natur att snarare hava sin plats i blivande avtal mellan Kungl. Maj:t och partihandelsbolag, som kan komma att antagas. Stadgandet har därför utslutits ur förevarande förordning.

12 § 3 mom. 12 § 3 mom. innehåller bestämmelse därom, att partihandelsbolag icke må avse att bereda delägarna vinning utöver skälig ränta å de av delägarna tillskjutna kontanta medel.

Kontrollstyrelsen.

Mot berörda stadgande har kontrollstyrelsen anmärkt, att några närmare bestämmelser om vad som skulle förstås med »skälig ränta» icke finnes i något av de utav de sakkunniga framlagda författningsförslagen. Kontrollstyrelsen ansåge, att en så viktig bestämmelse som den angående ränteutdelningen borde fastslås i rusdrycksförsäljningsförordningen, på sätt som skett i fråga om utdelningen från detaljhandelsbolagen.

Departementschefen.

Om utdelningen från detaljhandelsbolagen finnes i förordningens 19 § 1 mom. stadgat, att den årliga räntan må utgöra högst 5 procent. Det av de sakkunniga föreslagna stadgandet i detta avseende i fråga om partihandelsbolagen innebär allenast en föreskrift om vad bolagsordningen i ett visst avseende bör innehålla, för att ett bolag skall kunna bliva antaget till partihandelsbolag. Kungl. Maj:t har sålunda att tillse, att bolagsordningen härutinnan har det innehåll, som må anses lämpligt. Då tillämpningen av ifrågavarande stadgande sålunda tillkommer Kungl. Maj:t och det alltså icke gärna kan vara förenat med några olägenheter i sak men däremot understundom kan medföra vissa fördelar, därest räntan icke är i förordningen fastställd till visst belopp, har jag ansett mig böra förorda det av de sakkunniga föreslagna stadgandet i förevarande avseende.

I detta sammanhang vill jag omnämna, att enligt den för Spritcentralen gällande bolagsordning, som enligt bestämmelse i densamma icke kan utan Kungl. Maj:ts tillstånd ändras, utdelningen å stamaktierna är begränsad, så att den får utgöra endast genomsnittlig aktiebelåningsränta för vart räkenskapsår, samt att preferensaktierna äro berättigade till intill 7 procent ackumulativ utdelning.

12 § 4—6 mom.

4—6 mom. i 12 § innehålla de bestämmelser angående partihandelsbolags organisation, vilka ansetts böra inflyta i rusdrycksförsäljningsförordningen.

Beträffande dessa bestämmelser har kontrollstyrelsen anmärkt, att föreskrift borde meddelas om att det av de sakkunniga berörda avtalet med det konsortium, som äger Spritcentralens stamaktier, alltjämt skulle vara gällande.

Kontroll-
styrelsen.

Kontrollstyrelsen har ytterligare framhållit, att i förordningen borde föreskrivas att, sedan partihandelsbolag blivit antaget, bolagsordningen ej skulle få ändras utan Kungl. Maj:ts medgivande.

Vad det förstnämnda spørsmålet beträffar, vill jag endast anföra, att, därest bestämmelser i sådant avseende kunna erfordras, desamma lämpligen böra — såsom ock kontrollstyrelsen alternativt förutsatt — inflyta i det avtal, som skall slutas med vederbörande partihandelsbolag.

Departement-
schefen.

Vad angår anmärkningen rörande eventuella ändringar i partihandelsbolags bolagsordning, vill jag erinra om nyssnämnda bestämmelse i Spritcentralens bolagsordning, att Kungl. Maj:ts tillstånd fordras för ändring av bolagsordningen. Då det med säkerhet kan förväntas, att intet partihandelsbolag antages, som icke genom dylik bestämmelse i bolagsordningen eller annorledes berett garanti mot förändringar i för detsamma gällande grunder under tillståndstiden, har jag ansett öfverflödigt att införa ett uttryckligt stadgande i förordningen i detta avseende. Förhållandena i fråga om partihandelsbolagen kunna ej jämföras med vad som gäller angående detaljhandelsbolagen, i det att dessa senare ju erhålla tillstånd till rörelsen av vederbörande länsstyrelse och detaljerade föreskrifter i förordningen därför lära vara nödvändiga för att undvika ojämnhet i tillämpningen av principerna för lagstiftningen.

I fråga om rusdryckstillverkares rätt att försälja sina produkter gällor för närvarande, att de hava rätt såväl att exportera dem som att försälja dem i parti till partihandlare eller detaljhandelsbolag. ^{13 och 14 §§.}

De sakkunnigas förslag i nu berörda avseende, vilket innehålles i 13 och 14 §§, innebär flera nyheter. Enligt detsamma skulle brännvinstillverkare vara skyldig att till partihandelsbolag försälja allt brännvin, som icke enligt stadgande i förordningen angående handel med skattefri sprit inköpes av där avsedd partihandlare eller med iakttagande av de av Konungen därutinnan meddelade bestämmelser utföres ur riket eller användes i tillverkarens egen rörelse. Enahanda skyldighet skulle åligga tillverkare av vin i fråga om sådant vin, som avses för förbrukning inom riket. Vid skattepliktigt bryggeri tillverkat öl, som avsåges för förbrukning inom riket, skulle få försäljas allenast till bolag, som ägde rätt till detaljhandel med rusdrycker. Angående sättet för bestämmandet av det pris, till vilket brännvinstillverkare skulle vara skyldiga att försälja

De sakkun-
niga.

sina produkter, innehållas bestämmelser i de sakkunnigas förslag till ändring i 9 § brännvinstillverkningsförordningen, till vilket jag senare återkommer. Beträffande sättet för bestämmande av priset å inhemskt vin och öl hava däremot särskilda bestämmelser icke ansetts erforderliga.

Departo-
mentschefen.

Den princip, som ligger till grund för förslaget beträffande brännvinstillverkarens försäljningsrätt, synes mig vara en riktig konsekvens av de sakkunnigas förslag i huvudfrågan angående partihandeln ordnande. Mot detaljerna har jag emellertid vissa erinringar att framställa. Huvudstadgandet synes böra utsträckas att avse icke blott brännvin utan alla slag av spritdrycker. Kontrollstyrelsen har anmärkt, att enligt förslaget även tillverkare av sprit, avsedd för förtäring, skulle få rätt att använda den tillverkade varan i egen rörelse, en rätt som för närvarande tillkomme allenast sulfitsprittillverkare. Utan att ingå på frågan, huruvida kontrollstyrelsens tolkning av gällande bestämmelser är den riktiga, anser jag lika med styrelsen rätten att använda tillverkad vara i egen rörelse böra vara begränsad till sådan sprit, som enligt stadgande i förordningen den 1 juli 1918 angående handel med skattefri sprit användes i tillverkarens egen rörelse.

Däremot har det syns mig icke finnas anledning att, med frågående av vad för närvarande gäller, stadga, att tillverkarens exporträtt skulle inskränkas genom av Konungen utfärdade bestämmelser, en fråga, vilken för övrigt icke synes hava något direkt samband med reformeringen av den inhemska partihandeln.

Av det nu anförda föranledda ändringar hava gjorts i 1 mom. av 13 §. Bestämmelserna i 2 mom. av samma paragraf angående vinhandeln och i 14 § — vilken enligt det av mig förordade förslaget skall bliva 13 § 3 mom. — angående öltillverkarens försäljningsrätt hava, jämte förut omförmälda ändringar, undergått vissa jämkningar i formellt hänseende. Jag tillåter mig härutinnan hänvisa till författningstexten.

15, 16, 19
och 46 §§.

Innehållet i de föreslagna 15, 16, 19 och 46 §§ överensstämmer i det stora hela, utom på en punkt, med de nuvarande 14, 16, 19 och 46 §§, blott med förändringar, som böra följa av ändringarna i de tidigare paragraferna. Jag vill i detta sammanhang erinra om att med »bolag» i 19 och 46 §§ förstås detaljhandelsbolag. Den punkt, där ifrågasvarande paragrafer innehålla en nyhet, är den, att i 19 § intagits bestämmelse om att kontrollstyrelsen skall för tillsyn och övervakande av bolags inköp av spritdrycker och vin tillsätta en pris- och inköpsnämnd av sju personer. Därigenom endast lagfästes ett förhållande,

som redan består i praxis och visat sig ändamålsenligt. Av förut föreslagna ändring i de av de sakkunniga förordade bestämmelserna angående detaljhandelsbolags rätt att importera öl lärer följa, att nämndens verksamhet bör omfatta även nämnda slags import. Det är tydligt att, såsom också de sakkunniga synas hava ansett, denna nämnd skall stå såsom en åt båda sidor oberoende förhandlare mellan detaljhandels- och partihandelsbolagen, och att övervakandet sålunda skall avse icke blott, huru de förstnämnda bolagen handhava sina inköp, utan även huru partihandelsbolagen bedriva sina försäljningar och utöva sin faktiska monopolställning. Emellertid har jag ansett stadgandet böra så ändras, att antalet medlemmar i nämnden icke i förordningen närmare bestämmes, än att detsamma skall utgöra högst sju personer.

Enligt 50 § i dess nuvarande lydelse är detaljhandelsbolag, då köpare å honom anvisat utminuteringsställe anhåller att få inköpa visst slags rusdryck, som därstädes må till honom försäljas men av vederbörande bolag ej hålles i lager, pliktigt att, därest bolaget eljest finner utminutering till honom kunna äga rum och han som säkerhet för betalningens fullgörande nedsätter det belopp, bolaget kan fordra, från namngiven firma vare sig inom eller utom riket söka till skäligt pris anskaffa varan.

50 §.

I cirkulär nr 46 den 19 december 1918 angående tillämpning av ifrågavarande stadgande har kontrollstyrelsen föreskrivit att, om viss varusort anskaffas från handlande utom riket, det bolag, genom vilket köparen anskaffar varusorten, skall åsätta densamma det pris, bolaget självt enligt de allmänna grunderna för prissättning å motsvarande varuslag vid utminutering skulle betinga sig för ifrågavarande varusort.

De sakkunniga anse sig böra i lagrummet föreslå allenast mindre jämkningar, innebärande, att skyldighet för detaljhandelsbolag att anskaffa varor på grund av detta lagrum icke skulle föreligga, då varan finnes i lager hos partihandelsbolag, samt att importen av spritdrycker och vin skall ske genom partihandelsbolaget.

De sakkunniga.

Två av de sakkunniga, herrar von Hofsten och Kvarnzelius, hava i denna fråga varit av skiljaktig mening. Herr von Hofsten anser, att den enskild person i nu gällande lagstiftning förbehålla rätt i detta hänseende snarare bort förstärkas än försvagas. Herr Kvarnzelius anser, att lagrummet i sin helhet bör utgå.

Kontrollstyrelsen har i sitt yttrande förklarat sig väsentligen dela de synpunkter, herr Kvarnzelius i sin reservation framfört, och hemställt

Kontrollstyrelsen.

om bifall till densamma. En ledamot av styrelsen har emellertid velat förorda de sakkunnigas förslag.

Departement-
schefen.

Det torde icke kunna förnekas, att, på sätt en reservant bland de sakkunniga framhållit, bestämmelserna i 50 § varit anledning till att, i strid mot rusdrycksförsäljningsförordningen, orderupptagning genom kringresande agenter i viss utsträckning ägt rum. Dessa olägenheter synas likväl i allt väsentligt kunna undanröjas genom att bolagen befrias från skyldigheten att från viss angiven firma anskaffa den önskade varan och genom att bolagen sålunda få möjlighet att anskaffa varan på sätt de anse lämpligast. Därest sådan ändring sker i paragrafens nuvarande innehåll, synes densammas bibehållande icke vara ägnat att väcka avgörande betänkligheter. Det är uppenbart, att borttagandet av den formella begränsning i anskaffningsskyldigheten, som legat i de nuvarande bestämmelserna om anskaffande från viss namngiven firma, icke kan berättiga köparen att framställa orimliga anspråk på omfattningen av bolags eftersökande av viss vara. Ej heller är det att befara, att den föreslagna förändringen skall för den enskilde köparen medföra någon fördyring av den önskade varan. Vad i övrigt angår frågan om det pris, köparen bör erlægga för varan, synes det mig, att, med hänsyn till att ändamålet med 50 § icke bör vara att bereda köpare billigare tillgång till rusdrycker, de i kontrollstyrelsens berörda cirkulär lämnade föreskrifterna angående prissättningen böra anses riktiga. Då anledning icke synes förefinnas, att för försäljning, som föranledes av denna paragraf, föreskriva annan ordning än den, som i allmänhet gäller för detaljhandelsbolags inköp av rusdrycker, har jag icke ansett mig böra föreslå ovillkorlig skyldighet för detaljhandelsbolag att anskaffa den önskade varan genom partihandelsbolag. Ändringar av nu angiven innebörd hava vidtagits i de sakkunnigas förslag.

75 §. I 75 §, som innehåller bestämmelserna angående ansvar för överskridande av partihandelsbolags försäljningsrätt, hava vidtagits vissa ändringar av formell innebörd.

85 §. De av de sakkunniga föreslagna ändringarna i 85 §, vilka endast äro en följd av förslaget i övrigt, anser jag mig böra tillstyrka.

88 och 90 §§. I detta sammanhang torde jag lämpligen böra anmäla en av generaltullstyrelsen gjord framställning om vissa ändringar i 83 och 90 §§ rusdrycksförsäljningsförordningen. De av framställningen berörda lagrummen innehålla i huvudsak följande. I 83 § göres beträffande in-

försel av rusdrycker i annan ordning än som är medgiven i nämnda förordning skillnad mellan det fall, då införseln är att enligt tullstadgan anse såsom olovlig varuinförsel — varom stadgas i 83 § 2 mom. — och det fall, då varan i behörig ordning angivits till tullbehandling. Om sistnämnda fall stadgas i 1 mom. av samma paragraf. Under det att påföljden vid olovlig varuinförsel bliver den införda varans förverkande, får vara, som behörigen angivits till tullbehandling, åter från riket utföras, men, om återutförsel ej sker, skall med varan förfaras på sätt i 90 § är stadgat. De åsyftade bestämmelserna i sistnämnda paragraf innehålla, att ifrågavarande drycker, därest de äro i försäljningsdugligt skick, skola hembjudas till detaljhandelsbolag eller partihandlare, samt, därest de ej kunna tillhandahållas allmänheten, hembjudas till vissa partihandlare för att avyttras till tekniskt bruk. Är värdet å varan så ringa, att det ej kan anses motsvara forslingskostnaderna, skall varan bevisligen förstöras.

Ehuru sålunda bestämmelser finnas om påföljden av att den medgivna rätten till återutförsel icke begagnas, hava några bestämmelser ej meddelats rörande den tid, inom vilken dylik återutförsel skall ske. På grund härav har uppstått fråga, vid vilken tidpunkt tullmyndighetens skyldighet inträder att jämlikt 90 § vidtaga åtgärder för försäljning av rusdrycker, vilka icke återutförts.

Generaltullstyrelsen anför i sin berörda framställning härom:

»I 1 § 1 mom. av den numera upphävda kungörelsen med bestämmelser rörande tullbehandling av brännvin, som enligt gällande föreskrifter icke finge från tullverket utlämnas m. m. den 10 december 1915 (nr 542), förekom en bestämmelse om förfarandet med brännvin, som icke blivit återutfört. I detta författningsrum var emellertid stadgat, att de föreskrivna påföljderna för underlåten återutförsel skulle inträda, sedan fyra månader förflutit, efter det angivning enligt tullstadgan senast skolat ske.

Generaltull-
styrelsen.

Sistnämnda författningsrum innehöll därjämte uttrycklig bestämmelse, att vara, som ej återutförts inom sagda tid, skulle hemfalla till kronan och att för dess räkning skulle med varan förfaras på i 2 § av sagda kungörelse angivet sätt. Motsvarande bestämmelse saknas emellertid i rusdrycksförordningen beträffande de i 83 § 1 mom. avsedda varorna, enär såsom ovan blivit nämnt i fråga om förfarandet med dessa endast lämnats hänvisning till 90 § men denna paragraf icke innehåller stadgande om förfarandet med den erlagda köpesumman; 99 § 2 mom. innehåller däremot sådan bestämmelse beträffande där avsedda varor.

Rusdrycksförordningen torde därför böra kompletteras med bestämmelser i båda angivna hänseenden. Dessa, som kunna införas genom tillägg till 83 § 1 mom. synas lämpligen böra givas enahanda innehåll, som de åberopade bestämmelserna i kungörelsen den 10 december 1915, emot vilka, såvitt styrelsen kunnat finna, någon anledning till anmärkning icke förelegat.

I sammanhang därmed torde jämväl 90 § böra kompletteras genom före-

skrifter om förfarandet med den erlagda köpesumman m. m. motsvarande dem, som funnos meddelade i 2 § 1 mom. av nyssnämnda kungörelse den 10 december 1915, sådant detta författningsrum lydde enligt nådig kungörelse den 9 februari 1917 (nr 50). Sådant komplettering torde kunna ske genom tillägg av ett nytt stycke i 2 mom. av innehåll att med den erlagda köpesumman för rusdrycker, vilka efter sådant hembjudande, som i 90 § 2 mom. sägs, försålts på grund av bestämmelser i tullstadgan skall i tillämpliga delar förfaras, på sätt i tullstadgan föreskrives beträffande auktionssumman, ävensom att, därest enligt tullstadgan viss tid skall räknas från auktionsdagen, tiden i stället räknas från den dag, då betalning kommit tullverket tillhanda.

Huruvida dessa kompletterande bestämmelser möjligen hellre böra utfärdas genom särskild Eders Kungl. Maj:ts kungörelse, torde vara beroende därpå, om dylik komplettering av bestämmelserna i rusdrycksförordningen anses kunna ske på detta sätt.

Härjämte har styrelsen slutligen funnit sig böra anmäla, att styrelsen i ett ärende, som föranleder tillämpning av 83 § 1 mom. rusdrycksförordningen, i skrivelse till vederbörande tullförvaltning såsom sin uppfattning uttalat, att, då bestämmelserna i rusdrycksförordningen icke innehölle någon begränsning av tiden för rätt till återutförsel av vara enligt 83 § 1 mom. i samma förordning, tullförvaltning praktiskt taget icke komme i tillfälle att tillämpa det i sagda författningsrum påbjudna förfarandet med godset 'på sätt i 90 § är stadgat', förr än en sådan tidsbegränsning blivit bestämd.

Därest Eders Kungl. Maj:t finner denna styrelsens uppfattning vara riktig, synes därför i sammanhang med införande av bestämmelse i sistberörda hänseende böra förklaras, att beträffande sådana i 83 § 1 mom. avsedda rusdrycker, vilka införts redan innan dylik bestämmelse trätt i kraft, tidsbegränsningen skall beräknas från bestämmelsens ikraftträdande.»

Över denna framställning har utlåtande inhämtats från kontrollstyrelsen.

Kontroll-
styrelsen.

I sitt yttrande har kontrollstyrelsen först erinrat om vad som vid förarbetena till 1917 års förordning förekommit angående 83 § 1 mom. Därefter har styrelsen anført, att man med hänsyn till nämnda förarbeten torde kunna draga den slutsatsen, att rätt till återutförsel icke varit avsedd att hållas öppen för vederbörande under obegränsad tid och att meningens sålunda ej syntes hava varit att genom en obegränsad respittid giva vederbörande en bättre ställning, än som medgivits uti de i tullstadgan behandlade fall, där rätten till återutförsel begränsats till viss tid. Kontrollstyrelsen har vidare yttrat följande. Tullstadgans bestämmelser om återutförsel av tullpliktigt gods syntes icke kunna lämpas till det fall, som nu vore i fråga. Därest Kungl. Maj:t skulle finna tidsbegränsning i förevarande avseende erforderlig, syntes det alltså vara nödigt, att generella bestämmelser i ämnet utfärdades av Kungl. Maj:t i administrativ ordning, och kontrollstyrelsen ansåge, att dylika bestämmelser lämpligast borde givas genom en komplettering av tullstadgan, där likartade bestämmelser förut finnes. Vidkommande den tid, inom vilken återutförsel borde hava skett, syntes det kontrollstyrelsen med hänsyn till den av generaltullstyrelsen åberopade kungörelsen av den 10 december 1915 samt kungörelsen den 18 december 1918 (nr 990) angående resandes rätt till införsel av denaturerad sprit samt angående behandling av dylik vara, som icke får till

riket införas, att, i likhet med vad som stadgats i dessa båda författningar, nämnda tid borde sättas till fyra månader, räknat från den tidpunkt, då angivning enligt tullstadgan senast skolat ske. I överensstämmelse med samma båda författningar syntes det kontrollstyrelsen vidare böra stadgas, att varan, därest återutförelse inom föreskriven tid ej skedde, skulle hemfalla till kronan. Med den för ifrågavarande rusdrycker erlagda köpesumman borde i tillämpliga delar förfaras på sätt i tullstadgan föreskrivits beträffande auktionssumman för förbrutet gods. Om enligt tullstadgan viss tid skulle räknas från auktionsdagen, borde beträffande rusdrycker, som försålts jämlikt 90 § 2 mom. i rusdrycksförsäljningsförordningen, i stället föreskrivas, att tiden skulle räknas från den dag, då betalning för den hembjudna varan faststälts.

I anledning av vad kontrollstyrelsen sålunda anfört, har generaltullstyrelsens yttrande infordrats. Generaltullstyrelsen har i anledning härav anfört i huvudsak följande:

»Tullstadgan innehåller icke föreskrifter rörande behandling av varor, rörande vilkas införelse särskilda bestämmelser meddelats. Beträffande några slag av dessa varor har i § 189 tullstadgan, sådan denna paragraf lyder enligt nådig kungörelse den 10 december 1915 (nr 543), hänvisats till de särskilda bestämmelser, som i nämnda avseende gälla. De flesta författningar, som avse införelseförbud, innehålla tillika föreskrifter, huru med den till införelse förbjudna varan skall förfaras, när den inkommit till riket, eller ock har Eders Kungl. Maj:t, med stöd av bestämmelse i författningen, utfärdat dylika föreskrifter. Den i ärendet omförmälda kungörelsen den 10 december 1915 (nr 542) är sålunda utfärdad i anledning av 26 § i då gällande brännvinsförsäljningsförordning, och den av kontrollstyrelsen åberopade kungörelsen den 18 december 1918 (nr 990) är utfärdad med stöd av 3 § 2 mom. b) och 34 § i förordningen angående handel med skattefri sprit. Förordningen angående försäljning av rusdrycker den 14 juni 1917 (nr 340) förutsätter däremot icke, att kompletterande föreskrifter uti i ärendet omförmälda hänseenden skola meddelas av Eders Kungl. Maj:t. Enligt styrelsens mening hava därför de ifrågasatta föreskrifterna sin rätta plats i sistnämnda förordning; och har styrelsen låtit utarbета härhos bifogade förslag till ändrad lydelse av 83 § 1 mom. och 90 § 2 mom. i samma förordning, sistnämnda paragraf sådan densamma lyder enligt nådig förordning den 22 juni 1921 (nr 360).»

Generaltullstyrelsen.

Därest enellertid Kungl. Maj:t funne bestämmelser i ifrågavarande ämne böra meddelas utan riksdagens hörande, ansåge generaltullstyrelsen, att bestämmelserna icke borde inflyta i tullstadgan utan meddelas genom särskild författning.

Det av generaltullstyrelsen framlagda förslaget till förordning i ämnet torde såsom bilaga IV få fogas vid dagens statsrådsprotokoll.

Lika med de myndigheter, som yttrat sig i förevarande avseende, finner jag det uppenbart, att rätten till återutförelse av vara, som väl angivits till tullbehandling men enligt rusdrycksförsäljningsförordningen icke må i riket införas, icke bör stå vederbörande öppen under obe-

Departementschefen.

gränsad tid. Den brist i nu gällande bestämmelser, som sålunda lärer förefinnas, synes mig böra fyllas på det sätt, som av generaltullstyrelsen och kontrollstyrelsen föreslagits, nämligen genom att tiden för återutförelse begränsas till fyra månader efter det tullangivning senast skolat ske. På de av generaltullstyrelsen angivna grunder anser jag, att de sålunda erforderliga kompletterande bestämmelserna böra beslutas med riksdagen och införas i rusdrycksförsäljningsförordningen. I detta sammanhang synes också, på sätt generaltullstyrelsen jämväl föreslagit, nämnda förordning böra kompletteras med bestämmelser därom, att försäljningssumman för under de i 83 § 1 mom. omförmälda förhållanden införda rusdrycker, som icke jämlikt samma moment återutförts, skola tillfalla kronan, ävensom rörande förfarandet med försäljningssumman för rusdrycker, som på grund av stadgande i 83 § 1 mom. eller bestämmelser i tullstadgan försålts enligt 90 § 2 mom. av förevarande förordning. De i generaltullstyrelsens författningsförslag intagna bestämmelserna i dessa avseenden synas mig vara väl avvägda, och jag hemställer förty, att förslag måtte föreläggas riksdagen om därmed överensstämmande ändringar i rusdrycksförsäljningsförordningen, blott med visst förtydligande samt de jämkningar i 90 §, som föranledas av den av mig förordade omorganisationen av partihandeln.

98 och 99 §§. De sakkunniga hava föreslagit, att 98 och 99 §§ i rusdrycksförsäljningsförordningen måtte, såsom numera varande utan betydelse, upphävas. Jag har icke ansett tillräcklig anledning förefinnas för dylik åtgärd.

Förordningen angående tillverkning av brännvin.

De sakkunniga. Partihandelssakkunniga hava jämväl framlagt förslag till ändring av 9 § i 1907 års brännvinstillverkningsförordning. Såsom förut antytts, hava de sakkunniga nämligen i denna paragraf infört bestämmelserna angående sättet för fastställandet av det pris, till vilket brännvinstillverkarna skola vara skyldiga att till partihandelsbolag försälja sin vara. Härutinnan hava de sakkunniga föreslagit, att för prissättningen skulle årligen tillsättas en prisnämnd, bestående av nio ledamöter. Tre av ledamöterna, däribland nämndens ordförande, skulle utses av Kungl. Maj:t, tre av vederbörande partihandelsbolag och tre av tillverkarna. Kungl. Maj:t skulle äga utfärda närmare föreskrifter om ordningen för ledamöternas tillsättande ävensom instruktion för prisnämnden. De sakkunniga hava jämväl framlagt förslag till författningar i sistnämnda hänseende, och

tillåter jag mig att i fråga om innehållet i nämnda förslag hänvisa till de sakkunnigas betänkande.

Kontrollstyrelsen har i förevarande del anmärkt, att enligt styrelsens åsikt en av ledamöterna i prisnämnden borde utses av kontrollstyrelsens pris- och inköpsnämnd.

Kontroll-
styrelsen.

Då Kungl. Maj:t äger utse tre ledamöter i prisnämnden, torde därest sådant skulle befinnas lämpligt, möjlighet förefinnas att tillföra denna nämnd erfarenhet från pris- och inköpsnämnden utan att detta uttryckligen lagfästes. Jag anser mig därför böra biträda de sakkunnigas förslag, endast med viss formell omredigering.

Departement-
schefen.

Den föreslagna organisationen av partihandeln med rusdrycker synes lämpligen böra träda i kraft från och med ingången av nästkommande år. I förevarande båda förordningar har därför införts bestämmelse om ikraftträdande den 1 januari 1923. Utan särskilt stadgande läser vara tydligt att, då priset å brännvin, som försäljes under nästkommande år, skall bestämmas på nu föreslaget sätt, prisnämnd med den sammansättning, som för framtiden skall gälla, bör utses redan under innevarande år. Däremot läser uttryckligen böra föreskrivas, att bestämmelserna i 12 § 2 mom. angående ordningen för partihandelsbolags antagande skola tillämpas redan under innevarande år i fråga om ansökningar, som avse tid från och med år 1923.

Förordningarnas ikraft-
trädande.

Såsom framgår av de sakkunnigas betänkande, innehaves parti-handelsrätt för närvarande dels av Spritcentralen och fyra dess dotterbolag, dels ock av en enskild person, vilkens försäljningsrätt omfattar endast svensk champagne. Enligt 13 § i dess nuvarande lydelse äger partihandelsbolag, för vilket parti-handelsrätten återkallas på annan grund än missbruk av försäljningsrättigheten, rätt till två års uppsägningstid. Vid den nya partihandelsorganisationens genomförande läser rubbning icke böra ske i denna rätt. Stadgande härom synes böra intagas i övergångsbestämmelserna. Av den förbindelse från Spritcentralen, som finnes fogad vid betänkandet, framgår, att Spritcentralen är i samförstånd med den av de sakkunniga föreslagna och av mig i huvudsak förordade nyorganisationen av partihandeln. Vid sådant förhållande läser det kunna antagas, att Spritcentralen icke skall begagna sig av uppsägningstiden utan göra ansökan om parti-handelsrätt enligt de nya föreskrifterna. Nyssnämnda stadgande läser därför erhålla huvudsakligen formell betydelse.

I fråga om det av de sakkunniga framlagda förslaget till vissa ändringar i näringsfrihetsförordningen, vilket förslag innebär, att rätten till rening av brännvin skulle förbehållas partihandelsbolag, lärer hemställan om förslag angående proposition till riksdagen senare i dag komma att framläggas av chefen för handelsdepartementet.

Departementschefens hemställan.

Föredragande departementschefen uppläser härefter förslag till

- 1) förordning om vissa ändringar i förordningen den 14 juni 1917 (nr 340) angående försäljning av rusedrycker; och
- 2) förordning om ändrad lydelse av 9 § i förordningen den 11 oktober 1907 (nr 86) angående tillverkning av brännvin, samt hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att antaga berörda förslag.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan behagar Hans Maj:t Konungen lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse, bil. litt. vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
Olga Gjörloff.

Bilaga I.

Till Herr Statsrådet och Chefen för Kungl. Finansdepartementet.

Enligt nådigt bemyndigande den 12 september 1921 har dåvarande chefen för finansdepartementet tillkallat undertecknade att i egenskap av sakkunniga verkställa utredning och inkomma med förslag, på vad sätt det allmännas inflytande inom den nuvarande faktiska organisationen av partihandeln med rusdrycker bäst må ordnas.

Till de sakkunniga hava genom nådiga remisser för att tagas i övervägande vid fullgörande av åt de sakkunniga lämnat uppdrag överlämnats dels enligt remiss den 14 oktober 1921 vinsakkunnigas betänkande den 10 juni 1918 med däröver avgivna yttranden dels ock enligt remiss den 11 november 1921 riksräkenskapsverkets underdåniga skrivelse den 3 samma månad med hemställan, att Kungl Maj:t ville taga i övervägande på vilket sätt rättelse kunde åvägabringas i vissa i skrivelsen omförmälda missförhållanden rörande Aktiebolaget Vin- & Spritcentralens förhållande till statsverket, därvid riksräkenskapsverket ansett sådan ändring i ordningen för nämnda bolag böra vidtagas, att statens andel i bolagets vinst bleve närmare bestämd och att säkerhet vunnes, att vinstmedlen till sitt fulla belopp och omedelbart efter bolagsstämman inlevererades till statskontoret.

Såsom de sakkunnigas sekreterare har tjänstgjort e. o. hovrättsnotarien, juris kandidaten Eric Vasseur.

Sedan de sakkunniga nu avslutat ovannämnda uppdrag, få de vördsamt överlämna av motiv åtföljda förslag till:

1) förordning om upphävande av 98 och 99 §§ i förordningen 14 juni 1917 (nr 340) angående försäljning av rusdrycker samt om ändrad lydelse av vissa paragrafer i samma förordning;

2) ändrad lydelse av § 7 2 mom. i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet;

3) ändrad lydelse av 9 § i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin;

4) ändrad lydelse av 1 § i nådig kungörelsen den 18 december 1918 (nr 987) angående försäljning av sprit och andra alkoholhaltiga varor för vissa särskilda ändamål;

5) nådig kungörelse med bestämmelser angående prissättning å visst inom riket tillverkat brännvin;

6) avtal angående upplåtande åt Aktiebolaget Vin- & Spritcentralen, Aktiebolaget J. D. Grönstedt & Co. samt Aktiebolaget Tegnér & Wilcken av rätten att idka partihandel med spritdrycker och vin, i sammanhang varmed de sakkunniga överlämna ett av styrelsen för Aktiebolaget Vin- & Spritcentralen avgivet förklarande, att styrelsen icke har någon erinran mot att sluta avtal med staten i huvudsaklig överensstämmelse med förevarande förslag; samt

7) nådig instruktion för jourhavande direktören i Aktiebolaget Vin- & Spritcentralen.

Tillika bifogas särskilda yttranden av undertecknade von Hofsten och Kvarnzelius.

Beträffande vinsakkunnigas betänkande få de sakkunniga anföra, att det särskilt, därest de sakkunnigas förevarande förslag varder antaget, icke lärer förefinnas behov av den föreslagna lagstiftningen.

De av riksräkenskapsverket i dess ovannämnda underdåniga skrivelse uttalade önskemål lära hava vunnit beaktande i den föreslagna lagstiftningen, vadan vidare åtgärder i anledning av sagda skrivelse icke torde vara erforderliga.

Stockholm den 23 november 1921.

A. BORGSTRÖM.
S. H. KVARNZELIUS.

E. v. HOFSTEN.
H. THEMPTANDER.

Eric Vasseur.

Förslag

till

förordning om upphävande av 98 och 99 §§ i förordningen 14 juni 1917 (nr 340) angående försäljning av rusdrycker samt om ändrad lydelse av nedannämnda §§ i samma förordning.

4 §.

3. Tillverkare av rusdrycker må ej tilldelas rättighet till detaljhandel med sådana drycker.

8 §.

1. Tillverkare av rusdrycker så ock partihandelsbolag, som i 12 § avses, må ej i samband med rörelsens bedrivande annorledes än genom försäljning afhända sig rusdrycker till annan.

10 §.

1. Spritdrycker och vin må till riket införas blott av bolag, som enligt 12 § äger idka partihandel med dylika drycker, ävensom, efter tillstånd av den i 19 § omförmälda pris- och inköpsnämnd, av sådant bolag, som enligt denna förordning driver utminuterings- eller utskänkningsrörelse.

Öl må till riket införas allenast av partihandelsbolag samt av bolag, som enligt denna förordning driver utminuterings- eller utskänkningsrörelse.

12 §.

1. Partihandel med spritdrycker och vin må uteslutande bedrivas av för sådant ändamål bildat partihandelsbolag, som Konungen antager, och må dylikt bolag jämväl bedriva partihandel med öl, som bolaget enligt 10 § infört till riket.

2. Partihandelsbolag antages för viss tid, minst fem högst tio år. Missbrukar bolaget sin försäljningsrätt, må densamma av Konungen återkallas att upphöra med utgången av det kalenderår, varunder uppsägning skett. Bolaget må ej utan Konungens medgivande före avtalstidens slut frånträda försäljningsrätten.

3. Partihandelsbolag må icke avse att bereda delägarna vinning utöver skäligh ränta å de av delägarna tillskjutna kontanta medel.

4. Av den vinst, som å partihandelsbolags rörelse årligen uppstår, må bolaget enligt Konungens medgivande använda viss del till avskrivningar och av-

sättning till fonder. Vad därefter, och sedan utdelning till bolagets delägare ägt rum, kan återstå av vinsten, skall bolaget innan juni månads utgång efter varje kalenderårs slut insätta å statsverkets giroräkning i riksbanken.

5. Ej må partihandelsbolag antagas, där ej genom bestämmelse i bolagsordningen eller på annat sätt, som finnes betryggande, åt staten beretts övervägande inflytande å bolagets ledning; och skall bolaget därutöver vid verksamhetens bedrivande vara underkastat den särskilda kontroll från statens sida, som Konungen prövar nödig.

6. Närmare bestämmelser i de i mom. 4 och 5 här ovan angivna hänseenden ävensom de ytterligare föreskrifter i avseende å partihandelsbolags verksamhet och drift, som finnas erforderliga, skola intagas i avtal, som upprättas vid bolagets antagande.

13 §.

1. Tillverkare av brännvin, som på sätt föreskrives i 4 § av förordningen angående tillverkning av brännvin erhållit tillståndsbevis, vare skyldig att till partihandelsbolag, som i 12 § sägs, försälja allt brännvin, som icke enligt stadgande i förordningen angående handel med skattefri sprit inköpes av där avsedd partihandlare eller med iakttagande av de av Konungen därutinnan meddelade bestämmelser utföres ur riket eller användes i tillverkarens egen rörelse.

2. Enahanda skyldighet åligger tillverkare av vin ifråga om sådant vin, som avses för förbrukning inom riket.

14 §.

Vid skattepliktigt bryggeri tillverkat öl, som avses för förbrukning inom riket, må försäljas allenast till bolag, som äger rätt till detaljhandel med rusdrycker.

15 §.

Tillverkare, varom i 13 och 14 §§ förmäles, vare skyldig hålla sina handelsböcker med tillhörande verifikationer tillgängliga för av kontrollstyrelsen särskilt förordnat ombud, och har att vid utövande av försäljningsrätten ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, kontrollstyrelsen för tillsyn å försäljningen kan meddela.

16 §.

Efter ansökning äger kontrollstyrelsen medgiva, att för konkursbos eller stärbhus räkning eller där eljest särskilda omständigheter föreligga, rusdrycker må för visst fall utan hinder av de i denna förordning givna föreskrifter försäljas till partihandelsbolag, varom i 12 § sägs, eller till bolag, som äger rätt till detaljhandel med rusdrycker.

19 §.

2. Vid utövande av sin verksamhet står bolag under överinseende av kontrollstyrelsen och har att ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, kontrollstyrelsen i avseende å inköp av, försäljningspris för samt alkoholstyrka

hos rusdrycker ävensom angående räkenskapers förande och i övrigt beträffande bolagets förvaltning eller eljest i de i denna förordning särskilt angivna hänseenden kan meddela.

För tillsyn och övervakande av bolags inköp av spritdrycker och vin tillsätter kontrollstyrelsen en pris- och inköpsnämnd av sju personer, för vilken instruktion fastställs av kontrollstyrelsen.

Närmare bestämmelser angående kontrollstyrelsens verksamhet uti de hänseenden, som i detta mom. avses, meddelas av Konungen.

46 §.

Bolag äger överenskomma med den, som tillverkar öl, att från bolaget inköpt öl jämväl må, med iakttagande av de av kontrollstyrelsen för sådant fall meddelade föreskrifter, av tillverkaren försändas direkt till köparen.

50 §.

Anhåller någon å honom anvisat utminuteringsställe att få inköpa visst slags rusdryck, som därstädes må till honom försäljas men ej hålles i lager av vederbörande detaljhandelsbolag eller hos i 12 § avsett partihandelsbolag, vare detaljhandelsbolaget, därest det eljest finner utminutering till sökanden kunna äga rum, och han som säkerhet för betalningens fullgörande nedsätter det belopp, bolaget kan fordra, pliktigt från namngiven firma vare sig inom eller utom riket söka till skäligt pris anskaffa varan, vad spritdrycker och vin angår genom partihandelsbolag.

75 §.

Överskrides den enligt 12 § partihandelsbolag tillkommande försäljningsrättighet, straffes den för överskridandet ansvarige med böter från och med trettio till och med femtusen kronor. Äro omständigheterna försvårande eller beträdes någon andra gången eller oftare med sådan förbrytelse, må ock dömas till fängelse.

Lag samma vare, där tillverkare, som i 13 eller 14 §§ avses, i annan ordning än i nämnda lagrum stadgas, avyttrar av honom tillverkad rusdryck.

85 §.

Den, som i följd av bestämmelserna i 15 § undfått del av där avsedd tillverkares räkenskaper och verifikationer, så ock den, som haft eller har att taga befattning med tillsyn å försäljning av rusdrycker, som bedrives av innehavare av överlåten rättighet, vare förbjudet att, där det ej kan anses påkallat av tjänstens intresse, yppa affärsförhållanden, varom han fått kunskap. Gör han detta och framgår ej av omständigheterna, att han om de affärsförhållanden erhållit kännedom å tid, då han ej innehåft dylik befattning, straffes med böter från och med trettio till och med ettusen kronor. Sker det för att göra skada eller begagnar han sig av sin kännedom till egen eller annans fördel, må dömas till fängelse.

90 §.

2. Rusdrycker, som enligt denna förordning eller annan författning förklarats förbrutna, skola, därest de äro i försäljningsdugligt skick, hembjudas, spritdrycker och vin till partihandelsbolag, som i 12 § avses, eller till bolag, som äga rätt till detaljhandel med rusdrycker, och öl till detaljhandelsbolag. Kunna förbrutna rusdrycker på grund av sin beskaffenhet ej tillhandahållas allmänheten, skola de hembjudas till partihandelsbolag, som till avsalu bedriver rening av brännvin att av bolaget för tekniskt bruk avyttras. Bolag, till vilket rusdrycker sålunda hembjudits, vare skyldigt att till skäligt pris inköpa det hembjudna. Är värdet så ringa, att det ej kan anses motsvara försälingskostnaderna, skall varan bevisligen förstöras.

Lag samma vare i fråga om försäljning på grund av bestämmelser i tullstadgan eller andra författningar av rusdrycker, som ej förklaras förbrutna.

Förslag

till

Ändrad lydelse av § 7. 2 mom. i förordningen den 18 juni 1864 angående utvidgad näringsfrihet.

Rening av brännvin, avsett för förtäring inom landet, må bedrivas allenast av partihandelsbolag, som avses i 12 § av förordningen angående försäljning av rusdrycker. I övrigt må tillverkning eller beredning av drycker, hållande mer än 2 $\frac{1}{4}$ volymprocent alkohol i andra fall än som avses i kungl. förordningen den 7 augusti 1907 angående tillverkning och beskattning av malt-drycker och kungl. förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin icke, utan att Kungl. Maj:t därtill lämnat tillstånd, äga rum i reningsverk, vinfabrik eller annan byggnad, som för ifrågavarande verksamhet anlagts eller inrättats efter ingången av juli månad 1917. Lag samma vare angående tillverkning och beredning av nu ifrågavarande drycker i härför förut använd byggnad, varest sådan verksamhet nedlagts av annan anledning än reparation och ej återupptagits före ingången av juli månad 1917.

Förslag

till

ändrad lydelse av 9 § i förordningen den 11 oktober 1907 angående tillverkning av brännvin.

1. Angående rätt till rening av brännvin gälle vad därom är särskilt stadgat.

2. För bestämmande av pris å det brännvin, tillverkare enligt 13 § i förordningen angående försäljning av rusdrycker är pliktig att sälja till där avsett partihandelsbolag, tillsättes årligen en prisenämnd av nio ledamöter. Tre av ledamöterna, däribland nämndens ordförande utses av Kungl. Maj:t, tre av vederbörande partihandelsbolag och tre av tillverkarna. Kungl. Maj:t utfärdar närmare föreskrifter om ordningen för ledamöternas tillsättande ävensom instruktion för prisenämnden. Kostnaden för prissättningen bestrides till hälften av vederbörande partihandelsbolag och till hälften av tillverkarna.

Förslag

till

ändrad lydelse av 1 § i kungörelsen den 18 december 1918 (nr 987) angående försäljning av sprit och andra alkoholhaltiga varor för vissa särskilda ändamål.

Under de villkor, som i denna kungörelse stadgas, må den, som till avsalu äger tillverka rusdrycker, eller partihandelsbolag, som avses i 12 § av förordningen angående försäljning av rusdrycker, så ock bolag, som, enligt vad i nämnda förordning sägs, äger rätt till detaljhandel med rusdrycker, för vetenskapligt, medicinskt, farmaceutiskt, tekniskt, industriellt eller likartat ändamål försälja sprit och andra i sagda förordning avsedda alkoholhaltiga varor till den, som erhållit kontrollstyrelsens tillstånd till inköp därav.

Detaljhandelsbolag äga ock, på de villkor kontrollstyrelsen bestämmer, utan att särskilt tillstånd för köparen erfordras, försälja alkoholhaltig vara för ändamål, som här ovan sägs.

Förslag

till

kungörelse med bestämmelser angående prissättning å visst inom riket tillverkat brännvin.

1 §.

Den prissättning för visst inom riket tillverkat brännvin, som enligt 9 § i förordningen angående tillverkning av brännvin årligen skall verkställas, utföres av en efter de grunder, som i nämnda lagrum angivas, sammansatt prisnämnd.

2 §.

Ordförande och ledamöter i prisnämnden jämte suppleanter för dem skola årligen utses före den 1 augusti för en tid av ett år från och med nämnda dag räknat.

Kungl. Maj:t utfärdar varje år bestämmelser angående ordningen för tillsättande av de ledamöter i nämnden, som skola utses av vederbörande parti-handelsbolag och tillverkare.

3 §.

Med ledning av till finansdepartementet lämnade uppgifter å enligt stadgandet i 2 § utsedda ledamöter och suppleanter har ordföranden i prisnämnden att kalla ledamöterna till sammanträde före september månads utgång å tid och ort, som ordföranden bestämmer.

4 §.

Prisnämnden har att upprätta en prislista, upptagande normalpris för tid av året som prisnämnden bestämmer å olika sorters råbrännvin.

5 §.

Sedan nämnden upprättat prislista enligt 4 §, skall prislistan ofördröjligen sändas till vederbörande parti-handelsbolag samt kungöras i de tidningar inom tillverkningsområdet, nämnden bestämmer.

6 §.

Uppkommer, sedan prislista upprättats, vid pågående förhandling om in-köp av brännvin tvist mellan tillverkare och parti-handelsbolag angående in-köpspriset, har nämnden efter anmodan av endera av parterna att på grundval av prislistan fatta beslut.

7 §.

Beslut må icke kunna fattas av prisnämnd, därest icke ordföranden samt fyra ledamöter, därav två utsedda av tillverkarna och två av vederbörande partihandelsbolag, äro närvarande.

8 §.

Uppstår tvist rörande ersättning för uppdrag såsom ledamot i prisnämnd, skall ersättningen bestämmas av Kungl. Maj:t.

Förslag

till

avtal angående upplåtande åt Aktiebolaget Vin- och Spritcentralen, Aktiebolaget J. D. Grönstedt & Co., samt Aktiebolaget Tegnér & Wilcken av rätten att idka partihandel med spritdrycker och vin.

Med föranledande av stadgandet i 12 § av förordningen angående försäljning av rusdrycker, sådant detta lagrum lyder enligt förordningen den 1922, upplåter Kungl. Maj:t härmed för en tid av fem år från och med den 1 januari 1923 till och med den 31 december 1927 åt Aktiebolaget Vin- och Spritcentralen (här nedan kallat Spritcentralen) samt dess dotterbolag Aktiebolaget J. D. Grönstedt & Co. och Aktiebolaget Tegnér & Wilcken utslutande rätt att inom riket bedriva partihandel med spritdrycker och vin med de rättigheter och skyldigheter, som enligt nämnda förordning och eljest enligt gällande författningar tillkomma partihandelsbolag, som i sagda lagrum avses, samt på följande villkor i övrigt.

§ 1.

Det åligger bolagen

att för vinnande av största möjliga besparing av omkostnader å alla områden av sin verksamhet anordna driften på det mest rationella och effektiva sätt,

att bedriva inköp, tillverkning och beredning av saluförda rusdrycker på sådant sätt, att berättigade handelsintressen från leverantörer i erforderlig omfattning tillgodoses, att garanti vinnes för en fullt ärlig varubeteckning, och att behörig hänsyn toges till den konsumerande allmänhetens smak och vanor,

samt att vid fastställande av pris å saluförda rusdrycker tillämpa sådana grunder, att den konsumerande allmänheten skyddas mot obehörig fördyring av varorna på samma gång som åt bolagen beredes skälig inkomst av rörelsen.

Bolagens för-
pliktelser
med av-
seende å
rörelsens be-
drivande.

§ 2.

Spritcentralens förhållande till dotterbolagen.

Spritcentralen förbinder sig

att, så snart sådant utan avsevärdare förlust för Spritcentralen kan ske, avveckla sitt förhållande till dotterbolagen Aktiebolaget Nya Grand Hotell, Porterbryggeri Aktiebolaget D. Carnegie & Co., Aktiebolaget Astra, Apotekarnes Kemiska Fabriker och Aktiebolaget Svanens Droghandel antingen genom försäljning av Spritcentralens innehav av aktier i dessa bolag eller på annat sätt, som kan finnas lämpligt,

att, så länge dotterbolag är anslutet till Spritcentralen, icke avhända sig bestämmanderätten över dotterbolagets rörelse och förvaltning, ävensom tillse, att för dotterbolaget gällande bestämmelser om rätt till vinstutdelning och tillgångarnas fördelning vid eventuell upplösning icke förändras,

samt att hålla hand däröver, att dotterbolag icke utan särskilt medgivande från Spritcentralen ikläder sig förpliktelser, som kunna medföra avsevärda utgifter, eller verkställer mera betydande kapitalplaceringar.

§ 3.

Jourhavande direktör.

För kontroll och tillsyn å Spritcentralens samt dess dotterbolags rörelse och förvaltning äger Kungl. Maj:t utse en för ändamålet lämplig person att vara jourhavande direktör hos Spritcentralen. Jourhavande direktören skall vara närvarande, vid alla sammanträden med styrelserna för Spritcentralen och dess enligt detta avtal med partihandelsrätt beklädda dotterbolag och äger rätt att, när så finnes kunna äga rum, deltaga i styrelsesammanträden hos övriga dotterbolag. Då jourhavande direktören är närvarande vid styrelsesammanträde, äger han deltaga i överläggningarna med rätt att, där hans mening avviker från styrelsens beslut, få densamma antecknad till protokollet. Jourhavande direktören äger att för fullgörande av sitt uppdrag, när han sådant åstundar, taga del av bolagens samtliga handlingar och räkenskaper samt inspektera deras förråd och tillhörigheter. Närmare bestämmelser om jourhavande direktörens åligganden meddelas i en för honom av Kungl. Maj:t utfärdad instruktion. Avlöning åt jourhavande direktören fastställs av Kungl. Maj:t och skall gäldas av Spritcentralen.

§ 4.

Direktörsråd.

För åvägbringande av planmässigt samarbete mellan Spritcentralen och dess dotterbolag skall finnas ett direktörsråd. Rådet skall dels söka åstadkomma nödig enhetlighet rörande viktigare varuslags inköp, prissättning, benämning och saluförande, dels ock behandla frågor rörande tjänstemäns och arbetarepersonals avlöningar och arbetsvillkor samt i övrigt alla viktigare spörsmål av betydelse för bolagens handhavande av sin verksamhet.

Ledamöter av rådet skola vara verkställande direktören och vice verkställande direktören i Spritcentralen ävensom verkställande direktörerna i Aktiebolaget J. D. Grönstedt & Co., Aktiebolaget Tegnér & Wilcken, Carlshamns Punschfabriks Aktiebolag, Aktiebolaget J. Cederlunds Efterträdare eller, i den mån dessa dotterbolag såsom självständiga underavdelningar kunna komma

att uppgå i Spritcentralen, vederbörande avdelningschef. Därjämte utser Spritcentralens styrelse tre medlemmar av rådet, av vilka en skall vara rådets ordförande och en dess vice ordförande. Av dessa tre medlemmar skall minst en utses bland de av Kungl. Maj:t utsedda ledamöterna av Spritcentralens styrelse.

Jourhavande direktören är självskriven ledamot av rådet. Skulle han finna något av rådet fattat beslut eller eljest gjort uttalande ej överensstämmande med de intressen, vilka det tillkommer honom att bevaka, skall sådan fråga hänskjutas till avgörande av Spritcentralens styrelse.

§ 5.

Spritcentralens styrelse förbinder sig att tillse, att beträffande dotterbolag, för vilket enligt bolagsordning skall utses mera än en revisor, en av de av Kungl. Maj:t utsedda revisorer hos Spritcentralen jämväl utses till revisor hos dotterbolaget.

Revisorer.

§ 6.

Beträffande Spritcentralens rätt till avskrivning och avsättning till fonder skall gälla,

Avskrivning och avsättning till fonder.

att årligen må avskrivas å byggnader högst fem procent och å inventarier högst femton procent,

att till reservfond må årligen avsättas högst tjugu procent av årsvinsten och att, när reservfonden uppgår till femtio procent av aktiekapitalet, vidare avsättning till denna fond ej må äga rum utan Kungl. Maj:ts särskilda medgivande,

att till pensionsfond årligen må avsättas belopp, som prövas skäligt, dock högst fem procent av årsvinsten, och att, när pensionsfonden uppgår till tio procent av aktiekapitalet, vidare avsättning ej må äga rum utan Kungl. Maj:ts särskilda medgivande,

samt att i övrigt avsättning till fonder ej må äga rum.

Spritcentralen förbinder sig tillse, att av dess dotterbolag ej verkställas avskrivning eller avsättning till reservfond i vidare mån än här ovan är för Spritcentralen medgivet, ävensom att dotterbolagen ej eljest verkställa avsättning till fonder, dock att med partihandelsrätt beklätt dotterbolag skall äga rätt verkställa avsättning till pensionsfond på sätt för Spritcentralen är medgivet.

§ 7.

Därest detta avtal ej från någondera sidan uppsäges före utgången av år 1926, skall detsamma anses förlängt att gälla ytterligare fem år från och med den 1 januari 1928.

Avtalets förlängning.

Stockholm den 1922.

Förslag

till

**instruktion för den av Kungl. Maj:t utsedde jourhavande direktören
i Aktiebolaget Vin- och Spritcentralen.**

1 §.

Den av Kungl. Maj:t förordnade jourhavande direktören i Aktiebolaget Vin- och Spritcentralen skall vid fullgörandet av sitt uppdrag, med särskilt aktgivande på, att statens och det allmännas intressen varda av bolaget och dess dotterbolag behörigen tillvaratagna, göra sig noga underrättad om bolagets och dess dotterbolags förhållanden samt med uppmärksamhet följa bolagens verksamhet och därvid i synnerhet övervaka, att bolagen i allo ställa sig till efter rättelse ej mindre de vid varje tid gällande bestämmelser å rusdryckslagsstiftningens område än även föreskrifterna i den för vederbörande bolag gällande ordningen och i fråga om Aktiebolaget Vin- och Spritcentralen, Aktiebolaget J. D. Grönstedt & Co. samt Aktiebolaget Tegnér & Wilcken det mellan staten och bolagen i fråga träffade avtalet.

Särskilt åligger det honom därvid:

att närvara ej mindre vid alla sammanträden med styrelsen i de enligt berörda avtal med partihandelsrätt beklädda bolag än även vid bolagsstämmor, såväl ordinarie som extra med dessa bolag,

att, när omständighet därtill kan föranleda, övervara sammanträde med styrelse i annat dotterbolag,

att närvara vid sammanträde med det i § 4 av meraberörda avtal omnämnda direktörsrådet,

att i regel vara tillstädes å Spritcentralens huvudkontor under den dagliga kontorstiden,

att granska uppgörandet av kalkylerna rörande vederbörande bolags fabrikat samt varornas försäljningspris,

att vaka över att, vid bokslutets uppgörande, bolagets tillgångar upptagas till skäligen värden,

att i god tid före varje bolagsstämma, såväl ordinarie som extra, med Spritcentralen hos chefen för finansdepartementet göra anmälan om stämman,

samt att årligen, så snart ske kan, till chefen för finansdepartementet för varje bolag ingiva styrelsens förvaltningsberättelse ävensom vinst- och förlusträkning.

2 §.

Finner jourhavande direktören under utövande av sin befattning någon vidtagen eller tillämnad åtgärd sådant föranleda, äger han hos ordföranden i vederbörande bolags styrelse göra framställning om utlysande av sammanträde.

3 §.

Därest jourhavande direktören anser sig icke kunna biträda beslut, som vid styrelsesammanträde i något av bolagen fattats, bör han låta till protokollet anteckna sin avvikande mening.

4 §.

Finner jourhavande direktören något av vederbörande bolag eller dess styrelse fattat beslut stridande mot gällande bestämmelser å rusdryckslagstiftningens område eller mot föreskrifterna i den för bolaget gällande ordningen eller i fråga om beslut, fattat av partihandelsutövande bolag, mot det ovanberörda mellan svenska staten och bolagen träffade avtalet, eller anser han eljest i vederbörande bolags förvaltning något hava förekommit, som kan anses påkalla Kungl. Maj:ts uppmärksamhet, har han att ofördröjligen därom göra anmälan hos chefen för finansdepartementet.

5 §.

Kungl. Maj:t förordnar särskild ställföreträdare för jourhavande direktören att vid semesterledighet eller tillfälligt förfall uppehålla tjänsten.

Allmän motivering.

Sedan riksdagen i underdånig skrivelse nr 408 den 17 juni 1921 i anledning av väckta motioner angående en ändamålsenlig reglering av partihandeln med rusdrycker med mera anhållit, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning på vad sätt det allmännas inflytande inom den nuvarande faktiska organisationen av partihandeln med rusdrycker bäst kunde ordnas samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill utredningen kunde föranleda, har på grund av Kungl. Maj:ts bemyndigande dåvarande chefen för finansdepartementet den 12 september 1921 uppdragit åt de sakkunniga att verkställa denna utredning.

I berörda skrivelse framhöll riksdagen bland annat, hurusom det privatekonomiska intressets avlägsnande från handeln med rusdrycker länge varit en av de ledande principerna för svensk rusdryckslagstiftning och att enligt riksdagens förmenande det enbart varit fördelaktigt att denna princip på grund av den utveckling, som ägt rum under de sista åren, kunnat vinna tillämpning jämväl på partihandelns område. Det syntes därför riksdagen, att det borde i författningen fastslås, att rätt till partihandel med rusdrycker icke må utövas i privatekonomiskt intresse. På sätt framgår av det offentliggjorda utdraget av statsrådsprotokollet över finansärenden den 12 september 1921 anslöt sig även dåvarande chefen för finansdepartementet till denna riksdagens uppfattning.

De sakkunniga hava ock vid sin utredning utgått från grundsatsen, att det privatekonomiska intresset icke bör få göra sig gällande i fråga om parti-handeln med rusdrycker.

För genomförande av detta syfte är det givetvis nödvändigt att in-skränka den enskild person eller firma nu enligt rusdrycksförsäljningsför-ordningen förbehållna möjligheten att erhålla tillstånd till bedrivande av partihandel med rusdrycker.

Att å andra sidan gå så långt för syftets uppnående som till att staten skulle efter partihandelsverksamhetens monopoliserande själv taga hand om densamma, torde av lätt insedda skäl knappast vara erforderligt eller ens lämpligt. Genomförande av ett så beskaffat statsmonopol lär ju icke heller hava från något håll ifrågasatts.

Det synes de sakkunniga, som om önskemålet om det privatekonomiska intressets avlägsnande från partihandeln skulle bli tillräckligt tillgodosett, om partihandeln, såsom nu faktiskt är fallet, finge utövas allenast av sådant under offentlig kontroll stående bolag, vars enskilda aktieägare blott ägde rättighet till viss begränsad utdelning av bolagets vinst.

Sedan det blifvit klargjort efter vilka principer ett dylikt bolag bör vara organiserat, och i vilken form det allmännas kontroll över bolagens verksamhet bör anordnas, lära — såsom i nämnda statsrådsprotokoll antyddes — två olika utvägar kunna ifrågakomma för uppnående av det önskade syftet. En utväg är att i överensstämmelse med, vad som skedde vid tobaksmonopolets genomförande, bilda ett nytt bolag, däri staten skulle ingå såsom huvuddel-ägare och åt vilket ensamrätten till partihandeln med spritdrycker och vin skulle upplåtas. En annan åter är att söka åvägabringa ett avtal mellan sta-ten och vederbörande redan existerande enskilda företag, varigenom rätten upplåtes uteslutande till detta företag samtidigt som önskvärda ändringar i dess organisation genomfördes, och statsmakterna tillförsäkrades avgörande inflytande på företagets skötsel.

Skulle den förstnämnda vägen beträdas, komme detta givetvis att med-föra ett avsevärt kapitaltillskott från statens sida, vilket under nu rådande för-hållanden synes böra ifrågakomma endast i nödfall. Dessutom skulle i sam-band med de nu existerande partihandelsföretagens nödtvungna nedläggning av verksamheten förvisso uppstå svårlösta ersättningsfrågor med avseende å såväl inlösningen av företagets tillgångar som behandlingen av den hos dem anställda personalen. Slutligen bör erinras, att då ingen säkerhet finnes, att det tilltänkta nya bolaget skulle kunna tillgodogöra sig den stora erfarenhet på hithörande områden, som vunnits inom den nuvarande organisationen, detta bolag åtminstone i början av sin verksamhet skulle mötas av stora svårigheter.

Med hänsyn till vad sålunda anförts, torde den andra av de båda an-tydda utvägarna att söka åvägabringa ett ur det allmännas synpunkt tillfreds-ställande avtal mellan staten och vederbörande redan existerande företag om partihandelns bedrivande vara att föredraga. Självfallet bör denna väg så mycket lättare kunna beträdas, som partihandeln för närvarande är koncent-rerad i en stor organisation, Aktiebolaget Vin- och Spritcentralen (här nedan benämnt Spritcentralen) och vissa av dess dotterbolag.

Av nära till hands liggande praktiska skäl bör det ifrågasatta nya av-

talet endast omfatta rätt till partihandel med spritdrycker och vin ävensom importerat öl. I övrigt synes partihandeln med öl, i den mån den förväntade nya lagstiftningen kan komma att inrymma rätt till tillverkning därav, böra förbehållas åt vederbörande tillverkare därav.

Ett genomförande av den ifrågasatta nya anordningen förutsätter vittgående ändringar i rusdrycksförsäljningsförordningens föreskrifter angående ordnandet av partihandeln med rusdrycker. Det lär nämligen icke kunna gå för sig att, såsom fallet är med det för närvarande faktiskt existerande parti-handelsmonopolet låta denna anordning vila endast på kontrollstyrelsens tillämpning av 13 § i nämnda förordning enligt dess nuvarande lydelse. Vid utformningen av dessa ändringar hava de sakkunniga följt den grundsatsen, att allenast de viktigaste grundläggande bestämmelserna böra upptagas i själva förordningen under det att övriga föreskrifter, som funnits erforderliga utöver stadgandena i gällande bolagsordning, ansetts böra inrymmas i avtal med vederbörande partihandelsbolag.

Jämte det de sakkunniga upprättat förslag till erforderliga ändringar i rusdrycksförsäljningsförordningen, hava de vidare inriktat sin verksamhet på att undersöka möjligheten att med Spritcentralen träffa ett avtal av angiven innebörd.

I detta sammanhang tillåta sig de sakkunniga att ifråga om Spritcentralens och dess dotterbolags tillkomst, utveckling och nuvarande organisation hänvisa till den av bolagets styrelse uppgjorda promemorian till kontrollstyrelsen i anledning av ovanberörda motioner, vilken promemoria finnes fogad vid bevillningsutskottets betänkande nr 39 vid 1921 års riksdag, ävensom till den i ovannämnda statsrådsprotokoll intagna sammanfattning av gällande bestämmelser om Spritcentralens organisation.

De sakkunniga hava först upptagit till behandling spörsmålet, om det kunde anses önskvärt för tillförsäkrande åt statsmyndigheterna av det avgörande inflytandet å organisationen, att statsverket skulle innehava stamaktierna i Spritcentralen, vilka ju medföra röstmajoritet vid bolagsstämman. Det vill emellertid förefalla som om det nuvarande sättet för utseende av styrelseledamöter i bolaget då icke skulle kunna bibehållas. För närvarande utser ju Kungl. Maj:t fyra ledamöter, däribland ordförande och vice ordförande samt två suppleanter. Övriga styrelseledamöter väljas till samma antal av bolagsstämman, därvid den, som utövar stamaktieägarnes rösträtt har det faktiska avgörandet i sin hand. Därest emellertid stamaktierna skulle överlåtas å statsverket, kunde det väl knappast ifrågakomma, att dels Kungl. Maj:t skulle utse fyra ledamöter och två suppleanter i styrelsen, dels och statsverket såsom innehavare av stamaktierna skulle kunna tillsätta de övriga styrelseledamöterna på bolagsstämma. I varje fall skulle då Spritcentralen knappast kunna sägas hava karaktär av ett enskilt företag, och därigenom skulle man ju på en omväg ha kommit till de olägenheter, som äro förenade med statens direkta företagareverksamhet inom rusdryckshandeln. Det vore väl därför erforderligt, att, om statsverket skulle innehava stamaktierna, införa sådan ändring i den för bolaget gällande ordningen, att på sätt fallet är i Aktiebolaget Svenska Tobaksmonopolet preferensaktieägarna skulle ensam få utse de styrelseledamöter, som skola väljas av bolagsstämman. Under det att

emellertid stamaktierna innehavas av ett begränsat antal av Kungl. Maj:ts godkända personer, äro preferensaktierna utplacerade på vitt skilda händer, och någon säkerhet för att de ledamöter, som kunde komma att utses av preferensaktieägarna, verkligen skulle vara ägnade till att handhava skötseln av partihandeln med rusdrycker i enlighet med rusdrycksförsäljningsförordningens syften, komme därför icke att förefinnas. Det torde tvärtom kunna förutses, att svårartade intresse motsatser komme att uppstå mellan de av Kungl. Maj:ts utsedda och de av preferensaktieägarna valda styrelseledamöterna, vilket för bolagets rationella skötsel självfallet komme att medföra väsentligt men.

Då den nuvarande ordningen för övrigt i detta hänseende icke synes hava givit anledning till någon rimlig anmärkning, torde den böra bestå, och de sakkunniga tillåta sig dessutom betona, att, därest det framdeles skulle befinnas lämpligt att statsverket skulle innehava stamaktierna i bolaget, stamaktieägarna förbundet sig att, när helst staten så påfordrar, till statsverket överlåta ifrågavarande aktier till parikurs med tillägg av sju procents ränta från och med den 1 januari det år överlåtelsen sker, samt, under förbehåll att statsverket åtager sig att inlösa de preferensaktier, vilkas ägare inom viss tid efter överlåtelsen av stamaktierna göra framställning därom, med belopp, som skulle tillfalla dem vid bolagets upplösning enligt i ordningen för bolaget föreskrivna regler. Om och när en sådan inlösning ifrågakommer, synas de av statsverket övertagna stamaktierna och inlösta preferensaktierna lämpligen böra placeras i rusdrycksfonden.

Vad därefter angår de närmare bestämmelser, som finnas erforderliga för att tillförsäkra det allmänna tillfyllestgörande inflytande inom den nuvarande partihandelsorganisationen, hava de sakkunniga ansett nödigt, att, innan de närmare inlåta sig på detta spörsmål, upptaga till behandling frågan om Spritcentralens förhållande till dess dotterbolag och de förändringar härutinnan, som kunna finnas önskliga och nödiga.

Vad då beträffar de dotterbolag, som för närvarande innehava tillstånd till bedrivande av partihandel med rusdrycker, nämligen

Carlshamns Punschfabriks Aktiebolag,

Aktiebolaget J. Cederlunds Efterträdare,

Aktiebolaget J. D. Grönstedt & Co samt

Aktiebolaget Tegnér & Wileken,

bedriva de två förstnämnda bolagen endast tillverkning och försäljning av punsch och de övriga huvudsakligen handel med viner. Även om det säkerligen förefunnits goda skäl ur såväl organisatorisk som ekonomisk synpunkt för Spritcentralen att i början av sin verksamhet använda bolagsformen för omhänderhavande av en stor del av punsch tillverkningen och handeln med punsch, synes det numera icke finnas tillräcklig anledning att bibehålla densamma, utan torde Spritcentralen själv böra omhändertaga denna rörelsegren i dess helhet, i samband varmed de båda nämnda dotterbolagen borde upplösas och ingå såsom underavdelningar i moderbolaget. Härigenom skulle enligt de sakkunnigas uppfattning kunna åvägabringas en minskning i administrationskostnaderna på samma gång som kontrollen från det allmännas sida rörande denna del av partihandelsorganisationen underlättades.

Enligt vad de sakkunniga under hand erfarit, har Spritcentralen för av-

sikt att snarast låta det Cederlundska företaget träda i likvidation. Även om frågan icke torde vara av så avgörande betydelse att såsom förutsättning för avtalet med Spritcentralen borde uppställas krav på, att liknande åtgärder skulle vidtagas med det Carlshamniska dotterbolaget, torde det likväl icke finnas något skäl att medgiva detta bolag att i fortsättningen få bedriva parti-handel.

Ifråga om de tvenne återstående dotterbolagen, som för närvarande bedriva partihandel med rusdrycker samt import av viner, synas tillräckliga skäl att för närvarande i denna del frångå den nuvarande organisationen icke föreligga.

Det torde dock förtjäna att undersökas, huruvida icke i framtiden dessa bolags ställning såsom i viss mån självständiga affärsföretag bör upphöra och desamma uppgå såsom avdelningar i Spritcentralen. I avvaktan å undersökningens resultat synes emellertid rätt till partihandel böra tillerkännas dessa båda dotterbolag.

Samma skäl, som tala för att de båda dotterbolag, som bedriva parti-handel med punsch, böra uppgå såsom avdelningar i moderbolaget, lära böra föranleda att liknande åtgärder, så fort sådant lämpligen kan ske, vidtagas i fråga om dotterbolaget Helsingborgs Jäst- och Spritfabriks Aktiebolag. Icke heller denna fråga torde emellertid vara av den vikt, att särskild bestämmelse härom bör inflyta i avtalet.

Annorlunda synes förhållandet vara med dotterbolagen, Aktiebolaget Nya Grand Hotell, Porterbryggeri Aktiebolaget D. Carnegie & Co., Aktiebolaget Astra, Apotekarnes Kemiska Fabriker samt Aktiebolaget Svanens Droghandel. De sakkunniga, som sakna anledning att ingå på frågan om lämpligheten av de affärstransaktioner, som föranlett Spritcentralens engagement i dessa bolag, förmena, att den rörelse, de var för sig bedriva, är så pass främmande för den verksamhet Spritcentralen komme att bedriva såsom ett av staten privilegierat partihandelsbolag, att den näppeligen låter sig förena därmed. Med hänsyn jämväl till angelägenheten av att det i dessa företag nedlagda kapital snarast möjligt frigöres anse de sakkunniga, att såsom förutsättning för det ifrågasatta avtalet med Spritcentralen bör uppställas att bolaget, så fort sådant kan ske utan alltför stor ekonomisk förlust, bör söka avveckla sitt mellanhavande med dessa företag. Uttrycklig bestämmelse härom torde böra inflyta i avtalet.

Det lär icke vara nödvändigt att i detta sammanhang ingå på förhållandet mellan Spritcentralen och dess dotterbolag Aktiebolaget Skattefri Sprit.

Beträffande slutligen de nio återstående dotterbolagen, de så kallade agentbolagen, vilkas bildande bland annat föranletts av att de mera betydande utländska firmorna önskat att bliva representerade envar genom särskilt företag, synas särskilda skäl att frångå denna organisationsform icke föreligga, helst saken ur kostnadssynpunkt saknar nämnvärd betydelse.

Sedan sålunda Spritcentralens förhållande till dotterbolagen närmare belysts, återvända de sakkunniga till frågan, huru ifrån det allmännas sida kontrollen över den tilltänkta partihandelsorganisationen bäst må anordnas.

Redan i det nu rådande förhållandet, att de av Kungl. Maj:t utsedda

ledamöterna i Spritcentralens styrelse genom ordförandens utslagsröst hava avgörande inflytande på styrelsens beslut, ligger självfallet en möjlighet till stark kontroll å bolagets verksamhet. Men det synes med fog kunna ifrågasättas, om icke därjämte bör anordnas en ur det allmännas synpunkt tillfredsställande kontroll över den dagliga förvaltningen inom Spritcentralen och åtminstone dess mera betydande dotterbolag. För tillgodoseende av detta ändamål föreslå de sakkunniga, att Kungl. Maj:t i likhet med vad fallet är inom Tobaksmonopolet tillsätter en jourhavande direktör. Till denna befattning bör givetvis utses en person med stor erfarenhet på hithörande områden. Då det icke torde vara erforderligt, att jourhavande direktören utses bland de av Kungl. Maj:t tillsatta ledamöterna av Spritcentralens styrelse, bör föreskrivas rättighet och skyldighet för honom att närvara vid alla styrelsesammanträden och bolagsstämmor i Spritcentralen samt dess partihandelsutövande dotterbolag, ävensom rättighet för honom att, där han finner sådant erforderligt, närvara vid varje sammanträde med annat dotterbolags styrelse. Särskilt skulle det åligga jourhavande direktören att tillse, att partihandelsverksamheten bedreves i enlighet med föreskrifterna i rusdrycksförsäljningsförordningen och det angående verksamhetens övertagande upprättade avtalet, att granska uppgörandet av kalkylerna rörande prissättningen av saluförda varor samt att i övrigt hålla hand över förvaltningen inom Spritcentralen och dess dotterbolag, och, därest han skulle finna anledning föreligga till anmärkning från det allmännas sida, ingripa för rättelses vinnande och i sista hand anmäla förhållandet för Kungl. Maj:t. Han bör givetvis äga rätt att för fullgörande av sitt uppdrag få taga del av samtliga bolagens handlingar och räkenskaper. Närmare bestämmelser om jourhavande direktörens skyldigheter böra upptagas i en för honom av Kungl. Maj:t fastställd instruktion, vartill förslag bifogas. Arvode åt jourhavande direktören torde böra fastställas av Kungl. Maj:t och gäldas av Spritcentralen.

Såsom av här ovan (sid. 16) anmärkta redogörelse framgår har för åvägabringande av ett mera planmässigt samarbete mellan Spritcentralen och dess fyra för närvarande med partihandelsrätt utrustade dotterbolag inrättats en särskild organisation, det så kallade direktörsrådet med angiven sammansättning (se härom närmare Bevillningsutskottets ovannämnda betänkande, sid. 103). Då denna organisation, enligt de sakkunnigas uppfattning väl motsvarat sitt ändamål, synes den även för framtiden böra äga bestånd. Bestämmelser i sådant syfte hava intagits i det av de sakkunniga upprättade förslaget till avtal. Därvid hava de sakkunniga ansett lämpligt, att rådets verksamhetsområde utsträcker att omfatta Spritcentralens och dess samtliga dotterbolags verksamhet. Förutom den självklara bestämmelsen att jourhavande direktören skall vara självskriven ledamot av rådet, har vidare upptagits uttrycklig bestämmelse, att av de av Spritcentralens styrelse särskilt tillsatta tre ledamöter av rådet åtminstone en skall utses bland de av Kungl. Maj:t utsedda ledamöterna i Spritcentralens styrelse. För att stärka jourhavande direktörens ställning inom rådet och i övrigt underlätta hans kontrollerande verksamhet hava slutligen de sakkunniga funnit lämpligt föreslå ett stadgande, att, där jourhavande direktören skulle finna något av rådet fattat beslut eller eljest gjort uttalande ej överensstämma med de intressen, vilka det till-

kommer honom att bevaka, sådan fråga skall hänskjutas till avgörande av Spritcentralens styrelse.

Det ligger i sakens natur, att Spritcentralen icke under avtalstiden må avhända sig den faktiska bestämmanderätten över dotterbolagens skötsel vare sig genom överlåtelse av aktier i bolagen eller genom medverkan till ändring i gällande bolagsordning. För tillgodoseende av det allmännas berättigade ekonomiska intressen synes därjämte Spritcentralen böra förbinda sig tillse, att dess dotterbolag icke ikläda sig mera betydande skulder eller andra förbindelser eller verkställa kapitalplaceringar av nämnvärd omfattning utan särskilt därtill för varje fall av styrelsen för Spritcentralen lämnat medgivande. Uttryckliga bestämmelser i dessa hänseenden hava upptagits i avtalsförslaget.

Enligt Spritcentralens bolagsordning äger Kungl. Maj:t utse två revisorer och två suppleanter för dem att jämte av bolagsstämman utsedda två revisorer granska styrelsens förvaltning och bolagets räkenskaper. Motsvarande bestämmelser saknas för dotterbolagens del. Därest emellertid åt åtminstone en av de av Kungl. Maj:t utsedda revisorerna hos moderbolaget beredd tillfälle att deltaga jämväl i granskningen av de mera betydande dotterbolagens räkenskaper och förvaltning, skulle härigenom uppenbarligen främjas en ur mångahanda synpunkter önskvärd överblick över förvaltningen inom organisationen i dess helhet. Med hänsyn härtill har i avtalsförslaget upptagits förpliktelse för Spritcentralens styrelse att tillse att beträffande dotterbolag, för vilket enligt bolagsordningen skall utses mer än en revisor, en av de av Kungl. Maj:t utsedda revisorerna hos Spritcentralen jämväl utses till revisor hos dotterbolaget.

Vad härefter angår dispositionen av eventuellt uppkommen vinst å rörelsen finnes redan nu i ordningen för Spritcentralen föreskrivet, att endast en begränsad utdelning till aktieägarna får ske, samt att återstoden, sedan nödig fondavsättning ägt rum, skall, i den mån den ej användes för inlösen av preferensaktier eller avsättes för sådant ändamål, inlevereras till statsverket. Bestämmelserna om fördelning av bolagets tillgångar vid dess eventuella upplösning innebära däremot att, sedan innehavare av preferensaktier erhållit ett belopp, motsvarande aktiens nominella värde jämte eventuellt ogulden utdelning, återstoden skall tillfalla stamaktiernas ägare. Emellertid vilja de sakkunniga framhålla, att ett korrektiv mot att enskild aktieägare vid upplösningen skulle kunna erhålla mera än aktiebeloppet jämte skälig ränta, ligger i den såsom ovan framhållits statsverket förbehållna rätten att inlösa stamaktierna.

Såsom här ovan antytts äger Spritcentralen enligt bolagsordningen rätt att använda vinstmedel ävensom på annat sätt anskaffade penningmedel till inlösen i stadgad ordning av utelöpande preferensaktier. Emellertid bör enligt de sakkunnigas uppfattning all under avtalstiden å rörelsen uppkommande vinst, efter det skälig avsättning till fonder och utdelning till aktieägarna ägt rum, oavkortad tillfalla statsverket, liksom det ej bör ifrågakomma, att eljest tillgängliga medel användas för antydda ändamålet. Av den föreslagna lydelsen av 12 § 4 i rusdrycksförsäljningsförordningen framgår ju ock att det skall vara förbjudet att under avtalstiden använda någon del av års-

Bihang till riksdagens protokoll 1922. 1 saml. 162 häft. (Nr 191.)

vinsten för inlösning av preferensaktier. Detta hindrar naturligtvis icke att, därest en inlösen av preferensaktier skulle befinnas vara önskvärd från det allmännas synpunkt, staten lämnar sin medverkan därtill genom att för ändamålet tillhandahålla medel av rusdrycksfonden, vilken då skulle erhålla en fordran hos vederbörande bolag till motsvarande belopp.

Beträffande dotterbolagen synas gällande bestämmelser om rätt till utdelning av vinst och fördelning av tillgångarna vid eventuell upplösning innebära all önskvärd trygghet för att Spritcentralen och därmed det allmännas berättigade intressen uti ifrågavarande hänseenden bliva behörigen tillgodosedda. Uttrycklig föreskrift därom, att dessa bestämmelser icke må under avtalstiden undergå förändring, läser böra upptagas i blivande avtal.

Innan de sakkunniga ingå på spörsmålet om de ytterligare föreskrifter om vinstdispositionen som kunna vara erforderliga, hava de funnit sig böra upptaga till behandling frågan i vad mån partihandelsbolagsverksamhet bör gå ut på att bereda bolaget och därmed jämväl statsverket största möjliga vinst.

Till en början vilja de sakkunniga därvid framhålla att, enligt vad som framgår av motiven till gällande rusdrycksförsäljningsförordning, främsta syftet vid rusdrycksförsäljningens bedrivande icke är att bereda statsverket inkomst utan att så anordna densamma, att därmed åstadkommes så ringa skada som möjligt. Även om detta uttalande närmast har avseende å detaljhandelsbolagens verksamhet, synes detsamma böra vinna tillämpning jämväl i fråga om partihandelsbolag, åt vilket upplåtits monopolrätt på området. I anslutning härtill anse de sakkunniga, att partihandelsbolagen främst böra inrikta sig på att söka tillhandahålla varor av tillfredsställande beskaffenhet under riktiga ursprungsbeteckningar, och att vinstfrågan bör komma i andra rummet, även om varornas prissättning naturligtvis bör ske så, att vinstmarginalens storlek ej äventyrar bolagens konsolidering. I den mån statsverket vill ur rusdryckshanteringen uttaga inkomst, kan detta, såsom dåvarande chefen för finansdepartementet framhöll vid behandling i riksdagen av förutnämnda motioner, ske på enklare sätt i form av brännvinstillverkningskatt, omsättningsskatt eller utskänkningsskatt.

Om således, därest de sakkunnigas syn på denna fråga vinner gillande, det icke komme att uppstå särskilt stora vinster å partihandelsverksamheten, torde det likväl vara nödvändigt att i det ifrågasatta avtalet införa detaljerade bestämmelser om i huru stor utsträckning avskrivningar och avsättningar till fonder må äga rum. Att man därvid icke såsom eljest synes ligga nära till hands bör lägga till grund de bestämmelser, som i detta hänseende finnas stadgade i det mellan staten och Aktiebolaget Svenska Tobaksmonopolet träffade kontraktet, torde enligt de sakkunnigas uppfattning vara påtagligt. Under det att det icke finnes allvarlig tanke på att söka införa förbud mot försäljning av tobaksvaror, ligger ju såsom bekant frågan om förbud mot försäljning av rusdrycker på helt annat sätt. Med hänsyn härtill torde det vara lämpligt och erforderligt, att partihandelsbolagen berättigas att till snabba konsolidering av sin ställning få göra avskrivningar och avsättningar till fonder i större omfattning än som funnits nödigt i fråga om tobaksmonopolet. De närmare bestämmelser i dessa hänseenden, som de sakkunniga ansett böra

föreskrivas, hava upptagits i avtalförslaget. Uppenbart är, att de föreslagna bestämmelserna icke böra innebära hinder för partihandelsbolag att vid uppgörande av sitt bokslut å ineliggande varulager och övriga dylika tillgångar göra de avskrivningar, som kunna betingas av rådande förhållanden, därvid det emellertid bör ankomma på jourhavande direktören att tillse, det bolaget härutinnan icke överskrider vad som för varje tillfälle kan anses skäligt och lämpligt.

De sakkunniga tillåta sig i detta sammanhang betona, att då genom nu omhandlade föreskrifter om rätt till avskrivning och fondavsättning partihandelsbolags handlingsfrihet i dessa hänseenden väsentligt inskränkes, härav bör bliva en följd, att därest under avtalstiden på grund av åtgöranden från statsmyndigheternas sida förutsättningarna för partihandelsbolags verksamhet bliva i den mån rubbade, att bolaget ej kan fortsätta densamma, eller bolaget vid avtalstidens slut ej skulle tilldelas förnyad oktroj, staten bör lämna sin medverkan därtill, att bolagets aktieägare skyddas från obehöriga förluster och den hos bolaget anställda personalen beredes skälig ersättning för mistad anställning — en medverkan för vilken även andra lätt insedda skäl kunna anföras.

Att i lagstiftning eller avtal intaga uttryckliga bestämmelser i dessa hänseenden synes emellertid de sakkunniga icke erforderligt och, med hänsyn därtill, att alla på dessa frågors rättvisa bedömande inverkan näppeligen låta sig på förhand beräknas, knappast lämpligt.

Det skulle kunna ifrågasättas, att, då enligt den föreslagna lagstiftningen rätten att driva partihandel med spritdrycker och vin förbehållits uteslutande åt för dylikt ändamål bildade, under sträng offentlig kontroll stående bolag, den nu åt detaljhandelsbolagen medgivna rätt att importera dylika drycker ej vidare borde komma till utövning — att dessa bolags rätt till partihandel bör upphöra är självklart. De sakkunniga anse emellertid, att detaljhandelsbolagens nämnda importrätt även med den ändrade partihandelsgästiftningen bör bibehållas. Frånsett att vissa handelspolitiska skäl tala härför, skulle nämligen därigenom skapas en god kontroll därå, att partihandelsbolagen på tillfredsställande sätt söka förverkliga det ovan framhållna huvudsyftet för bolagens verksamhet att tillhandahålla oförfalskade varor till skäligt pris. Självfallet är emellertid att denna importrätt bör ifrågakomma endast i den mån detaljhandelsbolags behov av importvaror icke kan på ett tillfredsställande sätt fyllas av partihandelsbolagen, ävensom att, därest icke hela syftet med den ifrågasatta nya partihandelsorganisationen skall förtryckas, importrätten till förekommande av missbruk bör kringgärdas med starka garantier.

Redan nu finnes en verksam kontroll över såväl partihandelsbolagens prissättning som detaljhandelsbolagens import i den verksamhet, som utövas av den av kontrollstyrelsen utsedda pris- och inköpsnämnden. Enligt gällande föreskrifter äro detaljhandelsbolagen för närvarande skyldiga att genom nämnden inköpa samtliga de slag av spritdrycker och vin, som äro erforderliga för rörelsens utövande. Denna låter genom särskilda av kontrollstyrelsen utsedda sakkunniga verkställa undersökning angående en erbjuden varus kvalitet och alkoholhalt. När olika anbud inkomma beträffande samma varu-

sort och märke, skall lägsta anbudet antagas, såvida icke särskilda omständigheter, vilka då skola angivas, föreligga för att ett högre anbud bör antagas. Därest alltså partihandlaren icke skulle hava lämnat antagligt anbud, har pris- och inköpsnämnden kunnat tillåta ett detaljhandelsbolag att verkställa import av önskad vara till ett skäligt pris, en kontrollmöjlighet, vars värde ju icke förringas av att densamma icke behövt komma i praktisk tillämpning.

Då den av nämnden utövade verksamheten på ett tillfredsställande sätt synes tillgodose det behov av kontroll över partihandelsbolagens varuleveranser och prissättning samt över detaljhandelsbolagens importträtt, som enligt de sakkunnigas ovan uttalade uppfattning alljämt föreligger, lärersamma verksamhet fortfarande böra äga bestånd, och hava de sakkunniga upptagit uttryckligt stadgande härom i rusdrycksförsäljningsförordningen, därvid de sakkunniga förutsätta, att den för nämnden utfärdade instruktionen undergår de jämkningar, som kunna varda föranledda av de föreslagna nya bestämmelserna på hithörande områden.

Att den tillverkare av spritdrycker och vin nu medgivna rättighet att bedriva partihandel med dylika drycker efter den nya lagstiftningens genomförande bör upphöra är självklart, och böra de följaktligen tillförbindas att till partihandelsbolag försälja all sin för förtäring inom riket avsedda tillverkning med det undantag ifråga om försäljning av brännvin, som föranledes av bestämmelserna i förordningen om handel med skattefri sprit. Beträffande de bestämmelser, som härutinnan anses erforderliga, hänvisas till den föreslagna nya lydelsen av 13 § rusdrycksförsäljningsförordningen.

Med hänsyn därtill, att, såsom förut framhållits, partihandelsbolags rätt till partihandel med öl för framtiden ansetts böra avse allenast av bolaget importerat öl, torde anledning icke föreligga beröva detaljhandelsbolagen den dem nu förbehållna rättighet att importera öl.

Angående rätt till rening av brännvin finnas nu bestämmelser dels i brännvinstillverkningsförordningen, enligt vars 9 § rening av brännvin genom destillering under vissa förutsättningar må äga rum å bränneriställen, dels ock i näringsfrihetsförordningen. Av stadgandena i § 7 2 mom. i nämnda förordning framgår, att rening av brännvin i andra fall än som nyss sagts icke utan Kungl. Maj:ts tillstånd får bedrivas i byggnad, som för dylik verksamhet inrättats efter ingången av juli månad 1917. Sedan Spritecentralen nyligen förvärvat det sista såsom självständigt affärsföretag existerande reningsverket, stå emellertid samtliga inom landet befintliga dylika verk under dess ledning. Enligt de sakkunnigas uppfattning måste det ock, särskilt till underlättande av kontrollen å reningsverken och ur ekonomiska synpunkter, vara av största betydelse, att denna verksamhet förbehålles de under offentlig kontroll stående partihandelsbolagen i vad den avser rening av brännvin för förbrukning inom riket, varemot anledning att monopolisera densamma i den mån, den går ut på rening av brännvin för export, icke synes föreligga.

Formellt förefinnes visserligen möjlighet öppen för brännvinstillverkare, att, intill dess den föreslagna lagstiftningen träder i kraft, å tillverkningsstället bedriva rening av brännvin; men de sakkunniga hålla före, att även om brännvinstillverkare skulle begagna sig av denna rätt, vilket icke gärna kan

tänkas komma att ske, förrän efter offentliggörandet av föreliggande förslag, sådant icke rättvisligen bör föranleda skyldighet för statsverket att gälda tillverkaren ersättning för det han nödgats nedlägga en under dylika förhållanden igångsatt verksamhet.

Enligt den föreslagna nya lydelsen av 13 § i rusdrycksförsäljningsförordningen är med angivet undantag brännvinstillverkare skyldig att hembjuda allt av honom tillverkat brännvin åt partihandelsbolag. Med hänsyn till den stora betydelse brännvinstillverkningen mångenstädes inom vårt land har för jordbrukets idkare och på det att icke tillverkarna av råbrännvinet vid dess prissättning skola komma i ett för dem ofördelaktigt beroende av den med monopolrätt utrustade köparen, har det ansetts erforderligt att, i likhet med vad som ägde rum vid införande av tobaksmonopolet i fråga om prissättningen av inom riket odlad tobak, i lagstiftningen upptaga föreskrifter om tillsättande av en särskild prisnämnd för bestämmande av råbrännvinspriset. I detta hänseende tillämpas för närvarande bestämmelserna i ett mellan Spritcentralen och Sveriges Bränneriidkareförening u. p. a. ingånget avtal. Enligt detta avtal sker prissättningen genom en delegation bestående av nio ledamöter och nio suppleanter, av vilka bolaget och föreningen utse tre ledamöter och tre suppleanter, Stockholms Handelskammare och Skånes Handelskammare vardera en ledamot och en suppleant samt Kommerskollegium en ledamot och en suppleant, vilka skola vara delegationens ordförande respektive vice ordförande. Därjämte innehåller avtalet detaljerade föreskrifter om sättet för prissättningens verkställande. I huvudsak torde detta avtal kunna tjäna till förebild för de nya bestämmelserna om prissättningsförfarandet. Det synes dock böra ankomma på Kungl. Maj:t att utse de tre opartiska ledamöterna av prisnämnden. Kostnaden för prissättningen lär likasom för närvarande böra bestridas av vederbörande partihandelsbolag och tillverkarna till hälften vardera. De grundläggande föreskrifterna i förevarande hänseende hava enligt de sakkunnigas förslag upptagits i 9 § brännvinstillverkningsförordningen, och få de sakkunniga beträffande de bestämmelser, som i övrigt ansetts erforderliga, hänvisa till det upprättade förslaget till instruktion för prisnämnden, därvid de sakkunniga emellertid vilja betona, dels att det naturligtvis är avsett, att prisnämnden skall träda i funktion endast för den händelse kontrahenterna icke kunna träffa frivillig överenskommelse om prissättningen, och dels att det lär bli erforderligt att särskilt avtal mellan kontrahenterna träffas angående övriga i sammanhang med leveransen stående förhållanden.

Att i fråga om vin, som tillverkare är skyldig leverera till partihandelsbolag, tillämpa ett prissättningsförfarande, liknande det beträffande brännvin här ovan föreslagna, synes med hänsyn till den svenska vintillverkningens ringa betydenhet och omfattning åtminstone för närvarande icke erforderligt. Man lär i allt fall kunna antaga, att partihandelsbolag skall känna sig pliktigt erlagga skäligt pris för de kvantiteter vin av svensk tillverkning, bolaget finner sig böra inköpa för att tillfredsställa efterfrågan å dylik vara, något som för övrigt torde framgå av den föreslagna lydelsen av § 1 andra stycket i avtalsförslaget.

Enligt uttalande i ovanberörda statsrådsprotokoll för den 12 sistlidne september bör vid den åt de sakkunniga anförtrödda utredningen sörjas för, att viss möjlighet hålles öppen för enskild person att från namngiven firma utom riket förskaffa sig viss önskad vara och detta till skäligt pris.

Till en början anse sig de sakkunniga böra redogöra för nu gällande föreskrifter i detta ämne och det sätt, varpå desamma tillämpas. Föreskrifterna finnas upptagna i 50 § rusdrycksförsäljningsförordningen, enligt vilket lagrum bolag, då någon å honom anvisat utminuteringsställe anhåller att få inköpa visst slags rusdryck, som därstädes må till honom säljas, men av bolaget ej hålles i lager, skall vara pliktigt att, därest det eljest finner utminutering till honom böra äga rum, och han som säkerhet för betalningens fullgörande nedsätter det belopp, bolaget kan fordra, från namngiven firma vare sig inom eller utom riket söka till skäligt pris anskaffa varan. Grunden till dessa föreskrifter är enligt nykterhetskommitténs motivering den, att, då bestämmelsen om förbud för enskilda att importera rusdrycker är tillkommen endast i kontrollsyfte, bolagen borde vara skyldiga att, om kund så begärde, och erforderligt penningbelopp nedsattes, från angiven handlande i utlandet söka anskaffa uppgivna rusdrycker, ävensom att bolaget vid sådan import icke borde pålägga de införda dryckerna annan avgift än den, som vore betingad av de med bolagets besvär med importen förenade kostnader. Orden »till skäligt pris» insattes i lagrummet vid frågans behandling inom riksdagen med anledning av påpekande från socialstyrelsen, att detta förhållande borde fastslås i lagtexten, därvid socialstyrelsen särskilt erinrade, att stadgandet i 19 § 2 mom. rusdrycksförsäljningsförordningen, därom att bolag har att ställa sig till efterrättelse kontrollstyrelsens föreskrifter i avseende å bland annat försäljningspris för rusdrycker, ej finge utgöra hinder i nämnda avseende.

I cirkulär nr 46 den 19 december 1918 angående tillämpning av 50 § rusdrycksförsäljningsförordningen har sedermera kontrollstyrelsen föreskrivit att, om angiven varusort anskaffas från handlande utom riket, det bolag, genom vilket köparen anskaffar varusorten, skall åsätta densamma det pris, bolaget självt enligt de allmänna grunderna för prissättning å motsvarande varuslag vid utminutering skulle betinga sig för ifrågavarande varusort.

Mot bestämmelserna i detta cirkulär har nu anmärkts, att den sålunda givna regeln för prissättning skulle stå i strid med ovannämnda på nykterhetskommitténs uttalande grundade bestämmelse, att bolag skulle söka till skäligt pris anskaffa varan. Till en början få de sakkunniga erinra, att det ej alltid är så lätt att avgöra, vad som bör förstås med skäligt pris. Häri bör givetvis inbegripas ej blott bolags direkta utgifter för anskaffningen utan ock skälig andel i bolags allmänna omkostnader. I anseende till svårigheten att beräkna sistnämnda andel synes det förfarande, som, enligt vad de sakkunniga hava sig bekant, uti ifrågavarande hänseende tillämpas av åtskilliga bolag att utöver inköpspris, tull, frakt och övriga omkostnader pålägga den anskaffade varan samma procentuella tillägg å dessa utgifters sammanlagda belopp, som bolagen enligt kontrollstyrelsens föreskrift äro skyldiga att vid bestämmande av försäljningspriset å medelst utminutering saluhållen vara lägga å varans inköpspris, väl låta sig försvaras. Med hänsyn därtill att syftet med bolagens verksamhet icke torde vara att bereda nämnvärd vinst å

rörelsen, lärer nämnda procentuella tillägg få anses såsom en ganska tillförlitlig om ock rikligt tilltagen värdemätare i fråga om vad som bör beräknas motsvara bolagens omkostnader å rörelsen.

Men man kan enligt de sakkunnigas bestämda uppfattning icke alltid stanna ens vid denna beräkningsgrund. Syftet med förevarande lagstadgande är uppenbarligen närmast att bereda vederbörande köpare garanti för erhållande av viss vara, som han på grund av individuell smakriktning eller av annan anledning önskar förskaffa sig, men däremot icke att lämna möjlighet öppen för köparen att förskaffa sig önskad vara till billigare pris än som i allmänhet får betalas för vara av motsvarande beskaffenhet, och nykterhetskommitténs motivering lärer rätt läst icke kunna tagas till intäkt för motsatt uppfattning. Då Spritcentralen enligt gällande bestämmelser vid sina leveranser till detaljhandelsbolagen över hela landet håller samma försäljningspris, följer härav att det icke möter större svårighet för utländsk leverantör att erbjuda kund, bosatt i importhamn, vara till billigare pris än han hos sitt bolag får betala för vara av liknande beskaffenhet; och i den mån Spritcentralen kan bliva nödsakad att för att tillmötesgå statsverkets anspråk på ökad vinst vid sin försäljning till detaljhandelsbolagen höja prisen utöver vad eljest skulle vara lämpligt, komme än svårare komplikationer i detta hänseende att uppstå.

Man må ej invända, att det ju står vederbörande bolag fritt att, sedan en gång på köparens begäran från utländsk firma anskaffats eljest ej saluhållen vara, för framtiden själv importera varan och därmed sätta ifrågavarande stadgande ur tillämpning. Erfarenheten har nämligen givit vid handen, att, där bolag så förfarit, mindre nogräknade säljare, härutinnan understödda av sina kunders oerfarenhet på området, givit sin vara ett annat namn och därigenom ånyo framtingat import av densamma. Av vad de sakkunniga sålunda anfört lärer framgå, att det nu i 50 § rusdrycksförsäljningsförordningen upptagna stadgandet med den tillämpning, som åt detsamma givits i kontrollstyrelsens ovannämnda cirkulär, bereder all önskvärd trygghet i det i statsrådsprotokollet omhandlade hänseende. De sakkunniga hava med hänsyn härtill ansett sig böra i lagrummet föreslå allenast mindre jämkningar, beträffande vilka hänvisas till den speciella motiveringen.

I detta sammanhang vilja de sakkunniga emellertid giva uttryck åt den förhoppningen, att, då den föreslagna nya organisationen av partihandeln med rusdrycker synes innebära bästa möjliga garanti för tillhandahållandet av goda varor under riktig ursprungs-beteckning till skäligt pris, den i förevarande lagrum enskild köpare förbehållna importträtt allt mindre skall komma till användning.

Genom den föreslagna lagstiftningen skulle såsom ovan framhållits, enskild person betagas möjlighet att bedriva partihandel med spritdrycker och vin. För närvarande är rätt till partihandel på grund av stadgandet i § 13 rusdrycksförsäljningsförordningen enligt dess nuvarande lydelse upplåten förutom till den här ovan behandlade partihandelsorganisationen allenast till en enskild person, därvid rättigheten begränsats till att omfatta försäljning blott av svensk champagne.

Enligt vad de sakkunniga inhämtat har emellertid enligt ett mellan Spritcentralen och innehavaren av denna begränsade partihandelsrättighet den 14 juli 1920 träffat avtal partihandelsrörelsen inlösts av Spritcentralen, därvid rättighetsinnehavaren förbundit sig att efter avtalets dag icke vidare i Sverige utöva någon som helst verksamhet inom vin- och spirituosabranschen med undantag för det arbete, som ankomme på hos honom samma dag inneiggande lager av viner, ävensom förklarat sig avstå från all ersättning för upphörd verksamhet inom förberörda verksamhetsgren samt fritaga Spritcentralen från skyldighet att inköpa eller inlösa lager av viner, inventarier eller dylikt och från varje ersättningsskyldighet i fråga om hos innehavaren ausställd personal.

Med hänsyn till vad sålunda blivit upplyst, synes icke erforderligt, att särskilda lagstiftningsåtgärder vidtagas i syfte att bereda ifrågavarande rättighetsinnehavare gottgörelse för det han genom den ifrågasatta nya lagstiftningen berövas möjligheten att efter dess ikraftträdande fortsätta den honom enligt nämnda avtal fortfarande förbehållna partihandelsrätten.

Specialmotiv.

Rusdrycksförsäljningsförordningen.

4 § 3 och 8 § 1.

Med hänsyn till den föreslagna nya anordningen av partihandeln med spritdrycker och vin uteslutande genom för sådant ändamål bildat under särskild kontroll ställt partihandelsbolag läser det i förstnämnda lagrum nu upptagna förbud böra inskränkas att avse endast tillverkare av rusdrycker, varjämte samma anordning föranlett jämkning av ordalagen i 8 § 1.

10 § 1 och 12 §.

I dessa lagrum hava upptagits de nya stadganden, som avse att lagfästa den föreslagna anordningen i fråga om bedrivande av partihandel med rusdrycker. Beträffande grunderna för desamma få de sakkunniga hänvisa till den allmänna motiveringen och tillåta sig därutöver anföra följande.

Med den föreslagna monopoliseringen av partihandeln skulle uppenbarligen bäst instämma, att densamma förbehölles allenast ett bolag. Då emellertid, såsom av den allmänna motiveringen framgår, de sakkunniga anse, att den lämpligaste lösningen av denna fråga för närvarande vunnas genom att uppdraga partihandelns utövande åt Spritcentralen och två av dess dotterbolag, har lagtexten avfattats så, att möjlighet lämnas öppen för en dylik anordning.

Avtal med partihandelsbolag bör naturligtvis slutas för viss tid, och bör avtalstiden enligt de sakkunnigas mening icke överstiga tio år. Att man till

en början, innan nödig erfarenhet vunnits, bör sätta avtalstiden väsentligt kortare, synes de sakkunniga uppenbart. Med hänsyn härtill hava de sakkunniga i sitt förslag till avtal angivit en tid av fem år med bestämmelse tillika, att, om uppsägning ej sker inom föreskriven tid, avtalet skall anses förlängt på ytterligare fem år.

Övriga här upptagna stadganden torde icke tarva någon särskild motivering.

13 §.

Såsom i den allmänna motiveringen angives, hava här upptagits de bestämmelser, som ansetts erforderliga i fråga om skyldighet för tillverkare av brännvin och vin att sälja sin tillverkning till partihandlare. Att ålägga partihandelsbolag uttrycklig skyldighet att inköpa allt brännvin, som kommer att hembjudas, synes icke erforderligt. Bolaget torde med all säkerhet hava behov av allt dylikt brännvin. Ej heller bör det kunna komma i fråga att föreskriva dylik inköpsskyldighet i fråga om vin, då ju partihandelsbolagets möjlighet att avyttra varan blir helt beroende av allmänhetens förbrukning därav.

15 §.

I och med genomförandet av den föreslagna nya organisationen av partihandeln med rusdrycker finnes uppenbarligen icke vidare behov av de nu i 15 § upptagna bestämmelser. I stället hava här upptagits kontrollföreskrifter, motsvarande de nu i 14 § inrymda, med de jämkningar, som föranletts därav, att det icke ansetts erforderligt eller lämpligt, att partihandelsbolag skulle vara underkastat samma föreskrifter.

16 §.

Jämkningsen i ordalydelsen av denna paragraf är föranledd av de föreslagna nya bestämmelserna om rätt till partihandel med rusdrycker.

19 §.

De föreslagna nya bestämmelserna om pris- och inköpsnämnden hava ansetts böra inrymmas i denna paragraf.

46 §.

Med den föreslagna nya organisationen av partihandeln med spritdrycker och vin instämmer icke gärna, att dylika varor sändas direkt från partihandlare till köpare, utan hava de nu i denna paragraf upptagna bestämmelser ansetts böra omfatta allenast direkt försändning av öl från tillverkare.

50 §.

Till förekommande av missförstånd har det ansetts nödigt uttryckligen utsäga, att skyldighet för detaljhandelsbolag att i här avsedd ordning anskaffa viss hos bolaget icke tillgänglig vara icke föreligger, då varan finnes i lager hos partihandelsbolag. Med hänsyn särskilt därtill, att enligt förslaget

detaljhandelsbolag endast efter särskilt medgivande av pris- och inköpsnämnden skulle äga rätt att importera spritdrycker och vin, har det ansetts lämpligt stadga, att här avsett anskaffande av spritdrycker och vin skall ske genom partihandelsbolag. En given följd av denna föreskrift är att partihandelsbolag för sitt bestyr med importen bör äga rätt att av det fastställda priset tillgodogöra sig skäligen ersättning.

Uti förevarande förordning användes på en mångfald ställen uttrycket bolag i betydelse av bolag, som äger rätt till detaljhandel med rusdrycker. Det skulle nu kunna ifrågasättas, att, då i lagstiftningen upptagits även begreppet partihandelsbolag, ordet bolag på förstnämnda ställen borde för undvikande av missförstånd utbytas mot detaljhandelsbolag eller något annat liknande uttryck. De sakkunniga hava emellertid ansett dylikt utbyte, som skulle föranleda ändring i ett flertal av förordningens paragrafer, icke i allmänhet vara erforderligt. I förevarande paragraf, där båda slagen av bolag nämnas jämte varandra, har emellertid ett förtydligande ansetts böra äga rum.

75 §, 85 §, 90 § 2.

Den föreslagna nya lydelsen av dessa lagrum torde icke tarva någon särskild motivering.

98 §, 99 §.

De i dessa lagrum upptagna föreskrifterna torde numera sakna tillämplighet, och synas desamma därför saklost kunna sättas ur kraft.

Förslaget till ändrad lydelse av 7 § 2 mom. i näringsfrihetsförordningen.

Såsom av den allmänna motiveringen framgår, anse de sakkunniga att rening av brännvin, avsett för förtäring inom landet, bör förbehållas uteslutande åt partihandelsbolag, som avses i 12 § av rusdrycksförsäljningsförordningen. Bestämmelserna härom hava enligt de sakkunnigas uppfattning sin rätta plats i denna förordning, och förevarande lagrum har undergått därav betingad förändring. Av den föreslagna lydelsen lär med önskvärd tydlighet framgå, att rening av brännvin för export må med Konungens tillstånd bedrivas även av annan än partihandelsbolag.

Förslaget till ändrad lydelse av 9 § i brännvinstillverkningsförordningen.

Såsom ovan erinrats vid förslaget till ändrad lydelse av § 7 2 mom. i näringsfrihetsförordningen, har den ifrågasatta nya bestämmelsen om monopol för partihandelsbolag att bedriva rening av brännvin sin rätta plats i nämnda förordning. Då det emellertid enligt förevarande förordning i viss utsträckning varit medgivet för tillverkare av brännvin att rena sådant, har ansetts lämpligt att här intaga en särskild hänvisning till vad enligt den ifrågasatta lagstiftningen skall gälla om rätt till rening av brännvin.

Förslaget till ändrad lydelse av 1 § i kungörelsen den 18 december 1918.

Förändringen i denna paragraf inskränker sig till en av de nya bestämmelserna om upplåtande åt bolag av rätt till partihandel med spritdrycker och vin, föranledd jämkning i ordalagen. De sakkunniga, som icke anse det falla inom ramen för det dem lämnade uppdrag att föreslå ytterligare ändring i här upptagna bestämmelser, vilja dock ifrågasätta, huruvida icke den nu åt detaljförsäljningsbolag inrymda rätten att utan tillstånd för köparen sälja alkoholhaltig vara bör utsträckas att omfatta jämväl partihandelsbolag.

Särskilt yttrande av kammarherre von Hofsten.

Det av de sakkunniga gjorda uttalandet i samband med frågan om den nuvarande tillämpningen av 50 § i rusdrycksförsäljningsförordningen angående detaljhandelsbolags förpliktelse att för enskild persons räkning söka till skäligt pris från namngiven firma inom eller utom riket anskaffa viss uppgiven vara, ävensom det förslag och de motiv till ändrad lydelse av berörda stadgande, som av de sakkunniga framlagts, anser jag mig icke kunna biträda.

Vad först angår den *nuvarande tillämpningen* av stadgandet, torde efter mitt förmenande med all tydlighet av de sakkunnigas yttrande framgå bland annat, att riksdagen vid antagandet av ifrågavarande paragraf godkänt nykterhetskommitténs av socialstyrelsen skärpta uttalande, *att detaljhandelsbolag icke finge i nu berörda hänseende pålägga andra avgifter än de med bolagens besvär förenade kostnader*. Det bör därvid särskilt ihågkommas, att socialstyrelsen framhållit, att stadgandet i 19 § 2 mom. rusdrycksför-

säljningsförrordningen, därom att bolag hade att ställa sig till efterrättelse kontrollstyrelsens föreskrifter i avseende å försäljningspris för rusdrycker, ej finge utgöra hinder i nämnda avseende. Under sådana förhållanden synes enligt mitt förmenande kontrollstyrelsens av de sakkunniga refererade cirkulär nr 46 den 19 december 1918 angående tolkning av ifrågavarande stadgande — innebärande, att det importerande bolaget skulle åsätta varusorten det pris, som bolaget självt enligt de allmänna grunderna för prissättning å motsvarande varuslag vid utminuterung skulle betinga sig för ifrågavarande varusort — icke låta sig väl förenas med nyss angivna grunder för stadgandet. I varje fall torde kontrollstyrelsens tolkning lätteligen kunna föranleda till godtycke och till åsättande av ett pris å dylik importerad vara, som bliver uppenbarligen oskäligt högt i förhållande till det inköpspris, som varan verkligen betingat, varvid prisskillnaden kan komma att *vida* överstiga de kostnader, som bolaget ådragit sig för sina med importen förenade besvär. Det skall visserligen erkännas, att det kan möta svårighet att beräkna den ersättning, som rimligen bör tillkomma bolaget, men att kontrollstyrelsens tolkning, såsom de sakkunniga göra gällande, skulle låta sig väl försvaras, synes mig svårigen vara riktigt. Det vill för övrigt förefalla, som om redan av de sakkunnigas uppfattning, att ifrågavarande vinstmarginal vore en »rikligt tilltagen värdemätare i fråga om vad som borde beräknas motsvara bolagens omkostnader å rörelsen», bure vittnesbörd om, att kontrollstyrelsens tolkning av stadgandet i tillämpningen ådragit den enskilde kostnader utöver, vad lagstiftningen avsett.

Vad härefter beträffar de sakkunnigas *förslag till ändrad lydelse* av nu behandlade stadgande samt *de sakkunnigas motivering om huru stadgandet bör tolkas*, synes det åtminstone kunna ifrågasättas, huruvida icke dåvarande chefens för finansdepartementet uttalande till statsrådsprotokollet den 12 september 1921 vid frågan om denna utrednings företagande bör tolkas så, att enligt hans förmenande utredningen skulle taga *särskilt* sikte på, att den enskild person i gällande lagstiftning förbehållna rättighet att erhålla viss varusort till skäligt pris alltjämt borde kvarstå. Enligt min åsikt bör vid en anordning av partihandeln med rusdrycker som den nu föreslagna, då den dock i vida kretsar inom vårt land i och för sig impopulära monopolsidén jämväl på detta område så att säga fastslås i lagstiftningen, den enskildes nuvarande rättigheter i det behandlade hänseendet snarare förstärkas och befästas än försvagas. Det måste dock anses ostridigt, att, därest genom de sakkunnigas tolkning av det föreslagna stadgandet i överensstämmelse med kontrollstyrelsens ovannämnda cirkulär, styrelsens angivna uppfattning vunne ytterligare burskap, den enskildes ställning i detta hänseende skulle i verkligheten försämrast.

De sakkunniga hava starkt betonat, att syftet med den föreslagna lagstiftningen å partihandeln område icke borde vara att tillföra staten största möjliga inkomst å partihandeln utan i stället att partihandelsbolagen i främsta hand borde söka tillhandahålla varor av tillfredsställande beskaffenhet till lägsta möjliga pris. Ur synpunkten av statens intresse av inkomst å partihandeln saknar därför uppenbarligen stadgandet i 50 § rusdrycksförsäljningsförrordningen någon egentlig betydelse.

Det torde icke heller kunna rimligen påstås, att särskild anledning skulle

föreligga att bringa den av staten privilegierade partihandelsorganisationen ytterligare skydd genom att inskränka den enskildes nu behandlade i lagstiftningen tillerkända rättighet.

De förändringar de sakkunniga föreslagit i angivna paragrafs (§ 50) lydelse avse *dels* ett fastställande av, att de lagertillgångar, om vilka i paragrafen är fråga, skulle gälla även partihandelsbolag, så att den enskilde icke skulle äga rätt få den begärda varusorten importerad, därest den hölles i lager hos partihandelsbolaget, *dels ock* att den i paragrafen omhandlade importen skulle *verkställas* genom partihandelsbolag.

De sakkunnigas uppfattning, att import icke må medgivas, därest den begärda varan verkligen finnes i lager hos partihandelsbolag, bör givetvis anses ligga i sakens natur, i all synnerhet som man torde kunna utgå från den förutsättning, att allmänheten kan hava berättigade anspråk på, att detaljhandelsbolagen böra vara i möjligaste mån försedda med de olika av partihandelsbolagen saluhållna varorna, något som emellertid hittills ingalunda alltid varit fallet, i synnerhet i landsorten, där det i allmänhet icke varit möjligt erhålla goda vinsorter annat än i relativt mycket höga prislägen.

Vidkommande den andra av de sakkunniga föreslagna ändringen av lydelsen i stadgandet därom, att importen, vad spritdrycker och vin angår, skall ske genom partihandelsbolag och ej såsom hittills av vederbörande detaljhandelsbolag, kan jag icke värja mig för den misstanken, att den föreslagna förändringen av paragrafen i fråga *kan* komma att medföra såväl onödig tidsutdräkt som ytterligare kostnader och för den enskilde än mer *försvåra* begagnandet av rättigheten. Då stadgandets syfte ju endast bör vara att åstadkomma en kontroll ur nykterhetssynpunkt, om import bör äga rum, och denna kontroll i varje fall måste utföras av detaljhandelsbolaget, torde det vara enklast, att importen även såsom hittills får verkställas av detta bolag.

I följd härav torde i den föreslagna lydelsen av § 10 rusdrycksförsäljningsförordningen rätt böra inrymmas för detaljhandelsbolag att verkställa import i dylika fall utan tillstånd av pris- och inköpsnämnden.

För närvarande torde det nu berörda stadgandet faktiskt å flera håll tillämpas så, att hinder icke möter för en enskild person att få infört ett parti vin, som han redan själv inköpt från en angiven firma. Vid flera tillfällen har emellertid med stöd av stadgandets ordalydelse — men enligt min uppfattning emot stadgandets mening — importtillstånd i dylika fall förvägrats.

Då det icke synes vara rimligt att uppställa en sådan skillnad, torde det vara riktigast att giva lagrummet en avfattning, som lämnar en person möjlighet att få varor införda även i sådana fall, då desamma redan äro inköpta.

Det har påståtts, att ett dylikt medgivande skulle skänka stöd åt ett nu efter förmenande i stor utsträckning av vissa utländska agenter bedrivit förfarande, att i strid mot § 7 i rusdrycksförsäljningsförordningen vid personliga besök utbjuda rusdrycker.

Det synes mig emellertid som om, då dylikt förfarande i mycket liten utsträckning hittills i laga ordning beivrats, farhågorna i detta hänseende betydligt överdrivits. Därest det verkligen skulle befinnas, att, ehuru man sökt i möjligaste mån i laga ordning näpsa ett sådant förfarande, detsamma

likväl skulle tilltaga i omfattning, först då synes det mig finnas anledning att vidtaga ytterligare åtgärder för stävjande av ett dylikt överträdande av gällande lag. Att dessförinnan, för de illojala agenternas skull, beskära den laglydige medborgaren hans rätt, synes mig icke böra ifrågakomma.

På grund av vad ovan anförts tillåter jag mig hemställa, att det föreslagna tillägget till 50 § rusdrycksförsäljningsförordningen »vad spritdrycker och vin angår genom partihandelsbolag» måtte utgå, i sammanhang varmed i 10 § samma förordning bör intagas bestämmelse, som medgiver detaljhandelsbolag rättighet verkställa här ifrågasatta import utan särskilt av pris- och inköpsnämnden lämnat tillstånd. Därest den av mig ovan hävdade meningen, att bolags förpliktelse enligt 50 § bör omfatta jämväl av varuägaren redan inköpt viss varusort, icke skulle kunna anses inrymmas under stadgandets nuvarande lydelse, torde erforderlig ändring av detsamma böra vidtagas.

Särskilt yttrande av riksgäldsfullmäktigen Kvarnzellius.

De sakkunnigas majoritet har i fråga om det i 50 § av rusdrycksförsäljningsförordningen innehållna stadgandet uttalat, att syftet med förevarande lagstadgande uppenbarligen vore närmast att bereda vederbörande köpare garanti för viss vara, som han på grund av individuell smakriktning eller av annan anledning önskat förskaffa sig, men däremot icke att lämna möjlighet öppen för köpare att förskaffa sig önskad vara till billigare pris än som i allmänhet finge betalas för vara av motsvarande beskaffenhet. Med denna tolkning av lagrummet har majoriteten ansett sig böra bibehålla detsamma med allenast mindre jämkningar, varvid emellertid tillika givits uttryck åt den förhoppningen, att, då den nya föreslagna organisationen av partihandeln med rusdrycker syntes innebära bästa möjliga garanti för tillhandahållande av goda varor under riktig ursprungsbeteckning till skäligt pris, den i förevarande lagrum enskild köpare förbehållna importrätt allt mindre skulle komma till användning.

Jag delar i allt väsentligt den tolkning av här ifrågavarande stadgandes innebörd, åt vilken majoriteten givit uttryck, men när den egentliga anledningen till stadgandets fortsatta bibehållande enligt de sakkunnigas uppfattning endast skulle vara önskan att vidmakthålla ett såsom nödigt ansett skydd för en enskild svensk vin- och spritdrycksköparens individuella smakriktning, så tillåter jag mig ifrågasätta, huruvida detta skäl är tillräckligt för bibehållandet av den enskildes inköpsrätt. Min tveksamhet i detta avseende är så mycket större som jag befarar, att stadgandets bibehållande, utan att tillgodose något verkligt behov, kan komma att medföra vissa väsentliga olägenheter.

Vad först beträffar behövligheten att omgärda den individuella smakriktningens tillfredsställande med garantiföreskrifter av denna art, vill jag framhålla, att enligt vad som framgår av en närmare granskning av de synnerligen utförliga kataloger, i vilka de nuvarande partihandelsbolagen förteckna sina varor, tillgången på såväl spritdrycker som viner torde böra betecknas såsom synnerligen omfattande och urvalet såsom mycket rikhaltigt. En jämförelse med motsvarande förhållanden under den så kallade fria vinhandelns tid eller med de kataloger och varuförteckningar, i vilka vinhandlare i med vårt i produktionshänseende jämställda länder salubjuda sina varor, bestyrker det antagandet, att de nuvarande svenska förhållandena i detta avseende snarast måtte betecknas såsom bättre, och att den inhemske konsumentens alla rimliga anspråk i dessa hänseenden numera måste anses vara på ett fullt tillfredsställande sätt tillgodosedda.

Den individuella smakriktning, som ej kan tillfredsställas med det mångsidiga urval av varor, som bjudas av den nuvarande partihandeln torde vara av så specifik natur, att det i varje fall måste ifrågasättas, huruvida det kan anses vara ett allmänt intresse att skydda densamma.

Om sålunda av denna anledning näppeligen något skäl förefinnes att bibehålla det med 50 § avsedda skydd för någon enstaka konsuments speciella önskan att kunna erhålla ett sällsyntare slag av rusdrycker, så kan emellertid, enligt min mening, å andra sidan ett bibehållande av detta lagrum innebära åtskilliga olägenheter.

Till en början tillåter jag mig framhålla, att den import, som med stöd av detta stadgande ägt rum, ingalunda kan sägas ha varit utan kvantitativ betydelse. Jag hänvisar i sådant syfte till nedanstående siffror, som jag erhållit från Aktiebolaget Vin- & Spritcentralen och vilka angiva förhållandet mellan denna import (den så kallade privatimporten) och systembolagens totala försäljning av viner under år 1920 samt de tre första kvartalen av innevarande år.

Privatimporten av viner i % av den totala försäljningen till konsumtion åren 1920—1921 (detaljhandeln).

V a r u s l a g	1920	1921		1921
	%	I. kvart. %	II. kvart. %	III. kvart. %
Svaga viner	21.6	7.8	10.0	17.3
Mouss. »	3.5	1.9	0.6	3.7
Starka »	10.9	4.4	5.6	5.8
Summa	12.4	4.8	6.0	8.1

Enär motbokskontrollen lägger vissa hinder i vägen för fri disposition av importerade spritdrycker, har denna import i allt väsentligt kommit att avse viner. Den privata vinimporten utgjorde, såsom förestående siffror utvisa, under år 1920 12.4 procent av systembolagens vinförsäljning. Under år 1921 har siffran visserligen varit något lägre men företer å andra sidan en stigande tendens. Privatimporten innebär sålunda en till sin omfattning beaktansvärd del av hela vinomsättningen.

Om redan denna fråga måste anses vara av vikt, när det, såsom av de sakkunniga föreslagits, är fråga om instiftande av ett faktiskt monopol på detta område, så framgår av privatimportens omfattning även, att denna åtminstone hittills säkerligen ingalunda inskränkt sig allenast till ett tillfredsställande av en viss smakriktning hos den svenska konsumtionen. Det kan nämligen icke med fog antagas, att denna smak skulle vara så avvikande mot den, som är representerad i partihandelsbolagens varuurlval, att den skulle nödvändiggöra en import uppgående till bortåt $\frac{1}{10}$ av rikets hela vinförsäljning eller omkring $\frac{1}{5}$ av totalkonsumtionen av svaga viner. I stället torde med stor sannolikhet kunna antagas, att privatimporten hittills i största utsträckning kommit till stånd av den anledning, att den enskilde importören trots sig därmed kunna anskaffa viss vara för billigare pris än motsvarande vin betingat i detaljhandeln, och sålunda byggt på en tolkning av 50 §, vilken helt strider mot de sakkunnigas uppfattning.

Med denna privatimport sammanhänger även ett annat förhållande, som jag härmed anser mig böra beröra. Enligt vad från trovärdigt håll meddelats angående partihandelsbolagens och systembolagens erfarenhet giver denna vid handen, att de flesta för tillgodoseende av enskild import effektuerade beställningar framkallats av orderupptagningar av agenter för främmande partihandlare. Trots det uttryckliga förbud, som i § 7 av rusdrycksförsäljningsförordningen finnes stadgat mot att vid personligt besök eller genom ombud till salu utbjuda rusdrycker eller upptaga beställningar därå hos privatpersoner liksom mot att för egen eller annans vinning söka förmå någon att å utminuteringsställe inköpa rusdrycker. läser det synnerligen ofta förekomma, att representanter för utländska hus vid personliga besök hos privatpersoner utbjuda sina varor och på dem upptaga beställningar. Dessa agenter tillhandagå kunderna med tryckta beställningsblanketter, som, sedan de ifyllts, inlämnas hos systembolaget på orten, stundom till och med av agenterna själva i stället för av kunderna, och ofta händer, att agenterna för sina kunders räkning förskottera de penningbelopp, som enligt 50 § kunna fordras som säkerhet för betalningens fullgörande. Ett sådant förfarande är uppenbarligen olagligt. I några fall har detta agenternas uppträdande föranlett laga åtal, ehuru ingalunda i den omfattning, som de ständiga överträdelserna av § 7 kunnat motivera. Så ha i Norrköping och Örnsköldsvik kringresande köpmän blivit bötfällda, sedan genom vittnesbevisning blivit till fullo styrkt, att de vid åtskilliga tillfällen vid personligt besök hos enskilda personer utjudit vin till försäljning och därå upptagit beställningar. Vid vittnesförhören har framkommit, att kunder ej sällan förklarat sig tillfredsställda med att vederbörande bolag icke ansett sig kunna effektuera de på olaga sätt tillkomna beställningarna. Endast på grund av agentens enträgenhet ha de undertecknat den rekvisitionsblankett, som förelagts dem, och för ett fullgörande av beställningen ha de saknat intresse.

Utom dylika oegentligheter, till vilka tillämpningen av 50 § sålunda lett, torde även böra framhållas, att den privatimport, som under dess hägn ägt rum, i stor utsträckning försiggått utan att de importerade vinerna motsvarat den föregivna ursprungsbeteckningen. Det torde härav vara klart, att det ingalunda förhåller sig så som ofta angivits eller att bibehållandet av 50 § skulle

vara av särskilt intresse för de vinproducerande länderna. Tvärtom synes vinimporten på reguljär väg genom den svenska partihandeln erbjuda större garantier för ett upprätthållande av korrekt ursprungsbeteckning på de införda varorna.

Enär jag, såsom av det anförda framgår, håller före, att ett bibehållande av 50 § även med de jämkningar de sakkunnigas majoritet föreslagit icke kan anses fylla något allmänt intresse av betydelse, men däremot vara förenat med åtskilliga avsevärda olägenheter, främst den att därigenom ett upprätthållande av det i § 7 stadgade förbudet, mot agentförsäljning till enskilda, omöjliggöres, har jag uttalat den meningen, att de sakkunniga bort föreslå, att ifrågavarande lagrum bör utgå ur författningen.

(Bilaga vid de sakkunnigas betänkande.)

Till Herrar Sakkunniga för utredning rörande rusdryckspartihandelns organisation.

Sedan de sakkunniga under hand till styrelsen för Aktiebolaget Vin- & Spritcentralen överlämnat bland annat förslag till avtal angående upplåtande åt Spritcentralen, Aktiebolaget J. D. Grönstedt & Co. samt Aktiebolaget Tegnér & Wilcken av rätten att idka partihandel med spritdrycker och vin samt tillika hemställt, att styrelsen ville meddela, huruvida den vore beredd att för sin del godkänna nämnda avtalsförslag, har styrelsen denna dag förehaft frågan till behandling och tillåter sig med anledning härav, ävensom efter samråd i ämnet med bolagets stamaktieägare, meddela, att styrelsen icke har någon erinran mot slutande med staten av ett avtal i huvudsaklig överensstämmelse med det av de sakkunniga upprättade förslaget.

Stockholm den 21 november 1921.

A styrelsens för Aktiebolaget Vin- & Spritcentralens vägnar:

F. BERGENHOLTZ.

M. Marcus.

Bilaga II.

TILL KONUNGEN.

Genom remiss den 1 innevarande december har Kungl. Maj:t anbefallt kontrollstyrelsen att avgiva och senast den 24 i samma månad inkomma med underdånigt utlåtande över ett av partihandelssakkunniga den 23 nästlidna november avgivet betänkande med förslag till ändringar i vissa delar av rusdrycksförsäljningsförordningen.

I anledning härav får kontrollstyrelsen till en början anföras, att styrelsen lämnat en historik för den förevarande frågans behandling i sitt till 1921 års riksdag avgivna utlåtande, vilket såsom bilaga är fogat till bevillningsutskottets utlåtande nr 39. Kontrollstyrelsen anser sig därför i detta sammanhang allenast böra erinra om att styrelsen tidigare vid upprepade tillfällen yttrat sig beträffande de spörsmål, som nu behandlas i det föreliggande betänkandet. I en P. M. av december 1917 till dåvarande statsrådet och chefen för finansdepartementet gav chefen för kontrollstyrelsen uttryck åt den uppfattningen, att all partihandel med spritdrycker och vin borde centraliseras i ett enda bolag, där staten hade bestämmanderätten genom att innehava samtliga stamaktier. Genom en skrivelse den 10 oktober 1919 till dåvarande departementschefen hemställde kontrollstyrelsen om åtgärder i syfte att de aktiebolaget Stockholmssystemet tillhöriga stamaktierna i aktiebolaget Vin- & Spritcentralen måtte inlevereras till statsverket; varjämte styrelsen ifrågasatte upptagande till behandling av frågan om partihandelns ordnande i huvudsaklig överensstämmelse med vad i nyssnämnda P. M. angivits. Sedan i anledning härav aktiebolaget Stockholmssystemet inkommit med förslag om upplösandet av sambandet mellan detta bolag och aktiebolaget Vin- & Spritcentralen med bibehållande i huvudsak av den privata ledningen inom sistnämnda bolag, avgav kontrollstyrelsen den 7 februari 1920 utlåtande i ämnet, varvid styrelsen, med fasthållande av sin i den ovannämnda skrivelsen av den 10 oktober 1919 intagna ståndpunkt, avstyrkte aktiebolaget Stockholmssystemets förslag. Genom beslut den 5 mars 1920 godkändes med vissa modifikationer det förslag, som aktiebolaget Stockholmssystemet framlagt, och härigenom lades grunden för den nuvarande ordningen på partihandelns område.

Kontrollstyrelsens uppfattning om riktlinjerna för berörda frågas lösning hade alltså i huvudsak icke godkänts av Kungl. Maj:t.

Såvitt kontrollstyrelsen kunnat finna, utgå partihandelssakkunniga i sitt förevarande betänkande från att partihandeln skall ordnas väsentligen

inom den ram, som uppdragits genom Kungl. Maj:ts beslut av den 5 mars 1920, även om statens inflytande på partihandelns handhavande i vissa hänseenden är avsedd att förstärkas. Vad partihandelssakkunniga anfört till stöd för det föreliggande förslaget har icke inneburit anledning för kontrollstyrelsen att i princip uppgiva den tidigare av styrelsen hävdade uppfattningen om den lämpligaste formen för partihandelns utövande. Kontrollstyrelsen håller före, att, om större beaktande ägnats de av styrelsen angivna synpunkterna, detta skulle hava varit lyckligare, och särskilt den senare utvecklingen på området ifråga torde vara ägnad att bestyrka riktigheten härav. Enär emellertid, med hänsyn till vad som förekommit, det är föga sannolikt, att partihandeln åtminstone under de närmaste åren kommer att organiseras i enlighet med de riktlinjer, kontrollstyrelsen tidigare angivit, har styrelsen ansett sig icke böra avstyrka föreliggande förslag.

Gent emot detsamma har emellertid kontrollstyrelsen funnit anledning framställa vissa anmärkningar och erinringar.

Såsom framgår av 12 § 1 mom. i det framlagda förslaget till rusdrycksförsäljningsförordning står det öppet att bilda flera partihandelsbolag. Såsom inhämtas av motiveringen (sid. 20—21 och sid. 35) synas de sakkunniga förutsätta, att två av de nuvarande partihandelsbolagen, nämligen Karlshamns punschfabriksaktiebolag och aktiebolaget J. Cederlunds eftr. skulle likvidera och uppgå i aktiebolaget Vin- & Spritcentralen, under det att två andra dotterbolag, nämligen aktiebolaget J. D. Grönstedt & Co. samt aktiebolaget Tegnér & Wileken fortfarande skulle bestå såsom särskilda partihandlare vid sidan av aktiebolaget Vin- & Spritcentralen. För sin del kan kontrollstyrelsen icke finna en dylik anordning befogad. Några bärande skäl härför hava icke av de sakkunniga blivit anförda; och av deras yttrande framgår, att bibehållandet av de två sistnämnda dotterbolagen såsom självständiga företag anses motiverat endast »för närvarande». De sakkunniga hava tänkt sig, att en undersökning skulle komma till stånd, huruvida icke i framtiden de två dotterbolagens ställning såsom självständiga affärsföretag borde upphöra, men att i avvaktan på undersökningens resultat rätt till partihandel borde tillerkännas ifrågavarande dotterbolag.

Även om enligt kontrollstyrelsens mening en undersökning bör göras om sättet för dotterbolagens uppgående i aktiebolaget Vin- & Spritcentralen och formerna för den framtida organisationen av ett enda partihandelsbolag, synes någon tvekan icke kunna råda därom att en sammanslagning bör komma till stånd. Skall nämligen statsverket erhålla största möjliga avkastning av partihandelsrörelsen, synas alla administrationsförenklingar böra vidtagas, som kunna medföra besparingar; och besparingar vinnas självklart, när dotterbolagens kostnader för särskild styrelse och för särskilda kontor m. m. bortfalla.

Med den ståndpunkt, de sakkunniga i motiveringen intagit beträffande dotterbolagen, synes det hava varit riktigast, att de sakkunniga föreslagit, att tillstånd till partihandel allenast finge meddelas ett enda bolag samt att i en övergångsbestämmelse föreslagits, att tillstånd finge meddelas till ytterligare två partihandelsbolag att utöva rörelse under en tid av högst tre år.

Ett dylikt förslag anser kontrollstyrelsen även ur en annan synpunkt motiverat. Med den lydelse, som av de sakkunniga föreslagits beträffande 12 §

1 mom., finnes nämligen intet hinder för att flera partihandelsbolag antagas än de tre bolag, som de sakkunniga i sin motivering förutsatt skola erhålla tillstånd att bedriva partihandel. Även om det under nuvarande förhållanden icke är sannolikt, att ytterligare bolag utöver de tre åsyftade bolagen av Kungl. Maj:t skola antagas, föreligger dock alltid den möjligheten, att i framtiden under ändrade förhållanden tillstånd kan komma att meddelas andra bolag, som i övrigt uppfylla de i 12 § angivna villkoren för att antagas såsom utövare av partihandel.

Kontrollstyrelsen får därför föreslå, att allenast ett bolag må bedriva partihandel samt att under de närmaste tre åren ytterligare två bolag må medgivas bedriva sådan handel.

De sakkunniga föreslå i 12 § 3 mom., att delägarna i partihandelsbolag icke få åtnjuta vinning utöver skälig ränta å de av delägarna tillskjutna kontanta medel. Någon närmare bestämmelse om vad som förstås med »skälig ränta» finnes icke i förslaget till rusdrycksförsäljningsförordningen eller i andra till betänkandet fogade förslag. Visserligen lär det i aktiebolaget Vin- & Spritcentralens bolagsordning vara bestämt om utdelningens storlek till såväl stamaktieägare som preferensaktieägare samt att bolagsordningen ej får ändras utan Kungl. Maj:ts tillstånd. En så viktig bestämmelse som den om utdelningen till aktieägarna torde dock böra fastslås i förordningen, liksom fallet är i rusdrycksförsäljningsförordningen beträffande detaljhandelsbolagens utdelning till dessa bolags delägare.

Såvitt kontrollstyrelsen kunnat finna, åsyfta de sakkunniga, att det den 1 september 1920 träffade avtalet mellan Kungl. Maj:t och kronan å den ena samt aktiebolaget Stockholmssystemet å den andra sidan om överlåtande av stamaktierna i aktiebolaget Vin- & Spritcentralen till ett enskilt konsortium fortfarande skall gälla. Emellertid finnes icke i föreliggande författnings- och avtalsförslag något uttryckligt angivande av att ifrågavarande synnerligen viktiga och för statens ställning till aktiebolaget Vin- & Spritcentralen grundläggande avtal fortfarande skall gälla. Föreskrift härom hade enligt styrelsens mening bort intagas antingen i förordningen eller i det å sid. 10—13 intagna förslaget till avtal mellan staten och partihandelsbolagen. Därjämte bör en så viktig bestämmelse, som att partihandelsbolags bolagsordning ej får ändras utan Kungl. Maj:ts medgivande, inflyta i förordningen.

Stadgandet i 13 § av de sakkunnigas förslag synes kontrollstyrelsen innebära en utvidgning av tillverkares rättigheter i jämförelse med dem, som de nu faktiskt hava. Tillverkarna av brännvin kunna uppdelas i två stora huvudgrupper, nämligen å ena sidan de tillverkare, som innehava bränneri, där allt det tillverkade brännvinet försäljes till partihandlare med skattefri sprit, utföres ur riket eller användes i tillverkarens egen rörelse (här nedan benämnda sulfitsprittillverkare) och å andra sidan samtliga övriga brännvinstillverkare (här nedan benämnda förtäringssprittillverkare). Dessa senare torde numera utan undantag vara anslutna till Sveriges bränneriidkareförening, som genom avtal med aktiebolaget Vin- & Spritcentralen förbundit sig att leverera allt av medlemmarna tillverkat brännvin till sistnämnda aktiebolag. De sakkunnigas

förslag går nu ut därpå, att även förtäringssprittillverkarna skulle få rätt att använda sprit i egen rörelse, en rättighet, som hittills allenast sulfitsprittillverkarna innehåft. En dylik anordning, som ingalunda är av de nuvarande förhållandena motiverad, kan emellertid enligt kontrollstyrelsens mening leda till vådliga konsekvenser. Styrelsen anser därför, att en förtäringssprittillverkare allenast bör tillerkännas rätt att antingen försälja det tillverkade brännvinet till partihandlare eller exportera detsamma. Den ifrågakvarande 13 § bör därför enligt styrelsens mening erhålla följande lydelse:

»1. Tillverkare av brännvin, som jämlikt 4 § av förordningen angående tillverkning av brännvin erhållit tillståndsbevis, vare skyldig att till partihandelsbolag, som i 12 § sägs, försälja allt brännvin, som icke utföres ur riket med iakttagande av de av Konungen därutinnan meddelade bestämmelser; dock gälle ej vad sålunda stadgas ifråga om tillverkare vid bränneri, där allt det tillverkade brännvinet försäljes till partihandlare, varom förmäles i förordningen angående handel med skattefri sprit, utföres ur riket eller användes i tillverkarens egen rörelse.»

Beträffande 50 § i rusdrycksförsäljningsförordningen hava de sakkunnigas majoritet föreslagit viss ändring, som sammanhänger med omläggningen av partihandelsinstitutet. Av herr Kvarnzelius har emellertid avgivits en reservation, däri han påyrkar, att 50 § måtte upphävas. Enär kontrollstyrelsen delar de synpunkter, som i reservationen framförts, och då styrelsen har en välgrundad erfarenhet om att bestämmelsen ifråga av åtskilliga enskilda affärsmän användes till att kringgå andra bestämmelser i förordningen, vill styrelsen tillstyrka bifall till herr Kvarnzelius' reservation.

Vad slutligen beträffar den 9 § 2 mom. av förslaget till ändrad lydelse av brännvinstillverkningsförordningen omnämnda prinsnämnden, anser kontrollstyrelsen, att en av ledamöterna i densamma bör utses av kontrollstyrelsens pris- och inköpsnämnd. Allt brännvin, som inom landet är föremål för detaljhandel, går genom pris- och inköpsnämnden, och i denna nämnd sitta representanter för såväl systembolagen som allmänheten. I nämnden finnes samlad erfarenhet beträffande prissättning å rusdrycker i allmänhet och nämnden har stora intressen av prissättningen å det inom landet tillverkade brännvinet, enär detta utgör standardvaran inom detaljhandeln.

I övrigt föranleder de sakkunnigas förslag icke till något vidare yttrande från kontrollstyrelsens sida.

Protokoll, fört vid ärendets behandling i kontrollstyrelsen, bifogas.

Remissakten återgår härjämte.

Stockholm den 22 december 1921.

Underdånigst

FREDRIK ZETHELIUS.

G. B. LAGERGREN.

EINAR J:SON THULIN.

Ernst Pehrzander.

Utdrag ur protokoll, hållet hos kungl. kontrollstyrelsen den 22 december 1922.

Närvarande: Herr överdirektören Zethelius, administrative ledamoten Lagergren och byråchefen Thulin.

S. D. Anmälades Kungl. Maj:ts remissresolution den 1 december 1921, varigenom kontrollstyrelsen anbefallts avgiva utlåtande över ett av partihandels-sakkunniga den 23 nästlidna november avgivet betänkande med förslag till ändringar i vissa delar av rusdrycksförsäljningsförordningen m. m.

Styrelsen beslöt att såsom svar på remissen avlåta det utlåtande, registret utvisar.

Ledamoten Lagergren var i visst avseende skiljaktig och yttrade:

»Jag, som alltjämt anser, att med försäljningsmedlens indragning till statsverket, beslutad vid 1913 års riksdag, statsmonopolet faktiskt var givet och med denna utgångspunkt ej kan finna annat än att de av aktiebolaget Stockholmssystemet samt Spritcentralen härutinnan följdriktigt vidtagna åtgärderna för koncentreringsfrågan, fränsett metoderna därvid, äro värda erkännande, tillstyrker i sakens nuvarande läge det av sakkunniga avgivna förslaget med de av kontrollstyrelsen angivna förändringar. Beträffande 50 § rusdrycksförsäljningsförordningen stannar jag dock vid sakkunnigas förslag och åberopar därvid det av desamma (sid. 33) gjorda uttalandet att den uti ifrågakvarande lagrum enskild köpare förbehållna importrätt allt mindre skall komma till användning, då den föreslagna nya organisationen av partihandeln med rusdrycker syntes innebära bästa möjliga garanti för tillhandahållandet av goda varor under riktig ursprungsbeteckning till skäligt pris.»

Härefter yttrade herr överdirektören:

»Ledamoten Lagergren anförde, att de av aktiebolaget Stockholmssystemet och aktiebolaget Vin- & Spritcentralen vidtagna åtgärderna för koncentreringsfrågan äro värda allt erkännande. Till förekommade av möjliga missförstånd har jag, i anledning av vad han sålunda uttalat, ansett påkallat att framhålla, att det utlåtande, som kontrollstyrelsen nu avgiver, icke får anses innebära något underkännande av dessa åtgärder. Styrelsen har i sitt yttrande till bevillningsutskottet vid 1921 års riksdag (utlåtandet nr 39, sid 44) lämnat aktiebolaget Vin- & Spritcentralen allt erkännande för dess 'banbrytande arbete' och kraftigt tillbakavisat beskyllningarna mot detta bolag. Enär emellertid ledamoten Lagergren icke deltagit i behandlingen av sistberörda utlåtande, kan jag icke fatta hans nyss hållna anförande annat än som ett instämmande i den uppfattning, åt vilken styrelsen tidigare givit uttryck.»

Som ovan

Ernst P:n Pehrzander.

Bilaga III.

Till Herr Statsrådet och chefen för Kungl. Finansdepartementet.

I förtrolig skrivelse den 7 sistlidne februari till revisorerna i Aktiebolaget Vin- & Spritcentralen har Herr Statsrådet i anledning av vissa vid årets remissdebatt framställda anmärkningar rörande bolagets likviditet anhållit, att revisorerna i samråd med de sakkunniga, revisorerna funne skäl tillkalla, ville verkställa utredning och till Kungl. Finansdepartementet inkomma med yttrande angående berörda anmärkningar och vad därmed sammanhängde.

Enär enligt vår uppfattning frågan om soliditeten av eller den ekonomiska bärkraften hos ett företag i den ställning, som Spritcentralen intager, icke närmast eller ens huvudsakligen kan på ett tillfredsställande sätt besvaras genom en undersökning allenast av bolagets likviditet, ha vi ansett Herr Statsrådets till oss framställda begäran böra i främsta rummet avse en undersökning av realvärdet å Spritcentralens och dess dotterbolags tillgångar och skulder. Endast en dylik utredning synes oss kunna giva en tillfredsställande belysning av frågan rörande bolagets ekonomiska ställning.

För fullföljande av undersökningen, på sätt vi sålunda ansett oss böra genomföra densamma, ha vi verkställt en ingående granskning av tillgångarna och skulderna per den 31 december 1921 för ej allenast Spritcentralen utan jämväl för dess samtliga dotterbolag och övriga företag, i vilka bolaget genom aktieinnehav äger intresse av någon betydelse. Då dessa företags tillgångar väsentligen utgöras av dels fastigheter, dels varor, ha vi för värdering av dessa poster ansett oss böra tillkalla särskilda, på resp. områden sakkunniga personer. Sålunda har på vårt uppdrag förste ingenjören i Stockholms stads fastighetsnämnd, kaptenen G. Ernst Eggert tillsammans med innehavaren av Alf Rignérs Värderingsbyrå i Stockholm, hr Alf Rignér, på de olika platserna besiktigt samtliga Spritcentralen och dess dotterbolag tillhörande fastigheter. Därjämte har chefen för den norska vinhandelsfirman H. Poulsen & Co., konsul Hans Halvorsen, vilken anses vara en av våra grannländers förnämsta experter på vinhandelns område, på vår anmodan verkställt undersökning och värdering av Spritcentralens, Aktiebolaget J. D. Grönstedt & Co:s och Aktiebolaget Tegnér & Wilckens lager av viner och utländsk spirituosa.

Över dessa utredningar har hrr Eggert och Rignér upprättat det värderingsinstrument, som härjämte bifogas i avskr. (Bil. A), samt hr Halvorsen avgivit det utlåtande, vilket vi jämväl tillåta oss närsluta i avskrift (Bil. B).

Med avseende på inventarierna har någon ny särskild värdering icke ansetts erforderlig, sedan en granskning av de på detta konto vidtagna avskrivningar visat, att dessa representera en tillfredsställande marginal. I över-

ensstämmelse härmed har till grund för denna tillgångs värde lagts de i bokslutet per den 31 december 1921 upptagna siffror. Varulagren ha på grundval av i behörig ordning upprättade förteckningar upptagits till pris, som icke i något fall överstiga, utan i allmänhet ligga under det vid årsskiftet gällande marknadsvärdet. Fordringar hos diverse personer ha underkastats detaljerad kritik och ha osäkra fordringar, där sådana undantagsvis förekommit, helt avförts. Aktieinnehaven i främmande bolag ha beräknats på grundval av det matematiska värdet, sådant detta framgått efter en ingående granskning av varje bolags balansräkning, med användning i förekommande fall av de fastighetsvärden, som i ovan berörda värderingsinstrument angivits, och för övriga tillgångar av de grunder, för vilka nu redogjorts. Ifråga om skulderna har hänsyn tagits till bl. a. de på 1921 års rörelse belöpande skatter samt utdelning för samma år till enskilda aktieägare, och ha resp. skuldbalanser ökats med mot dessa poster svarande belopp.

Över alla på detta sätt verkställda beräkningar ha upprättats utförliga sammanställningar, vilka vi skola under hand till Herr Statsrådet överlämna.

Under hänvisning i övrigt till de av oss åberopade bilagor, tillåta vi oss ifråga om vår utrednings huvudsakliga resultat i korthet anföra följande.

Vad först *fastigheterna* beträffar, överstiger det belopp, till vilket dessa enligt ovan berörda värdering upptagits, med omkring det dubbla denna tillgångs värde, sådant detta uppförts i sista årets utgående balansräkning. Ifråga om *inventarier* (inclusive maskiner o. d.) gäller, att deras realvärde i varje fall icke torde understiga deras bokförda belopp. *Aktieinnehavets* totalvärde visar sig överstiga bokföringsvärdet med omkr. 10 %.

Med avseende därefter på *varulagret*, mot vars omfattning och bokförda belopp de i riksdagen och eljest framförda anmärkningar särskilt synas ha vänt sig, tillåta vi oss i främsta rummet hänvisa till hr Halvorsens uttalande, varav framgår, att de pris, till vilka Spritcentralens ävensom dess dotterbolags varulager upptagits, genomgående ligga betydligt under de i resp. produktionsländer för närvarande noterade marknadspris. Även varornas kvalitet har av hr Halvorsen betecknats såsom i stort sett mycket tillfredsställande. Vad angår frågan om lagrens storlek i förhållande till omsättningen, har hr Halvorsen icke funnit grund för kritik, utan uttalat den uppfattningen, att lagren av vissa varuslag, såsom bordeaux och bourgogne samt tyska viner, snarast borde betecknas såsom relativt för små. Till dessa uttalanden av hr Halvorsen vilja vi endast foga den upplysning, att vi funnit Spritcentralens lager av brännvin och andra inhemska spritdrycker bokförda till värde under självkostnadspris.

De bokförda *skulderna*, vilka, såsom ovan angivits, av oss vid vår beräkning ökats med vissa angivna belopp (skatter och utdelning på aktier), ha icke givit anledning till anmärkning.

Omräknas Spritcentralens balansräkning för år 1921 med ledning av de resultat, till vilka vår utredning kommit, visa tillgångarna, såsom av det ovanstående framgår, en ingalunda oväsentlig marginal över den i balansräkningen förekommande slutsumman. En överslagsberäkning rörande stamaktiernas värde på grundval av vår utredning ger vid handen, att dessa aktier, vilkas nominella belopp är 400,000 kr., i själva verket, sedan inbetalning till

statsverket av 10,000,000 kr. av 1921 års vinst skett och därest vidare det övervärde å fastigheterna utöver deras bokförda belopp, till vilket de sakkunnigas ovan berörda beräkningar kommit, avdrages från denna tillgångspost, ha ett värde av minst 15,000,000 kr.

Såsom slutligt resultat av vår undersökning anse vi oss böra uttala, att Spritcentralens och dess dotterbolags ställning måste betecknas såsom solid och att sålunda Aktiebolaget Vin- & Spritcentralen äger nödiga ekonomiska förutsättningar för att på ett tillfredsställande sätt jämväl i fortsättningen bedriva sin verksamhet. ✓

Stockholm den 3 mars 1922.

S. H. Kvarnzelius.

Arthur Wirström.

Utsedda av Kungl. Maj:t.

Bernh. Eriksson.

S. R. Wikland.

Utsedda å bolagsstämma.

Avskrift.

Bil. A.

Värderingsinstrument.

På uppdrag av Aktiebolaget Vin- & Spritcentralens revisorer genom Revisor S. R. Wikland få undertecknade efter att på platsen hava besiktigt de olika anläggningarna och tagit del av tillgängliga ritningar, beskrivningar och en del tidigare av bland andra undertecknad firma Alf. Rignérs värderingsbyrå under åren 1918, 1920 och 1921 för brandförsäkring och andra ändamål utförda värderingar samt verkställt nya uppmätningar och beräkningar härmed avgiva efterföljande värderingsinstrument rörande sagda bolags och dessamma anslutna bolags i oss tillställd förteckning upptagna fastigheter i Stockholm, Göteborg, Malmö, Hälsingborg, Sundsvall, Karlshamn, Södertälje, Eslöv, Hjo, Åhus och Ödåkra samt därtill anföra följande.

Samtliga fastigheter hava åsatts dels särskilt värde för byggnaderna med därtill hörande anordningar, varvid för själva fabriksdriften *ej* nödiga ledningar för belysning, värme, vatten och avlopp samt hissanläggningar inberäknats i värdet, varemot ångpanneanläggningar i fabrikerne *ej* medtagits däri, dels särskilt värde för själva tomtmarken.

För beräkning av värdet av byggnaderna hava *dagens pris* å såväl material som arbetslöner varit grundläggande, och har därvid nödig hänsyn tagits dels såväl till olikheterna i de särskilda platsernas materialpriser som till där gällande, *avtalsenliga* arbetslöner, dels till erforderliga avskrivningar på grund av byggnadernas beskaffenhet och ålder.

Emellertid komma med all sannolikhet de stundande avtalsförhandlingarna inom byggnadsfacket att resultera i en *ej* oväsentlig sänkning av byggnadsarbetarnas löner.

Bihung till riksdagens protokoll 1922. 1 saml. 162 häft. (Nr 191.)

Om denna sänkning kommer att uppgå till, såsom av arbetsgivarna föreslagits 50 % av nuvarande löner, skulle detta motsvara en sänkning av *byggnadskostnaderna* (tomtvärdena givetvis oberoende härav) med omkring 15 å 20 %. Blir sänkningen i arbetslöner däremot ca 30 %, motsvarar detta en minskning av *byggnadskostnaderna* med omkring 10 å 12 %.

Därest ej samtidigt ytterligare sänkning sker av lönerna för de arbetaregrupper, som sysselsätts inom den byggnadsmaterial av olika slag producerande industrien, kan man hava anledning förvänta, att snarare en stegring än en sänkning på materialprisen kommer att inträffa, emedan genom sänkningen av byggnadsarbetarnas löner en ökad byggnadsverksamhet bör komma till stånd, varigenom automatiskt ökad efterfrågan och höjda pris å byggnadsmaterial inträda.

Dock torde man å andra sidan kunna utgå ifrån, att även nämnda arbetaregrupper måste vidkännas fortsatt lönereduktion, vilken lär kunna i huvudsak kompensera den prisökning, som den stegrade efterfrågan eventuellt kan komma att medföra.

Vid sådant förhållande bör man, såvitt nu kan bedömas, kunna i huvudsak fasthålla vid dagens materialpris även för tiden närmast efter nästa byggnadsavtals genomförande.

Samtliga byggnadsgrunder hava beräknats under antagande av ordinära grundförhållanden. I de fall, där det blivit oss bekant, att grundförhållandena varit dåliga och tomten ej är i sin helhet bebyggd, har hänsyn härtill tagits vid beräkning av tomtvärdet.

På de platser, där rena bostadshus, som *ej* huvudsakligen användas för resp. fabrikers personal, förekomma, hava eldstadsantalet och den nu utgående eller beräknelige hyresavkastningen även varit bestämmande för värdesättningen.

Värderingen av under uppförande varande byggnader har gjorts med hänsyn till det skick, vari dessa befunnits vid besiktningstillfället, varför varken på arbetsplatsen upplagrad eller event. uppköpt, men ännu ej levererad material, medtagits i värdet.

I två fall (Malmö och Karlshamn), där huvudparten av bostadshuset varit i huvudsak av mycket undermålig beskaffenhet, hava dessa, trots att den årliga avkastningen av fastigheten varit relativt god, upptagits till ett ringa värde, emedan det största värdet ligger i själva tomtmarken.

Vid värdesättningen av tomtmarken, vilken utom vad Stockholm beträffar, skett efter anlåtande av och i samråd med sakkunniga personer på de olika platserna, har, i den mån uppgifter kunnat erhållas, vederbörlig hänsyn tagits dels till läge, grund- och terrängförhållandena, dels till sådana anordningar som befintliga kaj- och brygganläggningar m. m., vilka kunna giva ökat värde åt tomten, dels till att tomterna äro bebyggda samt i en del fall till att därå befintliga byggnader användas för ett ändamål, som i och för sig kan giva tomten ett högre värde än det ordinära (exempelvis exklusivt hotell- eller affärsläge).

Så gott som samtliga inom stadsplanlagt område liggande tomter äro utnyttjade till bebyggande så långt gällande författningar medgiva, varemot utom stadsplan eller på landet befintliga tomter i regel lämna rum för ytter-

ligare bebyggande. I båda fallen är tomtvärdet beräknat med hänsyn till ett fullt utnyttjande.

Ehuru självklart, bör dock i detta sammanhang påpekas, att det endast är i de större städerna, som tomtvärdet har något mera avgörande inflytande på fastighetsvärdet, i de fall givetvis, där tomterna äro bebyggda.

Till slut vilja vi klart säga ifrån att, på grund av den korta tid, som stått till vårt förfogande för värderingens utförande, mera ingående beräkningar beträffande byggnadernas värde endast i en del fall hunnit genomföras, under det att, i andra fall approximationer måst göras. En variation av c:a 10 % kan därför uppstå i samtliga byggnaders slutvärde. Likaså har tiden ej medgivit att för alla platser kontrollera tomtarealer och tomternas officiella beteckningar.

I förteckningen angivna summor äro avrundade till jämna tusental.

Rörande byggnadernas kvalitet få vi till sist som vår mening uttala, att så gott som samtliga byggnader (en del äldre givetvis undantagna) äro synnerligen solitt byggda och mycket väl underhållna samt däri ingående material av olika slag av, såvitt nu kunnat utrönas, bästa beskaffenhet. Och gälla dessa förhållanden framför allt de A.-B. Vin- & Spritcentralen tillhöriga anläggningarna samt övriga under om- eller nybyggnad varande anläggningar.

Stockholm den 1 mars 1922.

G. ERNST EGGERT.

A.-B. ALF RIGNERS VÄRDERINGSBYRÅ.

/ Gustaf Öhman.

Alf Rignér.

Rätt avskrivet intyga:

C. H. Hedberg.

E. Widerberg.

Avskrift.

Fastighetens läge eller benämning.	Byggnadernas värde.	Tomtens värde.	Fastighetens värde.	Bilagans beteckning.	Anmärkingar.
Aktiebolaget Vin- & Spritcentralens fastigheter.					
<i>I Stockholm.</i>					
Å Reymersholin	3,655,000	1,663,000	5,318,000	Bil. A.	Utom stadsplan.
Katrineberg nr 27 & Liljeholmen	5,000	295,000	300,000	Bil. B.	Inom d:o
S:ma	3,660,000	1,958,000	5,618,000		
<i>I Göteborg.</i>					
Kämpegatan 1	145,000	65,000	210,000	Bil. C.	Inom stadsplan.
Kämpegatan 10	234,000	48,000	282,000	d:o	d:o
Postg. 10 & 12	490,000	86,000	576,000	Bil. D.	d:o
S:ma	877,000	199,000	1,076,000		
<i>I Malmö.</i>					
Hjulhamng. 3	605,000	140,000	745,000	Bil. E.	Inom stadsplan.
<i>I Sundsvall.</i>					
Bankgatan	536,000	49,000	585,000	Bil. F.	Inom stadsplan.
Magasinsgatan	114,000	12,000	126,000	Bil. G.	d:o
Upplagsskjul i hamnen	12,000	—	12,000	—	Förhyrd tomt.
S:ma	662,000	61,000	723,000		
<i>I Eslöv.</i>					
Larmgatan (kv. 365)	—	5,000	5,000	Bil. H.	Inom stadsplan.
Larmgatan (kv. 503)	426,000	54,000	480,000	d:o	d:o
Larmgatan (kv. 504)	3,000	20,000	23,000	d:o	d:o
S:ma	429,000	79,000	508,000		
<i>I Hjo.</i>					
Tomterna nr:is 18 & 19	158,000	6,000	164,000	Bil. I.	Inom stadsplan.
d:o 65 & 66	—	6,000	6,000	d:o	d:o
S:ma	158,000	12,000	170,000		
<i>I Åhus.</i>					
Fabriksfastigh.	749,000	30,000	779,000	Bil. K.	Ej stadsplan.
Kolgård m. m.	47,000	—	47,000	d:o	d:o Förhyrd tomt.
Kontor & bostad	31,000	—	31,000	d:o	d:o d:o
Bostad & stall	25,000	7,000	32,000	Bil. L.	d:o
Östra Tåppet 340	—	18,000	18,000	Bil. M.	d:o
S:ma	852,000	55,000	907,000		
Transport	7,243,000	2,504,000	9,747,000		

Fastighetens läge eller benämning.	Byggnadernas värde.	Tomtens värde.	Fastighetens värde.	Bilagens beteckning.	Anmärkningar.
Transport	7,243,000	2,504,000	9,747,000		
<i>I Ödåkra.</i>					
Fabriksfastigh.	959,000	52,000	1,011,000	Bil. N. d:o	Ej stadsplan.
Bostadshuset m. m.	63,000	2,000	65,000		
S:ma	1,022,000	54,000	1,076,000		
S:ma s:rum	8,265,000	2,558,000	10,823,000		
Porterbryggeri akt.bol. D. Carnegie & C:n:s fastigheter.					
<i>I Stockholm.</i>					
Garvaregat. 9—11	899,000	590,000	1,489,000	Bil. O.	Inom stadsplan.
<i>I Göteborg.</i>					
Kv. Älvsborg n:o 2	2,428,000	600,000	3,028,000	Bil. P. d:o d:o	Inom stadsplan.
d:o n:o 3		—			
Utfyllning		—			
S:ma	2,428,000	600,000	3,028,000		
<i>I Malmö.</i>					
Östergatan 7	80,000	217,000	297,000	Bil. Q.	Inom stadsplan.
<i>I Hälsingborg.</i>					
Ringstorp	90,000	25,000	115,000	Bil. R.	Inom stadsplan.
S:ma s:rum	3,497,000	1,432,000	4,929,000		
Akt.bol. Nya Grand Hotel i Stockholm.					
Grand Hotel	4,400,000	3,158,000	7,558,000	Bil. S. d:o	Inom stadsplan. d:o
Grand Hotel Royal	3,800,000	1,072,000	4,872,000		
S:ma	8,200,000	4,230,000	12,430,000		
Akt.bol. Centralpalatset i Stockholm.					
Centralpalatset	1,960,000	1,264,000	3,224,000	Bil. T.	Inom stadsplan.
Akt.bol. Städet i Stockholm.					
Kv. Städet n:o 1	3,200,000	710,000	3,910,000	Bil. U.	Inom stadsplan.

Fastighetens läge eller benämning.	Byggnadernas värde.	Tomtens värde.	Fastighetens värde.	Bilagans beteckning.	Anmärkingar.
Hälsingborgs Jäst- och Spritfabriks-akt.bol.					
Spritfabriken	63,000	21,000	84,000	Bil. V.	Inom stadsplan.
Akt.bol. Astra i Södertälje.					
Astrafabriken	} 3,127,000 }	} 310,000 }	} 3,437,000 }	Bil. X. d:o	Inom stadsplan. d:o d:o
Spritfabriken					
Tore Källg. 15					
Algatan 23	17,000	5,000	22,000		
S:ma	3,229,000	328,000	3,557,000		
Karlshamns punschfabriksakt.bol.					
Kv. Gävle nr:is 21, 22 A & B samt 26	762,000	80,000	842,000		Inom stadsplan. d:o
Kv. Aborren nr:is 51, 52 och 53	24,000	11,000	35,000		
S:ma	786,000	91,000	877,000		
Samtliga bolags fastigheters värde.					
S:ma S:rum	29,200,000	10,634,000	39,834,000		

Stockholm den 1 mars 1922.

G. ERNST EGGERT.

Gustaf Öhman.

A/B. ALF RIGNÉRS VÄRDERINGSBYRÅ

Alf Rignér.

Vidimeras:

I. Grönqvist.

E. Lingström.

Avskrift.

Bil. B.

Jeg har gennemgaaet fortegnelsen over varelagret tilhørende A/B Vin- og Spritcentralen samt dettes datterselskaper A/B Tegnér & Wilcken og A/B J. D. Grönstedt & Co. pr 31 december 1921.

Under konference med disse bolags administrerende direktører har jeg faat oplysning om efter hvilke principper lagrenes værdi er opgjort. Ved personlige undersøkelser har jeg overbevist mig om at disse principper er gennemført i disse bolags varelagre.

Efter min opfatning ligger de priser som danner basis for beregningen av de tre bolags varelagre, gjennemgaaende ganske betydelig under de nuvaerende markedspriser paa de forskjellige eksportsteder og jeg föler mig overbevist om at der i disse vaerdier ligger en ikke ubetydelig margin til garanti mot mulige yderligere fald i markedsprisen eller svingning i fremmed valuta i bolagenes disfavör.

Jeg har ogsaa undersøkt kvaliteten av praktisk talt alle de større varepartier som de tre bolag har paa lager og har fundet disse i det store og hele taget meget tilfresstillende. Som föolge av den omfattende og betydelige virksomhet som disse bolag driver, maa der naturligtvis findes varer paa deres lagre som har utviklet sig mindre heldig. Dette er et forhold som altid maa regnes med inden vinhandelen og skyldes ikke nogen feil fra administratio- nens side, men må saerlig föres tilbake til de vanskelige forhold for 4—5 aar siden, da det i de faerreste tilfaelde var mulig att kjöpe mot autentiske prøver. For saadanne mindre vaerdifulde partier, hvorav jeg kun har fundet nogen faa og i forhold til det samlede lager helt uvaesentlige, er imidlertid disse nedskrevet til vaerdier som de efter min mening ganske sikkert motsvarer.

Med hensyn til spøragsmaalet om disse tre bolags lagre av vin og utenlandske spirituosa i forhold til deres omsaetning, vil jeg uttale at der heller ikke i dette forhold kan öves nogen kritik. Jeg er snarere av den opfatning at lagrene av enkelte varesorter som f. eks. Bordeauxvine och Bourgognevine og sandsynligvis ogsaa tyske vine i betragthing av disse varers saerlige krav paa laengre lagring er for smaa. Jeg er derfor tilböielig til at tro at bolagenes ledelse fremover i tiden vil bli nödt til ikke uvaesentlig at öke sine lagre av disse vine.

Jeg vil resumere resultatene av mine undersøkelser angaaende disse bolags indkjöp av vine og utenlandske spirituosa med at uttale, at naevnte bolag i disse vanskelige tider har vaeret ledet paa en forsiktig og fremsynt maate under varetagelse av alle forretningsmaessige og faglige hensyn.

Ledelsens dispositioner vil indenfor de omraader som jeg har hat anledning til at undersøke staa sig mot enhver objektiv kritik. Christiania d. 20 februar. 1922.

Hans Halvorsen.

Vidimeras:

I. Grönqvist.

E. Lingström.

Bilaga IV.

F ö r s l a g

till

förordning angående ändrad lydelse av 83 § 1 mom. och 90 § 2 mom. i förordningen den 14 juni 1917 (nr 340) angående försäljning av rusdrycker.

83 §.

1. Rusdrycker, som i riket införas av annan än den, vilken enligt 10 § är berättigad till införsel av sådana drycker, må, därest varan i behörig ordning angivits till tullbehandling, åter utföras. Sker ej återutförsel inom fyra månader efter det angivning enligt tullstadgan senast skolat ske, hemfaller varan till kronan, och varde för dess räkning med varan förfaret på sätt i 90 § är stadgat.

90 §.

2. Rusdrycker, som enligt denna förordning eller annan författning förklarats förbrutna, skola, därest de äro i försäljningsdugligt skick, hembjudas till bolag, som äger rätt till detaljhandel med rusdrycker, eller till sådan parti-handlare, som avses i 12 § 1 mom. Kunnat förbrutna rusdrycker på grund av sin beskaffenhet ej tillhandahållas allmänheten, skola de hembjudas till parti-handlare, som till avsalu bedriver rening av brännvin, att av honom för tekniskt bruk avyttras. Bolag, som nyss sagts, eller parti-handlare, som till avsalu bedriver rening av brännvin, vare skyldig att till skäligt pris inköpa sålunda hembjudna rusdrycker. Är värdet så ringa, att det ej kan anses motsvara forslingskostnaderna, skall varan bevisligen förstöras.

Lag samma vare i fråga om försäljning på grund av bestämmelser i tullstadgan eller andra författningar av rusdrycker, som ej förklarats förbrutna.

Med den erlagda köpesumman skall i tillämpliga delar förfaras på sätt i tullstadgan föreskrives beträffande köpesumman för gods, som enligt samma stadga blivit genom tullverkets försorg försålt å auktion; skolande, därest enligt tullstadgan viss tid skall räknas från auktionsdagen, tiden i stället räknas från den dag, då betalning kommit tullverket tillhanda.

Denna förordning träder i kraft dagen efter den, då förordningen, enligt därå meddelad uppgift, från trycket utkommit i Svensk författningsamling; dock att beträffande rusdrycker, som före den dag, då förordningen träder i kraft, från utlandet inkommit till riket, tiden för återutförsel, varom i 83 § 1 mom. här ovan stadgas, skall räknas från sagda dag.